

293.

Na osnovu člana 95 tačka 3 Ustava Crne Gore donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O ENERGETICI

("Sl. list Crne Gore", br. 28/10 od 14.05.2010)

Proglašavam Zakon o energetici, koji je donijela Skupština Crne Gore 24. saziva, na petoj sjednici prvog redovnog zasjedanja u 2010. godini, dana 22. aprila 2010. godine.

Broj: 01-1564/2
Podgorica, 07. maja 2010. godine

Predsjednik Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 2 i člana 91 stav 2 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 24. saziva, na petoj sjednici prvog redovnog zasjedanja u 2010. godini, dana 22. aprila 2010. godine, donijela je

ZAKON

O ENERGETICI

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

- (1) Ovim zakonom određuju se: energetske djelatnosti i uređuju uslovi i način njihovog obavljanja, radi kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja krajnjih kupaca energijom; javne usluge i druge djelatnosti u oblasti energetike od interesa za Crnu Goru; način organizovanja i funkcionisanja tržišta električne energije i gasa; način i uslovi korišćenja obnovljivih izvora energije i kogeneracije; energetska efikasnost u sektoru proizvodnje, prenosa i distribucije energije, kao i druga pitanja od značaja za energetiku.
- (2) Ovaj zakon ne primjenjuje se na djelatnosti koje se odnose na istraživanje i eksploataciju uglja, nafte i gasa, razvoj, proizvodnju ili rafinisanje sirove nafte ili gasa, kao ni na energetska efikasnost u finalnoj potrošnji energije.

Energetske djelatnosti

Član 2

Energetske djelatnosti, u smislu ovog zakona, su:

- 1) proizvodnja električne energije;
- 2) prenos električne energije;
- 3) distribucija električne energije;
- 4) snabdijevanje električnom energijom;
- 5) organizovanje tržišta električne energije;
- 6) nabavka gasa;
- 7) skladištenje gasa;
- 8) prenos gasa;
- 9) distribucija gasa;
- 10) snabdijevanje gasom;
- 11) transport nafte naftovodima i drugi oblici transporta nafte koji nijesu uređeni posebnim propisom;
- 12) transport naftnih derivata produktovodima i drugi oblici transporta naftnih derivata koji nijesu uređeni

- posebnim propisom;
- 13) trgovina na veliko naftnim derivatima;
  - 14) trgovina na malo naftnim derivatima;
  - 15) skladištenje nafte i naftnih derivata;
  - 16) proizvodnja toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje;
  - 17) distribucija toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje;
  - 18) snabdijevanje toplotom za daljinsko grijanje i/ili hlađenje;
  - 19) trgovina, posredovanje i zastupanje na tržištu energije;
  - 20) transport i skladištenje tečnog prirodnog gasa (u daljem tekstu: TPG);
  - 21) upravljanje postrojenjem za TPG;
  - 22) upravljanje postrojenjem za tečni naftni gas (u daljem tekstu: TNG);
  - 23) trgovina na veliko i snabdijevanje krajnjih kupaca TNG;
  - 24) trgovina na veliko i snabdijevanje krajnjih kupaca TPG;
  - 25) proizvodnja energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracija.

Javni interes

Član 3

- (1) Obezbeđivanje dovoljnih količina energije koje su potrebne za život i rad građana i poslovanje i razvoj privrednih subjekata i njihovo snabdijevanje na siguran, bezbjedan, pouzdan i kvalitetan način, po realnim cijenama, kao i energetske razvoje su od opšteg ekonomskog interesa za Crnu Goru (u daljem tekstu: javni interes).
- (2) Javni interes iz stava 1 ovog člana ostvaruje se obavljanjem energetske djelatnosti iz člana 67 ovog zakona, u skladu sa principima:
  - 1) efikasnog i ekonomičnog korišćenja prirodnih resursa koje zadovoljava energetske potrebe i strateške ekonomske interese države;
  - 2) zaštite životne sredine;
  - 3) efikasnog korišćenja energije;
  - 4) unapređenja konkurencije na tržištu električne energije i uspostavljanja konkurentnog tržišta gasa;
  - 5) zaštite krajnjih kupaca električne energije i gasa;
  - 6) profitnog poslovanja;
  - 7) podsticanja učešća privatnog sektora;
  - 8) uspostavljanja ugovornih odnosa u korišćenju prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa i drugih sistema gasa i snabdijevanju električnom energijom, gasom i toplotom za daljinsko grijanje ili industrijsku upotrebu;
  - 9) usklađivanja organizacije i funkcionisanja energetske sektora Crne Gore sa organizacijom i funkcionisanjem energetske sektora evropskih država.

Član 4

- (1) Organizovanje, funkcionisanje i razvoj tržišta električne energije i gasa vrši se na način kojim se obezbeđuje sigurnost snabdijevanja, pouzdanost i kvalitet usluga, po realnim cijenama i tarifama prihvatljivim za krajnjeg kupca, kao i integracija tržišta električne energije i gasa Crne Gore u regionalno i evropsko tržište.
- (2) Uređenje i funkcionisanje energetske sektora, u skladu sa ovim zakonom, vrši se u cilju obezbeđenja efikasnog i kvalitetnog obavljanja djelatnosti na transparentan i nediskriminatoran način.

Značenje izraza

Član 5

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

- 1) aerotermalna energija je energija koja je u obliku toplote sadržana u vazduhu;
- 2) biomasa je biorazgradivi dio proizvoda, ostataka i otpadaka od poljoprivrede (uključujući i biljne i životinjske materije), šumarske i drvne industrije, kao i biorazgradivi djelovi komunalnog i industrijskog otpada;
- 3) cijena sa prekidom je cijena energije koja je unaprijed dogovorena između energetske subjekta i kvalifikovanog kupca, kojom se uzimaju u obzir prekidi u snabdijevanju električnom energijom ili gasom;
- 4) daljinsko grijanje ili daljinsko hlađenje je distribucija toplotne energije u obliku pare, tople vode ili rashladnog fluida iz centralnog izvora kroz sistem za više zgrada ili postrojenja, u svrhu grijanja ili hlađenja prostora ili procesa;

- 5) dispečiranje električne energije ili gasa je upravljanje tokovima električne energije ili gasa u sistemu, uključujući i razmjenu sa drugim sistemima;
- 6) distribucija električne energije je prenošenje električne energije kroz elektro-energetske distributivne sisteme, radi isporuke krajnjim kupcima, osim snabdijevanja električnom energijom;
- 7) distribucija gasa je prenošenje gasa gasovodnim sistemima radi isporuke krajnjim kupcima, osim snabdijevanja gasom;
- 8) distribucija toplote je prenošenje toplote za daljinsko grijanje i/ili daljinsko hlađenje ili industrijsku upotrebu pomoću pare, tople vode ili rashladnog fluida kroz distributivne sisteme;
- 9) distributer toplote je energetska subjekat koji vrši distribuciju toplote za daljinsko grijanje i/ili daljinsko hlađenje;
- 10) ekonomski opravdana potražnja toplote je potražnja toplote koja nije veća od one koja bi se pokrila na tržištu iz nekog drugog izvora toplote koji nije kogeneracija;
- 11) ekonomsko prvenstvo je vrsta dispečiranja u kojem operator prenosnog sistema prihvata prvo ponudu sa najnižom cijenom za raspoloživu proizvodnju električne energije, nakon čega slijedi prihvatanje skuplje proizvodnje po rastućem redosljedu;
- 12) električna energija iz obnovljivih izvora je: energija proizvedena u postrojenjima koja koriste samo obnovljive izvore energije; dio električne energije koju iz obnovljivih izvora energije proizvedu elektrane sa kombinovanim ciklusom, koje u svom procesu koriste i neobnovljive izvore energije (npr. spaljivanje biomase u elektranama na ugalj) i obnovljiva električna energija koja se koristi za akumulaciju energije, bez električne energije koja je dobijena iz te akumulacije;
- 13) energetska bilans je planski akt kojim se za određeni planski period utvrđuje sistematski prikaz tokova energije od njihovog izvora u prirodi (primarna energija), nabavke i prodaje (primarnih i sekundarnih oblika energije), razmjene u skladištima, preko potrošnje ili proizvodnje u centralnim postrojenjima za transformaciju energije, gubitka prenosa i distribucije energije do snabdijevanja po pojedinim sektorima finalne potrošnje;
- 14) energetska objekat je objekat u kojem se vrši jedna ili više tehnoloških funkcija proizvodnje, prenosa, distribucije električne energije i/ili gasa, skladištenja nafte, naftnih derivata ili gasa i proizvodnje ili distribucije toplote;
- 15) energetska sektor su energetska djelatnosti iz člana 2 ovog zakona i energetska subjekti koji obavljaju energetska djelatnosti;
- 16) energetska subjekat je privredno društvo, pravno lice ili preduzetnik koji obavlja energetska djelatnost;
- 17) gas je prirodni gas, tečni prirodni gas, tečni naftni gas, biogas ili drugi gas, bez obzira na porijeklo, ukoliko se može tehnički i bezbjedno prenositi kroz gasni sistem;
- 18) gasni sistem je prenosni sistem, distributivni sistem, sistem za skladištenje gasa i postrojenje za TPG i TNG, koji obuhvata objekte za pružanje pomoćnih i sistemskih usluga, kao i objekte za obezbjeđenje pristupa prenosnom sistemu, distributivnom sistemu, sistemu za skladištenje i postrojenju za TPG i TNG koji pripadaju povezanim subjektima;
- 19) geotermalna energija je energija koja se u obliku toplote nalazi ispod čvrste površine zemlje;
- 20) horizontalno integrisani subjekat je subjekat za električnu energiju ili gas koji, osim energetska djelatnosti, obavlja i drugu djelatnost van oblasti električne energije ili gasa;
- 21) hidrotermalna energija je energija koja se u obliku toplote nalazi u površinskoj vodi;
- 22) integrisani subjekat je vertikalno ili horizontalno povezani subjekat;
- 23) interkonektovani sistemi su sistemi koji su međusobno povezani preko državne granice;
- 24) interkonektor je prenosni vod koji prelazi granicu između dvije države samo radi povezivanja prenosnih sistema tih država;
- 25) javni snabdjevač je snabdjevač električnom energijom ili gasom koji pruža javnu uslugu snabdijevanja električnom energijom ili gasom po regulisanim tarifama domaćinstava i kvalifikovanih kupaca koji izaberu taj oblik snabdijevanja;
- 26) kogeneracija je istovremena proizvodnja toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i električne energije ili toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i mehaničke energije u jedinstvenom procesu;
- 27) korisna toplota je toplota koja je proizvedena u kogeneraciji za zadovoljavanje ekonomski opravdane potražnje za toplotom ili rashladnom energijom;
- 28) korisnik sistema je pravno ili fizičko lice koje koristi prenosni ili distributivni sistem za gas ili postrojenja za TPG ili sistem za skladištenje gasa ili interkonektivni sistem cjevovoda ili prenosni ili distributivni sistem električne energije ili električni interkonektor za predaju energije sistemu ili prijem energije iz sistema ili budući korisnik sistema;

- 29) kupac je pravno ili fizičko lice koje kupuje električnu energiju ili gas za sopstvenu potrošnju ili za dalju prodaju;
- 30) krajnji kupac je kupac koji kupuje električnu energiju ili gas za sopstvenu potrošnju;
- 31) kvalifikovani kupac je krajnji kupac koji može da kupuje električnu energiju i gas od snabdjevača po sopstvenom izboru;
- 32) mala elektrana je elektrana instalisane snage do 10 MW;
- 33) mreža je sistem cjevovoda ili električnih vodova;
- 34) mreža proizvodnih gasovoda su gasovodi ili mreža gasovoda koji rade ili su izgrađeni kao dio postrojenja za proizvodnju nafte ili gasa ili se koriste za prenos gasa od jednog ili više postrojenja do pogona za obradu, terminala ili krajnjeg pristanišnog terminala i kojim se gas prenosi od izvora gdje se proizvodi do tačke isporuke prenosnom vodu;
- 35) nafta je tečni ugljovodonik ili spoj ugljovodonika i jedinjenja;
- 36) naftni derivati su proizvodi koji se dobijaju iz sirove nafte;
- 37) obavezni minimalni udio obnovljivih izvora je procenat električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora koji je snabdjevač električnom energijom dužan ostvariti u ukupnoj količini energije koju isporučuje krajnjim kupcima;
- 38) obnovljivi izvori energije su izvori energije koji se obnavljaju u cjelosti ili djelimično, posebno energija vodotoka, vjetra, neakumulirana sunčeva energija, biogorivo, biomasa, biogas, geotermalna, hidrotermalna i aerotermalna energija, energija talasa, plime i osjeke, gasa iz deponija, gasa iz postrojenja za preradu otpadnih voda;
- 39) operator distributivnog sistema električne energije je subjekat koji obavlja djelatnost distribucije električne energije i koji je odgovoran za funkcionisanje, korišćenje, pouzdanost, upravljanje, održavanje i razvoj distributivnog sistema na određenom području;
- 40) operator distributivnog sistema gasa je subjekat koji obavlja djelatnost distribucije gasa i koji je odgovoran za pouzdano funkcionisanje, upravljanje, održavanje i razvoj distributivnog sistema na određenom području i, gdje je to moguće, njegovu interkonekciju sa drugim sistemima, kao i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovoljava razumne potrebe za distribucijom gasa;
- 41) operator postrojenja za TPG i TNG je subjekat koji obavlja djelatnost prevođenja gasa u tečno stanje, utakanje, istakanje i regasifikaciju TPG i TNG i odgovoran je za upravljanje postrojenjem za TPG i TNG, njegovo funkcionisanje i održavanje i razvoj;
- 42) operator prenosnog sistema električne energije je subjekat koji obavlja djelatnost prenosa električne energije i koji je odgovoran za funkcionisanje, korišćenje, pouzdanost, upravljanje, održavanje i razvoj prenosnog sistema, dispečiranje, usklađivanje raspoložive električne energije sa potrebama, rezerve u sistemu, vremensko usklađivanje ponude i potražnje;
- 43) operator prenosnog sistema gasa je subjekat koji obavlja funkciju prenosa gasa i odgovoran je za funkcionisanje, upravljanje, održavanje i razvoj prenosnog sistema na određenom području i, gdje je to moguće, njegovu interkonekciju sa drugim sistemima, kao i za obezbjeđenje dugoročne sposobnosti sistema da zadovoljava razumne potrebe za prenosom gasa;
- 44) operator sistema za skladištenje gasa je subjekat koji obavlja djelatnost skladištenja i odgovoran je za upravljanje, funkcionisanje, održavanje i razvoj sistema za skladištenje gasa;
- 45) operator tržišta je energetska subjekat koji je pravno ili funkcionalno razdvojen i odgovoran je za organizaciju i upravljanje tržištem električne energije;
- 46) pomoćne i sistemske usluge u oblasti električne energije su usluge neophodne za rad prenosnog i distributivnog sistema koje obuhvataju isporuku reaktivne električne energije, regulisanje frekvencije i napona, obrtno rezerve, hladne rezerve, mogućnosti starta nakon ispada sistema i pokretanja rezervnog sistema, kao i regulisanje oscilacija u opterećenju;
- 47) pomoćne i sistemske usluge u oblasti gasa su sve usluge koje su neophodne za rad i korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema, postrojenja za TPG ili sistema za skladištenje uključujući balansiranje opterećenja, osim objekata rezervisanih za obavljanje djelatnosti operatora prenosnog sistema;
- 48) posebni kupci su kupci za koje snabdjevači gasa obezbjeđuju dodatne mjere zaštite u slučaju poremećaja ili opšte nestašice gasa;
- 49) postrojenje za TPG je terminal koji se koristi za prevođenje prirodnog gasa u tečno stanje, odnosno utakanje, istakanje i regasifikaciju TPG uključujući i pomoćne i sistemske usluge i privremeno skladište potrebno za proces regasifikacije i utiskivanje u prenosni sistem, ali ne uključuje bilo koji dio TPG terminala koji se koristi za skladištenje regasifikovanog TPG;
- 50) povlašćeni proizvođač je proizvođač koji koristi obnovljive izvore energije ili otpad ili u pojedinačnom

- proizvodnom objektu istovremeno proizvodi električnu energiju i toplotu za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu, na ekonomski primjeren način u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine i koji u skladu sa ovim zakonom ima poseban status;
- 51) pravno razdvajanje je postupak razdvajanja djelatnosti koje se obavljaju unutar integrisanog energetskeg subjekta, na način da se njihovo obavljanje organizuje u različitim pravnim licima koja posluju nezavisno od drugih energetskih subjekata;
  - 52) prenos električne energije je prenošenje električne energije putem visokonaponskog interkonektovanog prenosnog sistema od proizvodnih objekata do distributivnog sistema ili do instalacija krajnjih kupaca koji su direktno priključeni na prenosni sistem ili do drugog prenosnog sistema, osim snabdijevanja;
  - 53) prenos gasa je transport gasa cjevovodima, isključujući proizvodne mreže cjevovoda, od ulaza u prenosni sistem do distributivnog sistema, sistema za skladištenje gasa, susjednog transportnog sistema ili kvalifikovanih kupaca preko direktnog voda, osim snabdijevanja;
  - 54) priključak je jedna ili više tačaka spajanja između objekata energetskih subjekata ili između sistema sa objektima koji su u vlasništvu krajnjeg kupca ili spajanje između sistema i drugog sistema na različitom naponskom nivou, odnosno pod različitim pritiskom;
  - 55) pristup prenosnom ili distributivnom sistemu je pravo korisnika sistema na korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa;
  - 56) pristup postrojenju za TPG je pravo proizvođača, snabdjevača, transportera, kvalifikovanog kupca, fizičkog i pravnog lica na korišćenje postrojenja za TPG;
  - 57) pristup sistemu za skladištenje gasa je pravo proizvođača, snabdjevača, transportera, kvalifikovanog kupca, fizičkog i pravnog lica na korišćenje sistema za skladištenje;
  - 58) proizvodnja je fizički ili hemijski proces transformacije goriva i energije iz obnovljivih izvora energije u električnu energiju, toplotu ili druge oblike energije;
  - 59) proizvođač električne energije je energetski subjekat koji proizvodi električnu energiju za prodaju;
  - 60) proizvođač električne energije za sopstvene potrebe je fizičko ili pravno lice koje proizvodi električnu energiju pretežno za sopstvene potrebe;
  - 61) proizvođač toplote je energetski subjekat koji proizvodi toplotu za daljinsko grijanje i/ili daljinsko hlađenje ili industrijsku upotrebu;
  - 62) proizvođač uglja je subjekat koji proizvodi ugalj za proizvodnju električne energije;
  - 63) raspoloživi kapacitet je kapacitet prenosnog ili distributivnog sistema ili sistema za skladištenje koji operator sistema može da pruži korisnicima sistema ili mreže;
  - 64) regasifikacija je proces zagrijavanja TPG do njegovog prevođenja u gasno stanje;
  - 65) rezerva u sistemu gasa je gas koji se prilikom kompresije utiskuje u prenosni i distributivne sisteme gasa, osim postrojenja rezervisanih za operatora prenosnog sistema u obavljanju njegove djelatnosti;
  - 66) sigurnost snabdijevanja je obezbjeđenje potrebne količine energije krajnjim kupcima, kao i sposobnost prenosnih i distributivnih sistema da omoguće isporuku te energije do krajnjih kupaca;
  - 67) sistem je prenosni sistem gasa, distributivni sistem gasa, postrojenje za TPG ili sistem za skladištenje koji su u svojini ili kojima upravlja subjekat za gas, uključujući i rezerve u sistemu i uređaje za omogućavanje pristupa sistemima gasa, odnosno prenosni ili distributivni sistem električne energije;
  - 68) skladište je rezervoarski prostor zapremine veće od 0,3 m³, koji ispunjava propisane uslove za skladištenje gasovitih ili tečnih ugljovodonika;
  - 69) skladištenje je unošenje, čuvanje i iznošenje gasa iz sistema za skladištenje ili nafte i naftnih derivata iz skladišta nafte i naftnih derivata;
  - 70) snabdijevanje je nabavka, isporuka i prodaja električne energije, gasa ili toplote kupcima;
  - 71) snabdjevač je energetski subjekat koji obavlja djelatnost snabdijevanja električnom energijom, gasom ili toplotom;
  - 72) subjekat za gas je fizičko ili pravno lice koje obavlja najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: proizvodnju, isporuku i prodaju prirodnog gasa iz sopstvene proizvodnje, prenos gasa, distribuciju gasa, snabdijevanje gasom, kupovinu ili skladištenje gasa, koje je odgovorno za komercijalne, tehničke, kao i poslove održavanja sistema vezane za te djelatnosti, osim krajnjih kupaca gasa;
  - 73) tarifni kupac je krajnji kupac koji se snabdijeva po regulisanim tarifama i nema pravo izbora snabdjevača;
  - 74) tranzit je prenos električne energije ili prirodnog gasa, koji nije porijeklom iz Crne Gore, iz jedne države u drugu ili vraćanje u zemlju porijekla preko teritorije Crne Gore;
  - 75) trgovina je kupovina i prodaja električne energije, gasa ili naftnih derivata radi dalje prodaje;
  - 76) ugroženi (ranjivi) kupci su krajnji kupci električne energije ili gasa kojima zbog socijalnog položaja i zdravstvenog stanja ograničenje ili prekid snabdijevanja energijom može neposredno ugroziti život ili

- zdravlje;
- 77) učesnik na tržištu električne energije ili gasa je pravno ili fizičko lice registrovano za kupovinu ili prodaju električne energije ili gasa;
  - 78) ugovor tipa "uzmi ili plati" je ugovor kojim se snabdjevač obavezuje da isporuči ugovorene količine gasa, a kupac da plati te količine bez obzira da li ih je preuzeo;
  - 79) ukupna finalna potrošnja energije je potrošnja energije koja je isporučena industriji, saobraćaju, domaćinstvima, uslugama (uključujući javne usluge), poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, uključujući i sopstvenu potrošnju električne i toplotne energije energetskog sektora, kao i gubitke u prenosu i distribuciji električne i toplotne energije;
  - 80) visokoefikasna kogeneracija je kogeneracija koja se zasniva na potrošnji korisne toplote i uštedi primarne energije;
  - 81) vertikalno integrisani subjekat je subjekat za električnu energiju ili gas ili više povezanih subjekata za električnu energiju ili gas, koji obavljaju najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: prenos električne energije ili gasa, distribuciju električne energije ili gasa, skladištenje gasa i upravljanje postrojenjem za TPG kao i najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: proizvodnju električne energije, snabdijevanje tarifnih kupaca električnom energijom ili gasom i snabdijevanje kvalifikovanih kupaca električnom energijom ili gasom.

II. ENERGETSKA POLITIKA I PLANIRANJE ENERGETSKOG RAZVOJA

Energetska politika

Član 6

- (1) Energetskom politikom Crne Gore, koju donosi Vlada Crne Gore (u daljem tekstu: Vlada), utvrđuju se ciljevi energetskog razvoja iz člana 7 ovog zakona i način i mjere za njihovo ostvarivanje.
- (2) Energetska politika iz stava 1 ovog člana bliže se razrađuje i sprovodi strategijom razvoja energetike Crne Gore (u daljem tekstu: Strategija razvoja energetike), Akcionim planom za sprovođenje Strategije razvoja energetike (u daljem tekstu: Akcioni plan) i energetskim bilansom.

Ciljevi energetskog razvoja

Član 7

Energetski razvoj se planira u cilju:

- 1) obezbjeđenja stalnog, sigurnog i kvalitetnog snabdijevanja energijom;
- 2) obezbjeđenja održive i efikasne proizvodnje i korišćenja električne energije;
- 3) razvijanja i korišćenja različitih izvora energije;
- 4) povećanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije;
- 5) efikasnog obavljanja energetskih djelatnosti i javnih usluga uz obezbjeđenje održivog razvoja;
- 6) zaštite životne sredine u svim oblastima energetskih djelatnosti;
- 7) obezbjeđenja konkurencije na tržištu energije na načelima nepristrasnosti;
- 8) podsticanja ulaganja u obnovljive izvore energije, kogeneraciju;
- 9) održavanja stabilnih uslova i podsticanja privatnog sektora u oblasti energetike;
- 10) zaštite krajnjih kupaca energije;
- 11) povezivanja crnogorskog energetskog sistema sa evropskim energetskim sistemima i sistemima država u okruženju u skladu sa energetskim potrebama i potrebama ekonomskog razvoja;
- 12) razvoja tržišta energije i njegovog povezivanja sa regionalnim i unutrašnjim tržištem EU;
- 13) stvaranja uslova za investiranje u energetiku.

Strategija razvoja energetike

Član 8

- (1) Strategijom razvoja energetike određuju se:
  - 1) dugoročni razvojni ciljevi i smjernice za razvoj snabdijevanja i zadovoljavanja potrošnje energije uz uvažavanje tehnoloških i ekonomskih kriterijuma, u skladu sa uslovima zaštite životne sredine;
  - 2) pravci razvoja energetske infrastrukture i mjere za podsticanje upotrebe obnovljivih izvora energije i povećanje efikasnosti korišćenja energije;

- 3) dugoročna projekcija ukupnog energetskeg bilansa države, dinamika i način ostvarivanja i praćenja razvojnih ciljeva, kao i ocjena njihovih efekata;
  - 4) drugi ciljevi i elementi od značaja za utvrđivanje i sprovođenje energetske politike u skladu sa zakonom;
  - 5) okvirna finansijska sredstva za realizaciju strategije.
- (2) Strategiju iz stava 1 ovog člana donosi Vlada, na period od najmanje 10 godina u skladu sa planom razvoja Crne Gore.
  - (3) Strategija iz stava 1 ovog člana i prostorni plan Crne Gore moraju biti usklađeni.

Akcioni plan za sprovođenje Strategije razvoja energetike

Član 9

- (1) Radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih Strategijom razvoja energetike, Vlada donosi Akcioni plan na period od pet godina.
- (2) Akcioni plan iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
  - 1) način i dinamiku ostvarivanja Strategije razvoja energetike;
  - 2) plan izgradnje i rekonstrukcije energetskih objekata;
  - 3) rokove za sprovođenje aktivnosti na realizaciji programa i projekata;
  - 4) način realizacije programa i projekata i subjekte odgovorne za njihovu realizaciju;
  - 5) procjenu finansijskih sredstava potrebnih za realizaciju Akcionog plana i izvore finansiranja i
  - 6) druge elemente od značaja za sprovođenje Strategije razvoja energetike.

Član 10

- (1) Realizaciju Strategije razvoja energetike i Akcionog plana prati organ državne uprave nadležan za poslove energetike (u daljem tekstu: Ministarstvo) i o njihovom sprovođenju podnosi Vladi godišnji izvještaj, koji obuhvata:
  - 1) postignute rezultate u ostvarivanju utvrđenih ciljeva u prethodnoj godini;
  - 2) ocjenu uticaja ostvarenih rezultata na realizaciju Akcionog plana za tekuću godinu;
  - 3) po potrebi, predlog mjera za efikasnije sprovođenje i
  - 4) procjenu eventualne potrebe usklađivanja Akcionog plana i Strategije razvoja energetike sa realnim potrebama.
- (2) Izvještaj iz stava 1 ovog člana podnosi se do 31. marta tekuće za prethodnu godinu i objavljuje na internet stranici Ministarstva.

Član 11

- (1) Jedinica lokalne samouprave dužna je da potrebe i način snabdijevanja energijom, kao i mjere za efikasno korišćenje energije, obnovljivih izvora energije i kogeneracije planira lokalnim energetskeg planom u skladu sa Strategijom razvoja energetike i programima razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije.
- (2) Lokalni energetskeg plan donosi se na period od 10 godina.
- (3) Jedinica lokalne samouprave podnosi Ministarstvu do 31. januara tekuće za prethodnu godinu izvještaj o sprovođenju lokalnog energetskeg plana.

Energetskeg bilans

Član 12

- (1) Energetskeg bilansom Crne Gore (u daljem tekstu: Energetskeg bilans) utvrđuju se: potrebe za energijom, odnosno energentima koje je neophodno obezbijediti radi urednog i kontinuiranog snabdijevanja potrošača, uz uvažavanje potreba racionalne potrošnje energije i energenata i održivog razvoja energetike; izvori obezbjeđivanja potrebnih količina energije, odnosno energenata; način snabdijevanja pojedinim vrstama energije i energentima; potreban nivo zaliha i rezervnih kapaciteta energetskih objekata za sigurno snabdijevanje krajnjih kupaca energijom i energentima.
- (2) Ukupna potreba za energijom, vrste energije, načini i mjere za zadovoljavanje potreba za energijom utvrđuju se dugoročnim i godišnjim energetskeg bilansima koje donosi Vlada.

Član 13

- (1) Energetskeg bilansi iz člana 12 ovog zakona sadrže:

- 1) bilans električne energije;
  - 2) bilans uglja;
  - 3) bilans nafte, naftnih derivata, biogoriva i gasa, isključujući prirodni gas;
  - 4) bilans prirodnog gasa i
  - 5) bilans toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i industrijsku upotrebu.
- (2) Bilansom električne energije utvrđuju se:
- 1) procjena potrošnje električne energije;
  - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoz električne energije;
  - 3) izvoz, uključujući i tranzit električne energije s drugim elektroenergetskim sistemima;
  - 4) mogućnosti obezbjeđenja električne energije za balansiranje sistema, električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu i kapaciteta za obezbjeđenje pomoćnih i sistemskih usluga;
  - 5) potrebno održavanje elektroenergetskih objekata i ocjena potrebnih novih kapaciteta i
  - 6) druga pitanja od značaja za funkcionisanje elektroenergetskog sistema.
- (3) Bilansom uglja utvrđuju se:
- 1) procjena potrošnje uglja;
  - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoza uglja;
  - 3) količina uglja za proizvodnju električne energije, industrijsku i široku potrošnju;
  - 4) izvoz uglja i
  - 5) druga pitanja od značaja za ostvarenje bilansa uglja.
- (4) Bilansom nafte, naftnih derivata, biogoriva i gasa, isključujući prirodni gas, utvrđuju se:
- 1) procjena potrošnje nafte i naftnih derivata, biogoriva i gasa;
  - 2) mogućnosti proizvodnje i nabavke nafte, naftnih derivata, biogoriva i gasa i
  - 3) upotreba nafte i naftnih derivata u neenergetske svrhe.
- (5) Bilansom prirodnog gasa utvrđuju se:
- 1) procjena potrošnje prirodnog gasa;
  - 2) mogućnosti proizvodnje i uvoza prirodnog gasa;
  - 3) razmjena, uključujući i tranzit prirodnog gasa sa drugim prenosnim sistemima za prirodni gas;
  - 4) mogućnosti obezbjeđenja prirodnog gasa za balansiranje sistema, prirodnog gasa za pokrivanje gubitaka u prenosnom i distributivnom sistemu i kapaciteta za obezbjeđenje pomoćnih i sistemskih usluga;
  - 5) potrebno održavanje objekata i ocjena potrebnih novih kapaciteta i
  - 6) druga pitanja od značaja za funkcionisanje sistema za prirodni gas.
- (6) Bilansom toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i industrijsku upotrebu utvrđuju se:
- 1) procjena potrošnje toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i industrijsku upotrebu;
  - 2) mogućnosti proizvodnje toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i industrijsku upotrebu;
  - 3) potrebno održavanje objekata i ocjena potrebnih novih kapaciteta i
  - 4) druga pitanja od značaja za funkcionisanje sistema toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i industrijsku upotrebu.

Član 14

- (1) Procjena potrošnje iz člana 13 ovog zakona za svaku vrstu energije i energenata obuhvata ostvarenu potrošnju energije ili energenata u prethodnoj godini, procjenu potrošnje za tekuću i planiranu potrošnju za narednu godinu.
- (2) Bilansima iz člana 13 ovog zakona se za svaku vrstu energije i energenata određuje način obezbjeđenja ili snabdijevanja pojedinim vrstama energije, od primarne do finalne energije, uz navođenje obnovljivih i neobnovljivih izvora energije.
- (3) Godišnji energetske bilans sadrži i godišnju analizu učešća energije iz obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji energije.

Član 15

- (1) Godišnjim i dugoročnim energetske bilansom utvrđuju se:
  - 1) količine energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije;
  - 2) način efikasnog korišćenja energije;
  - 3) potreban nivo rezervnih kapaciteta i operativnih zaliha pojedinih vrsta energije za postizanje sigurnosti snabdijevanja energijom.
- (2) Sastavni djelovi dugoročnog energetske bilansa su:
  - 1) prognoza potrošnje energije po vrstama energije u skladu sa principom efikasnog i održivog korišćenja

- energije za naredni dugoročni period;
  - 2) način snabdijevanja po vrstama energije od primarne do finalne energije;
  - 3) posljedice za životnu sredinu usljed proizvodnje i upotrebe energije;
  - 4) drugi relevantni elementi.
- (3) Dugoročni energetske bilans donosi se na period od najmanje 10 godina i obnavlja se svakih pet godina.
  - (4) Energetski subjekti i kvalifikovani kupci dužni su da pripreme i dostave Ministarstvu podatke iz čl. 13 i 14 ovog zakona za izradu energetskih bilansa, najkasnije do 15. novembra tekuće za narednu godinu.
  - (5) Godišnji energetske bilans donosi Vlada, najkasnije do 15. decembra tekuće za narednu godinu.
  - (6) Bliži sadržaj energetskog bilansa, podaci iz stava 4 ovog člana, način njihovog dostavljanja i metodologija po kojoj se vrši analiza realizacije energetskog bilansa utvrđuje se propisom Ministarstva.

Član 16

- (1) Ministarstvo prati sprovođenje energetskog bilansa i vrši analizu njegove realizacije u prethodnoj godini.
- (2) Energetski subjekti su dužni da dostave podatke propisane metodologijom iz člana 15 stav 6 ovog zakona Ministarstvu, najkasnije do 15. februara za prethodnu godinu.
- (3) Analizu realizacije energetskog bilansa za prethodnu godinu Ministarstvo priprema i objavljuje na internet stranici do 31. marta tekuće godine.

III. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE, KOGENERACIJA I PODSTICAJNE MJERE

Obnovljivi izvori energije i kogeneracija

Član 17

- (1) Razvoj i korišćenje obnovljivih izvora energije utvrđuje se programom razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije, koji donosi Vlada na period od 10 godina u skladu sa Strategijom razvoja energetike, a koji naročito sadrži nacionalni cilj korišćenja obnovljivih izvora energije i rokove, odnosno dinamiku njegovog ostvarivanja sa podsticajnim mjerama.
- (2) Nacionalni cilj korišćenja obnovljivih izvora energije je udio energije iz obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije, koji se izražava procentualno i izračunava se prema metodologiji koju utvrđuje Ministarstvo.
- (3) U okviru nacionalnog cilja korišćenja obnovljivih izvora energije posebno se iskazuju ciljevi za udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji električne energije, energije za grijanje i/ili hlađenje i energije za transport.
- (4) Vlada utvrđuje i objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" nacionalni cilj korišćenja obnovljivih izvora energije u pogledu učešća obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije za period od 10 godina.

Član 18

- (1) Sprovođenje programa iz člana 17 stav 1 ovog zakona prati Ministarstvo i izvještaj o njegovom sprovođenju dostavlja Vladi svake druge godine.
- (2) Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži:
  - 1) analizu ostvarivanja nacionalnog cilja u pogledu pojedinačnih udjela (električna energija, grijanje i hlađenje, transport) i ukupnog udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije u prethodne dvije godine;
  - 2) mjere preduzete u prethodnom periodu i mjere koje se planiraju za ostvarivanje nacionalnog cilja u narednom periodu prema dinamici utvrđenoj programom iz člana 17 stav 1 ovog zakona;
  - 3) prikaz postupaka i propisa kojima je uređeno izdavanje energetskih dozvola u skladu sa prostorno-planskim dokumentima i priključivanje elektrana koje koriste obnovljive izvore energije na elektroenergetski sistem sa troškovima priključenja;
  - 4) ocjenu podsticajnih mjera za korišćenje obnovljivih izvora energije;
  - 5) ocjenu funkcionisanja sistema garancija porijekla električne energije, grijanja i/ili hlađenja iz obnovljivih izvora energije i mjere preduzete za zaštitu od prevara;
  - 6) procjenu raspoloživosti biomase za korišćenje u energetske svrhe;
  - 7) ocjenu promjene cijena i načina korišćenja zemljišta koji su rezultat povećanog korišćenja biomase i ostalih obnovljivih izvora energije;
  - 8) ocjenu smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte koja je rezultat povećanog korišćenja obnovljivih izvora energije;

- 9) ocjenu uticaja korišćenja obnovljivih izvora energije na biodiverzitet, vodotoke, kvalitet vode i tla;
- 10) procjenu mogućih viškova proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije u odnosu na programom predviđeni obim i stepen njihovog korišćenja, kao i procjenu potencijala tih izvora energije za zajedničke projekte sa drugim državama, za period od 10 godina;
- 11) procjenu potrebnih količina energije iz obnovljivih izvora koju treba obezbijediti iz uvoza, za period od 10 godina;
- 12) način određivanja udjela biorazgradivog otpada u otpadu koji se koristi za proizvodnju energije;
- 13) procjenu potrebe izmjena propisa;
- 14) eventualno korigovanje podataka iz prethodnog izvještaja;
- 15) druge podatke od značaja za izvještavanje.

Član 19

- (1) Razvoj i korišćenje visokoefikasne kogeneracije u skladu sa Strategijom razvoja energetike utvrđuje se programom razvoja i korišćenja visokoefikasne kogeneracije, koji donosi Vlada na period od 10 godina.
- (2) Programom iz stava 1 ovog člana utvrđuju se naročito: raspoloživi i mogući potencijal za korišćenje visokoefikasne kogeneracije sa planiranim okvirnim ciljem u periodu za koji se donosi program, barijere, podsticajne mjere, rokovi, odnosno dinamika njegovog ostvarivanja i okvirna finansijska sredstva potrebna za njegovu realizaciju.
- (3) Izvještaj o sprovođenju programa iz stava 1 ovog člana, koji sadrži naročito: stepen ostvarenosti ciljeva, realizovane podsticajne mjere i predlog unapređenja mjera za naredni period, Ministarstvo dostavlja Vladi svake druge godine.

Podsticajne mjere za korišćenje obnovljivih izvora energije i kogeneracije

Član 20

- (1) Podsticanje izgradnje i korišćenja obnovljivih izvora energije može da se vrši povećanjem obaveznog minimalnog udjela obnovljivih izvora energije, uticajem na smanjenje troškova investiranja i povećanjem otkupne cijene energije i drugim mjerama u skladu sa zakonom.
- (2) Povlašćeni proizvođači mogu steći pravo na podsticajnu cijenu za proizvedenu električnu energiju koja se utvrđuje tarifnim sistemom za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije, koji donosi Vlada, u skladu sa ovim zakonom.

Član 21

- (1) Krajnji kupac električne energije dužan je da plaća naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije kao dodatak na cijenu električne energije.
- (2) Snabdjevač električnom energijom dužan je da na računu za utrošenu električnu energiju koji dostavlja krajnjem kupcu odvojeno iskaže naknadu za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije.
- (3) Snabdjevač električnom energijom dužan je da operatoru tržišta uplaćuje sredstva naknade iz stava 1 ovog člana.
- (4) Snabdjevač električnom energijom i povlašćeni proizvođač koji je stekao pravo na podsticajnu cijenu za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije ili kogeneracije dužni su da, na zahtjev operatora tržišta, stave na uvid poslovne knjige, pogonsku dokumentaciju i druge evidencije o proizvodnji i isporuci električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije.
- (5) Vrste i način podsticanja proizvodnje iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije iz člana 20 ovog zakona, način određivanja visine naknade za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije, bliži način obračunavanja proporcionalnog udjela snabdjevača iz člana 153 stav 10 ovog zakona, kao i način raspodjele sredstava prikupljenih od naknada, utvrđuju se propisom Vlade.

Član 22

Izgradnja objekata ili korišćenje postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije za proizvodnju električne energije ili za grijanje i/ili hlađenje sa drugim državama realizuje se u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

Član 23

Zajedničke podsticajne mjere za korišćenje obnovljivih izvora energije sa drugim državama realizuju se u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

IV. REGULATORNA AGENCIJA ZA ENERGETIKU

Status

Član 24

- (1) Regulatorna agencija za energetiku je samostalna, neprofitna organizacija, funkcionalno nezavisna od državnih organa i energetske subjekata, koja vrši javna ovlaštenja u oblasti energetike utvrđena ovim zakonom.
- (2) Agencija ima svojstvo pravnog lica.
- (3) Agencija posluje pod nazivom Regulatorna agencija za energetiku.
- (4) Sjedište Agencije je u Podgorici.

Organi Agencije

Član 25

- (1) Organi Agencije su:
  - 1) Odbor Agencije;
  - 2) direktor Agencije.
- (2) Odbor Agencije se sastoji od tri člana koji funkciju vrše profesionalno.
- (3) Odbor Agencije donosi odluke većinom glasova.
- (4) Odbor Agencije ima predsjedavajućeg koga biraju članovi Odbora Agencije u skladu sa statutom Agencije.

Član 26

- (1) Članove Odbora Agencije imenuje Skupština Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština) na predlog Vlade.
- (2) Članovi Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije biraju se u postupku sprovedenom po javnom konkursu, koji se objavljuje u najmanje jednom štampanom mediju koji se distribuira na teritoriji Crne Gore.
- (3) Konkurs za izbor članova Odbora Agencije, direktora i zamjenika direktora raspisuje Agencija u skladu sa statutom Agencije.
- (4) Uz prijavu na konkurs kandidati u pisanoj formi, pored dokaza o ispunjavanju uslova utvrđenih ovim zakonom, prilažu i sopstveno viđenje stanja i razvoja regulatornog procesa u energetske sektoru.

Član 27

Članovi Odbora Agencije, direktor, zamjenik direktora i zaposleni u Agenciji prava i obaveze iz radnog odnosa ostvaruju u skladu sa opštim propisima o radu, ovim zakonom i opštim aktima Agencije.

Postupak izbora članova Odbora Agencije

Član 28

- (1) Rangiranje kandidata za članove Odbora Agencije, na osnovu javnog konkursa, sprovodi komisija za rangiranje kandidata (u daljem tekstu: Komisija).
- (2) Komisija ima pet članova, koje predlažu:
  - 1) jednog člana - Vlada;
  - 2) jednog člana - Crnogorska akademija nauka i umjetnosti;
  - 3) dva člana - Univerzitet Crne Gore, od kojih je jedan član sa Elektrotehničkog fakulteta i
  - 4) jednog člana - Privredna komora Crne Gore.
- (3) Komisiju iz stava 2 ovog člana imenuje Vlada.
- (4) Član Komisije iz stava 2 tač. 2, 3 i 4 ovog člana ne može biti:
  - 1) državni službenik ili lice koje imenuje Vlada;
  - 2) lice koje je u radnom odnosu kod energetske subjekta ili koje ima zaključen ugovor o djelu sa energetske subjektom.
- (5) Rješenje o imenovanju Komisije objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Član 29

- (1) Komisija je dužna da, najkasnije u roku od 30 dana od dana isteka konkursa, dostavi Vladi obrazloženi predlog rang liste kandidata za člana Odbora Agencije.

- (2) Vlada, najkasnije u roku od 30 dana od prijema predloga rang liste od strane Komisije, dostavlja Skupštini predlog za imenovanje člana Odbora Agencije sa rang listom.

Član 30

- (1) Direktora i zamjenika direktora Agencije, u postupku sprovedenom po javnom konkursu, bira Odbor Agencije, uz prethodno mišljenje Vlade.
- (2) Odluka o izboru direktora i zamjenika direktora Agencije objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore".

Mandati

Član 31

- (1) Mandat člana Odbora Agencije traje pet godina.
- (2) Direktor i zamjenik direktora Agencije biraju se na period od četiri godine.
- (3) Članovi Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije mogu biti birani najviše dva mandata.

Uslovi za obavljanje poslova člana Odbora Agencije

Član 32

- (1) Za člana Odbora Agencije može biti izabrano lice koje je državljanin Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori, ima visoku stručnu spremu - četvorogodišnje studije ili specijalističke studije iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije, sa najmanje sedam godina radnog iskustva u struci i koje ispunjava uslove iz člana 33 ovog zakona.
- (2) Za direktora i zamjenika direktora Agencije može biti izabrano lice koje je državljanin Crne Gore sa prebivalištem u Crnoj Gori, ima visoku stručnu spremu - četvorogodišnje studije ili specijalističke studije iz oblasti tehničkih nauka, prava ili ekonomije, sa najmanje pet godina radnog iskustva na rukovodećim poslovima i koje ispunjava uslove iz člana 33 ovog zakona.
- (3) Članovi Odbora Agencije, direktor ili zamjenik direktora Agencije ne mogu biti istovremeno: poslanici i odbornici, odnosno izabrana, postavljena i imenovana lica u Vladi.
- (4) Za člana Odbora Agencije, direktora ili zamjenika direktora Agencije ne može biti izabrano lice koje:
  - 1) je pravosnažno osuđeno za krivično djelo zbog zloupotrebe službene dužnosti, korupcije, prevare ili drugo krivično djelo koje ga čini nepodobnim za obavljanje funkcije na koju se bira;
  - 2) ima lični interes, interes preko bračnog druga ili neposredan porodični interes u energetsom subjektu kome Agencija izdaje licencu za obavljanje energetske djelatnosti (u daljem tekstu: licenca), kao i u subjektu koji se bavi trgovinom energije.

Sukob interesa

Član 33

- (1) Članovi Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije dužni su da prilikom zasnivanja radnog odnosa podnesu izjavu sa podacima o ličnim primanjima i imovini i izjavu da nemaju imovinskih i upravljačkih interesa u energetske subjektima.
- (2) Izjava iz stava 1 ovog člana podnosi se Komisiji za sprječavanje sukoba interesa godišnje, do isteka mandata.
- (3) Članovi Odbora Agencije, direktor, zamjenik direktora i drugi zaposleni u Agenciji, kao i članovi njihovih uži porodica ne smiju biti rukovodioci i imati materijalnog, finansijskog ili drugog interesa u subjektu u energetske sektoru.
- (4) Lica iz st. 1 i 3 ovog člana ne smiju koristiti besplatne ili usluge sa popustom od energetske subjekta, osim po cijenama i uslovima koji se inače primjenjuju na druge tarifne kupce ili na kategoriju kvalifikovanih kupaca u skladu sa ovim zakonom ili opštim aktima.
- (5) Članovi Odbora Agencije, direktor, zamjenik direktora i drugi zaposleni u Agenciji ne smiju zasnovati radni odnos ili primati naknadu po drugom osnovu od subjekta u energetske sektoru za vrijeme trajanja mandata, odnosno zaposlenja i u roku od jedne godine od isteka mandata ili razrješenja.

Prestanak funkcije

Član 34

- (1) Član Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije može biti razriješen prije isteka mandata, ako:

- 1) ne izvršava ili nesavjesno, neblagovremeno ili nemarno vrši službene obaveze;
  - 2) je u nemogućnosti da izvršava svoje obaveze u periodu dužem od šest mjeseci;
  - 3) je prestao da ima prebivalište u Crnoj Gori;
  - 4) je dao netačne podatke o svojim kvalifikacijama;
  - 5) je osuđen za krivično djelo za koje je propisana kazna zatvora;
  - 6) je u pisanoj formi podnio zahtjev za razrješenje;
  - 7) je utvrđen sukob interesa;
  - 8) je bio neopravdano odsutan sa sjednica Odbora Agencije više od tri puta uzastopno;
  - 9) se ne pridržava kodeksa ponašanja;
  - 10) je dao netačnu izjavu iz člana 33 stav 1 ovog zakona.
- (2) Razrješenje člana Odbora Agencije, Skupštini može predložiti Vlada i/ili 1/3 poslanika u Skupštini.
  - (3) Članovi Odbora Agencije razrješavaju se prije isteka mandata ako se ne usvoji godišnji izvještaj o stanju energetskog sektora Crne Gore koji se odnosi na rad Agencije.

Član 35

- (1) Član Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije, kome je prestala funkcija na lični zahtjev ili istekom mandata, kao i koji je razriješen zbog nemogućnosti izvršavanja obaveza u periodu dužem od šest mjeseci, ima pravo na naknadu zarade u visini zarade iz mjeseca koji prethodi mjesecu u kojem je došlo do prestanka funkcije, uz usklađivanje zarade za obavljanje iste funkcije u Agenciji.
- (2) Pravo iz stava 1 ovog člana može se ostvarivati godinu dana od dana prestanka funkcije člana Odbora Agencije, direktora, odnosno zamjenika direktora Agencije.
- (3) Pravo na naknadu zarade ostvaruje se na lični zahtjev lica iz stava 1 ovog člana, koji se može podnijeti najkasnije 30 dana od dana prestanka funkcije.
- (4) Član Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije ne može ostvariti pravo na naknadu zarade po prestanku funkcije ukoliko je stekao pravo na penziju u skladu sa zakonom.
- (5) Pravo iz stava 1 ovog člana prestaje prije utvrđenog roka, ako njegov korisnik:
  - 1) stupi u radni odnos;
  - 2) bude izabran, imenovan ili postavljen na drugu funkciju po osnovu koje ostvaruje zaradu;
  - 3) ostvari pravo na penziju.
- (6) Odluku o naknadi zarade po prestanku mandata donosi Odbor Agencije.

Statut Agencije

Član 36

- (1) Agencija ima statut kojim se naročito uređuju:
  - 1) prava i dužnosti Odbora Agencije i izbor predsjedavajućeg;
  - 2) prava i dužnosti direktora i zamjenika direktora Agencije;
  - 3) osnove unutrašnje organizacije Agencije;
  - 4) postupak izbora direktora i zamjenika direktora Agencije;
  - 5) druga pitanja značajna za rad Agencije u skladu sa zakonom.
- (2) Statut donosi Odbor Agencije.
- (3) Na statut Agencije saglasnost daje Vlada.

Poslovi Agencije

Član 37

- (1) Agencija izdaje, mijenja i oduzima licence za obavljanje energetskih djelatnosti i vodi registre izdatih, izmijenjenih i oduzetih licenci;
- (2) Agencija izdaje garancije porijekla električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora ili iz visokoefikasne kogeneracije i vodi registar izdatih garancija porijekla.

Član 38

- (1) Agencija utvrđuje metodologije:
  - 1) za utvrđivanje cijena, rokova i uslova za:
    - korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa;
    - korišćenje sistema za skladištenje gasa, postrojenja za TPG i TNG;

- pružanje pomoćnih i sistemskih usluga i usluga balansiranja prenosnih sistema električne energije i prenosnih sistema gasa;
  - 2) za utvrđivanje cijena za korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema koje plaćaju korisnici direktnog voda kada je on priključen na prenosni ili distributivni sistem;
  - 3) za određivanje regulisanih tarifa za tarifne kupce i kupce po regulisanim tarifama električne energije ili gasa koje snabdijeva javni snabdjevač.
- (2) Agencija utvrđuje pravila:
- 1) za rješavanje sporova putem arbitraže;
  - 2) za izmjenu tarifa na zahtjev energetskeg subjekta, odnosno na inicijativu Agencije;
  - 3) o načinu i bližim uslovima za izdavanje, izmjenu i oduzimanje licenci;
  - 4) za razdvajanje operatora tržišta električne energije;
  - 5) za funkcionisanje javnog snabdjevača;
  - 6) o uslovima za izdavanje odobrenja na osnovu kojih proizvođači i snabdjevači električne energije i subjekti za gas, mogu snabdijevati kvalifikovane kupce preko direktnog voda;
  - 7) o uslovima i postupku promjene snabdjevača kvalifikovanih kupaca električne energije i gasa;
  - 8) za poravnanje razlike između opravdanih i ostvarenih prihoda i odobrenih troškova između pojedinih operatora distributivnog sistema;
  - 9) za razdvajanje računa, upravljanja i informacija, radi izbjegavanja unakrsnih subvencija između djelatnosti u oblasti gasa;
  - 10) čuvanja povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija koje koriste operatori sistema.
- (3) Agencija utvrđuje:
- 1) tarife za snabdijevanje ugroženih (ranjivih) kupaca;
  - 2) minimum kvaliteta snabdijevanja, koji obuhvata naročito:
    - kvalitet usluga, posebno u odnosu na vrijeme potrebno operatorima prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa za obavljanje priključenja i popravki;
    - neprekidnost napajanja;
    - kvalitet napona električne energije i kvalitet gasa;
  - 3) sadržaj izvještaja iz člana 80 stav 1 tačka 1 ovog zakona.

Član 39

- (1) Agencija odobrava metodologije za:
- 1) utvrđivanje cijena, rokova i uslova za priključenje na prenosne i distributivne sisteme električne energije i gasa;
  - 2) utvrđivanje cijena, rokova i uslova za priključenje sistema za skladištenje gasa, postrojenja za TPG i TNG;
  - 3) obračunavanje i naplatu neovlašćeno preuzete električne energije;
  - 4) utvrđivanje tarifa snabdjevača posljednjeg izbora.
- (2) Agencija odobrava pravila za:
- 1) funkcionisanje prenosnog sistema električne energije i gasa;
  - 2) funkcionisanje distributivnog sistema električne energije i gasa;
  - 3) mjerenje energije u distributivnim sistemima električne energije i gasa;
  - 4) balansiranje prenosnog sistema gasa;
  - 5) poslovanje i funkcionisanje sistema za skladištenje gasa;
  - 6) utvrđivanje transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja kapaciteta gasa zasnovanih na tržišnim principima;
  - 7) primjenu transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja kapaciteta za prenos električne energije zasnovanih na tržišnim principima;
  - 8) dodjeljivanje prekograničnih kapaciteta u skladu sa usaglašenim pravilima na nivou regiona.
- (3) Agencija daje odobrenje na opšte uslove za snabdijevanje, tržišna pravila za tržište električne energije i tržišna pravila za tržište gasa.
- (4) Agencija može utvrditi metodologije iz stava 1 ovog člana i cijene, tarife i naknade iz člana 40 ovog zakona, ako ih nadležni energetskeg subjekta ne predloži u propisanom roku.

Član 40

- (1) Agencija odobrava cijene:
- 1) korišćenja prenosnog i distributivnog sistema, posebno za električnu energiju i gas;
  - 2) za skladištenje gasa;

- 3) za pomoćne i sistemske usluge i balansiranje;
  - 4) troškove priključenja na prenosne i distributivne sisteme električne energije i gasa.
- (2) Agencija odobrava:
- 1) regulisane tarife za snabdijevanje električnom energijom ili gasom tarifnih kupaca i tarife za snabdijevanje kvalifikovanih kupaca koje snabdijeva javni snabdjevač, a koje i drugi snabdjevači mogu ponuditi kvalifikovanim kupcima;
  - 2) tarife koje primjenjuje snabdjevač posljednjeg izbora;
  - 3) tarife za korišćenje postrojenja za TPG i TNG;
  - 4) naknadu za otklanjanje zagušenja na identifikovanim ulaznim ili izlaznim tačkama prenosnog sistema gasa, koja je dio cijene (tarife) za prenos i tranzit gasa;
  - 5) naknadu za rad operatora tržišta.

Član 41

- (1) Agencija daje saglasnost na:
- 1) desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema električne energije;
  - 2) godišnji investicioni plan operatora sistema električne energije i gasa;
  - 3) desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema gasa, koji je usklađen na nacionalnom nivou i sa interkonektovanim sistemima;
  - 4) desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema električne energije i gasa, koji su usklađeni sa planovima razvoja prenosnih sistema električne energije i gasa;
  - 5) petogodišnji plan razvoja za TPG i TNG postrojenja, sa godišnjim ažuriranjem, koji donosi operator postrojenja za TPG i TNG.
- (2) Agencija odobrava:
- 1) program, odnosno dinamički plan zamjene brojila električne energije koja su u vlasništvu drugih pravnih i fizičkih lica, kao i njihovog izmještanja kada je to potrebno;
  - 2) program mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup prenosnim i distributivnim sistemima električne energije i gasa;
  - 3) tehničko-operativne sporazume snabdjevača koji je izvoznik ili korisnik tranzitnog gasa u Crnoj Gori;
  - 4) izuzeće od primjene propisanih uslova, rokova i cijena za korišćenje nove infrastrukture za električnu energiju ili gas;
  - 5) izuzeće od obaveze "uzmi ili plati" subjektima za gas.

Nadzor nad radom energetske subjekata

Član 42

- (1) Agencija prati i analizira rad i poslovanje energetske subjekata u odnosu na:
- 1) stvarne troškove i prihode subjekata koji obavljaju djelatnost za koju Agencija određuje ili odobrava cijene ili tarife;
  - 2) kvalitet snabdijevanja električnom energijom, koji obuhvata kvalitet usluga, neprekidnost napajanja i kvalitet napona;
  - 3) primjenu propisa kojima je uređena kontrola kvaliteta naftnih proizvoda i gasa;
  - 4) primjenu tržišnih pravila i djelovanje subjekata na tržištu, koje obuhvata i konkurenciju i zaštitu prava krajnjih kupaca;
  - 5) potrošnju energije;
  - 6) izvršavanje podsticajnih mjera u oblasti obnovljivih izvora energije, uključujući uslove i cijene za priključenje novih proizvođača na prenosne i distributivne sisteme;
  - 7) primjenu propisa o prekograničnoj razmjeni energije, kao i rad i poslovanje subjekata koji vrše aukcijsku dodjelu prekograničnih kapaciteta ili organizuju kupovinu i prodaju energije;
  - 8) primjenu propisa kojima je uređeno objavljivanje podataka o prekograničnim kapacitetima, upotrebi prenosnog i distributivnog sistema;
  - 9) razdvajanje djelatnosti iz čl. 103, 104 i 132 ovog zakona i primjenu programa mjera iz čl. 108 i 136 ovog zakona;
  - 10) aktivnosti i mjere koje energetski subjekti preduzimaju za poboljšanje energetske efikasnosti.
- (2) Agencija prati i kontroliše rad i poslovanje energetske subjekata u pogledu ispunjavanja uslova utvrđenih licencom.
- (3) Ukoliko utvrdi da energetski subjekat ne ispunjava uslove utvrđene licencom, odnosno radi i posluje suprotno

uslovima utvrđenim licencom, Agencija će naložiti subjektu da otkloni uočene nepravilnosti i odrediti rok za njihovo otklanjanje, odnosno preduzeti druge mjere u skladu sa zakonom;

- (4) Praćenjem i analizom rada i poslovanja iz st. 1 i 2 ovog člana Agencija vrši kontrolu:
  - 1) pravilnosti rada i poslovanja ili zloupotrebe položaja energetskih subjekata na tržištu;
  - 2) stabilnosti snabdijevanja energijom radi sprječavanja poremećaja na tržištu energije ili snabdijevanja toplotom;
  - 3) ispravnosti i tačnosti u finansijskom poslovanju u odnosu na iskazivanje troškova poslovanja koji mogu da utiču na formiranje cijena korišćenja prenosnih ili distributivnih sistema ili sistema za skladištenje, ili
  - 4) izvršavanja obaveza utvrđenih ovim zakonom i aktima Agencije, odnosno aktima koje odobrava Agencija.
- (5) Ako se kontrolom iz st. 1 i 4 ovog člana utvrde odstupanja, odnosno nepravilnosti koje su prouzrokovale ili mogu prouzrokovati finansijske posljedice za krajnje kupce i učesnike na tržištu, Agencija će:
  - 1) naložiti energetskom subjektu da izvrši korekciju utvrđenih nepravilnosti;
  - 2) bez odlaganja ili prilikom narednog odobravanja opravdanih troškova i prihoda izvršiti korekciju troškova i prihoda i utvrditi odgovarajuće cijene za korišćenje prenosnih ili distributivnih sistema električne energije ili gasa ili sistema za skladištenje gasa;
  - 3) izvršiti izmjenu predloženih tarifa prilikom njihovog odobravanja, ili
  - 4) pokrenuti postupak kod nadležnog državnog organa.
- (6) Izvještaj o rezultatima analiza i kontrole iz st. 1, 2 i 4 ovog člana čini sastavni dio godišnjeg izvještaja o stanju u oblasti energetike.

Član 43

- (1) Subjekt za gas i energetski subjekat koji obavlja djelatnost u oblasti električne energije ili toplote je dužan da, na zahtjev ovlašćenog lica Agencije, obezbijedi prostorije i pristup poslovnoj dokumentaciji potrebnoj za kontrolu njegovog rada i poslovanja.
- (2) Agencija je dužna da čuva tajnost komercijalnih i drugih povjerljivih poslovnih podataka do kojih dođe u vršenju poslova u skladu sa zakonom i pravilima Agencije.

Član 44

- (1) Energetski subjekat koji obavlja djelatnost za koju Agencija određuje ili odobrava tarife ili cijene usluga ili proizvoda dužan je da, u rokovima koji nijesu duži od pet godina, utvrdi strukturu i vrijednost imovine i sredstava koja se koriste za obavljanje tih djelatnosti, u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima.
- (2) Agencija može, po potrebi, angažovanjem nezavisnog procjenitelja izvršiti kontrolu, odnosno utvrditi strukturu i vrijednost imovine i sredstava iz stava 1 ovog člana.

Finansiranje Agencije

Član 45

- (1) Sredstva za rad Agencije obezbjeđuju se iz naknada za izdavanje licenci, godišnjih naknada za korišćenje licenci za obavljanje energetskih djelatnosti i naknada za rješavanje sporova, koje utvrđuje u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Sredstva iz stava 1 ovog člana utvrđuju se finansijskim planom Agencije koji, na osnovu plana rada, utvrđuje Odbor Agencije, a usvaja Skupština u skladu sa zakonom.
- (3) Finansijski plan se nakon usvajanja objavljuje na internet stranici Agencije.
- (4) Naknade za licence iz stava 1 ovog člana određuju se u visini da u ukupnom iznosu pokriju planirane troškove poslovanja utvrđene finansijskim planom Agencije.
- (5) Visinu naknada za licence iz stava 1 ovog člana po energetskim subjektima utvrđuje Odbor Agencije, u skladu sa metodologijom Agencije.
- (6) Sredstva od naknada uplaćuju se na račun Agencije.
- (7) Sredstva koja preostanu na računu Agencije nakon isteka poslovne godine u kojoj su obezbijeđena prenose se u narednu godinu, a naknade za narednu godinu se umanjuju za tu sumu.
- (8) Protiv rješenja Agencije kojim je utvrđena visina naknade energetski subjekat može pokrenuti upravni spor.

Transparentnost rada Agencije

Član 46

- (1) Rad Agencije je javan, osim u slučajevima utvrđenim zakonom kojim je utvrđeno postupanje sa tajnim i povjerljivim informacijama.

- (2) Opšti akti Agencije donose se nakon javne rasprave, u kojoj mogu učestvovati zainteresovana pravna i fizička lica koja imaju pravo učestvovanja na tržištu, kao i njihovi zastupnici.
- (3) Agencija može donijeti privremene akte iz stava 2 ovog člana i bez javne rasprave, ukoliko to zahtijevaju uslovi na tržištu.
- (4) Radi rješavanja složenijih pitanja iz svoje nadležnosti Agencija može angažovati stručna lica.

Godišnji izvještaji

Član 47

- (1) Agencija podnosi Skupštini na usvajanje godišnji izvještaj o stanju energetske Crne Gore, najkasnije do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.
- (2) Izvještaj o stanju energetske Crne Gore naročito sadrži:
  - 1) energetske resurse i kapacitete;
  - 2) nalaze iz nadzora energetske subjekata;
  - 3) investicije u energetske sektoru;
  - 4) finansijsko poslovanje energetske subjekata;
  - 5) stanje i aktivnosti na tržištu električne energije.
- (3) Izvještaj o stanju energetske Crne Gore objavljuje se na internet stranici Agencije.
- (4) Agencija utvrđuje predlog finansijskog izvještaja za prethodnu godinu i određuje predstavnika koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri.
- (5) Predlog finansijskog izvještaja i akt o određivanju predstavnika Agencije nadležni organ dostavlja Ministarstvu finansija, do 30. aprila tekuće godine.
- (6) Agencija sačinjava i druge izvještaje u skladu sa zakonom.

Nadležnosti Agencije u oblasti obnovljivih izvora energije i kogeneracije

Član 48

U oblasti obnovljivih izvora energije i kogeneracije Agencija:

- 1) vrši godišnju analizu udjela obnovljivih izvora energije i kogeneracije u ukupnoj proizvodnji i potrošnji električne energije;
- 2) objavljuje rezultate analiza udjela obnovljivih izvora energije i kogeneracije u ukupnoj proizvodnji i potrošnji električne energije;
- 3) izdaje garancije porijekla proizvođačima električne energije;
- 4) vodi registar izdatih garancija porijekla;
- 5) odobrava status povlašćenog proizvođača;
- 6) vodi registar povlašćenih proizvođača;
- 7) izvještava Ministarstvo, operatora tržišta, operatora distributivnog sistema i operatora prenosnog sistema o izdatim rješenjima o sticanju statusa povlašćenog proizvođača.

Rješavanje sporova i odlučivanje o prigovorima i žalbama

Član 49

- (1) Agencija odlučuje po žalbama:
  - 1) na akt operatora prenosnog ili distributivnog sistema o odbijanju pristupa, odnosno priključenja na prenosni, odnosno distributivni sistem;
  - 2) na uslove izdate u saglasnosti za priključenje;
  - 3) na obračun električne energije u slučajevima neovlašćene potrošnje;
  - 4) krajnjih kupaca u slučaju obustave isporuke električne energije ili gasa.
- (2) Odluke Agencije su konačne i protiv njih se može pokrenuti upravni spor.

Član 50

- (1) Agencija može da rješava sporove između energetske subjekata ili između energetske subjekata i korisnika njihovih usluga, koji proizilaze iz njihovih ugovornih odnosa uređenih u skladu sa ovim zakonom, ukoliko joj ugovorne strane povjere rješavanje spora.
- (2) Pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 1 utvrđuje se i naknada za rješavanje sporova, koja se određuje u visini

stvarnih troškova.

- (3) Povjeravanje spora na rješavanje Agenciji ne isključuje pravo učesnika spornog odnosa da spor riješi kod drugog nadležnog organa, ukoliko prije donošenja odluke odustane od rješavanja spora kod Agencije.
- (4) Odluka Agencije donijeta u rješavanju spora ima prema strankama snagu pravosnažne odluke.
- (5) Snabdjevač, odnosno operator sistema dužan je da organizuje prijem reklamacija i prigovora korisnika usluga i obezbijedi objektivno odlučivanje u rokovima utvrđenim zakonom.
- (6) Snabdjevač i operator sistema su dužni da na zahtjev Agencije podnesu izvještaj o rješavanju prigovora i žalbi kupaca.

V. CIJENE, TARIFE I NAKNADE

Član 51

- (1) Cijene električne energije i gasa se slobodno formiraju na organizovanom tržištu ili ugovorom između prodavca i kupca, osim kada su sastavni dio regulisanih tarifa za snabdjevanje.
- (2) Tarifa je skup podataka utvrđen ili odobren na propisan način, na osnovu koje se izračunava cijena:
  - 1) električne energije ili gasa za snabdjevanje krajnjih kupaca, koja obuhvata cijenu proizvedene energije, prenosa, distribucije električne energije ili gasa i naknade;
  - 2) za korišćenje sistema za skladištenje gasa ili postrojenja za TPG;
  - 3) pomoćnih i sistemskih usluga.
- (3) Regulisane tarife za snabdjevanje električnom energijom ili gasom tarifnih kupaca ili krajnjih kupaca koje snabdjeva javni snabdjevač električne energije ili gasa obuhvataju:
  - 1) cijene električne energije ili gasa;
  - 2) cijene za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa;
  - 3) naknadu za rad operatora tržišta;
  - 4) naknadu za snabdjevanje;
  - 5) naknadu za pomoćne i sistemske usluge;
  - 6) naknadu za podsticanje obnovljivih izvora energije;
  - 7) druge naknade u skladu sa zakonom.
- (4) Regulisane cijene za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa utvrđuje operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema na osnovu metodologija iz člana 38 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona.
- (5) Regulisane tarife za snabdjevanje električnom energijom ili gasom utvrđuje snabdjevač tarifnih kupaca i javni snabdjevač, na osnovu metodologija iz člana 38 stav 1 tačka 3 ovog zakona.
- (6) Tarife za skladištenje gasa utvrđuje operator sistema za skladištenje gasa u skladu sa metodologijom iz člana 38 stav 1 tačka 1 alineja 2.
- (7) Cijene za pomoćne i sistemske usluge i balansiranje utvrđuje operator prenosnog sistema električne energije i operator prenosnog sistema gasa na osnovu metodologija iz člana 38 stav 1 tačka 1 alineja 3 ovog zakona.
- (8) Cijene i tarife iz st. 4, 5, 6 i 7 ovog člana odobrava Agencija.

Član 52

- (1) Agencija odlučuje po zahtjevu operatora prenosnog ili distributivnog sistema, snabdjevača tarifnih kupaca ili javnog snabdjevača za odobravanje regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa, najkasnije u roku od 90 dana od dana prijema zahtjeva.
- (2) Regulatorno dozvoljeni prihod iz stava 1 ovog člana je ukupni godišnji prihod od regulisane energetske djelatnosti koji pokriva ukupne opravdane troškove poslovanja, a koji Agencija odobrava na osnovu analize zahtijevanih troškova poslovanja, amortizacije i povrata na sredstva, uz primjenu odgovarajuće korekcije po osnovu realizacije regulatorno dozvoljenog prihoda za prethodni period.
- (3) U tarife i naknade po kojima korisnici sistema plaćaju električnu energiju i usluge transponuje se regulatorno dozvoljeni prihod umanjen za odgovarajući iznos ostalih poslovnih, vanrednih i vanposlovnih prihoda od regulisane energetske djelatnosti prema procjeni Agencije.
- (4) Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se najkasnije 120 dana prije isteka perioda važenja akta o utvrđivanju cijena i tarifa.
- (5) Ako u postupku iz stava 1 ovog člana utvrdi da su predložene tarife nesaglasne sa kriterijumima utvrđenim metodologijama, Agencija će naložiti snabdjevaču tarifnih kupaca, odnosno javnom snabdjevaču, da izvrši potrebno usaglašavanje u ostavljenom roku.
- (6) Ukoliko snabdjevač tarifnih kupaca, odnosno javni snabdjevač u roku iz stava 5 ovog člana ne postupi po nalogu,

Agencija će otkloniti nedostatke i utvrditi tarife.

- (7) Ako se zahtjev ne podnese u roku iz stava 4 ovog člana ili u postupku dođe do kašnjenja u utvrđivanju cijena i tarifa, Agencija može da utvrdi privremene cijene, tarife ili metodologije i prilikom odobravanja konačne tarife donese odluku o odgovarajućoj kompenzaciji, ukoliko konačna cijena ili tarifa odstupa od privremene.
- (8) Agencija može, na zahtjev energetske subjekta, da odobri izmjenu regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa, ukoliko tokom perioda primjene odobrenih tarifa, usljed dejstva okolnosti koje se nijesu mogle predvidjeti, dođe do povećanja ukupnih troškova poslovanja na koje energetske subjekat ne može uticati.
- (9) Agencija će naložiti energetske subjektu da u ostavljenom roku izmijeni tarifu koja ne odražava odobrene troškove ili izmijeniti tarifu, ukoliko energetske subjekat ne postupi po nalogu.
- (10) Agencija, prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda, može da ograniči rast cijena i tarifa iz njene nadležnosti radi ostvarivanja utvrđene ekonomske i energetske politike Crne Gore.
- (11) Pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 2 ovog zakona bliže se uređuju način i postupak odobravanja izmjena regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa iz st. 7, 8 i 9 ovog člana.
- (12) Odluke o tarifama Agencija objavljuje u "Službenom listu Crne Gore" i na svojoj internet stranici.
- (13) Snabdjevač tarifnih kupaca, odnosno javni snabdjevač dužan je da objavi svoje tarife najmanje 15 dana prije početka primjene na svojoj internet stranici.

Član 53

- (1) Metodologije za utvrđivanje cijena i tarifa za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa radi obezbjeđenja održivosti sistema, naročito sadrže:
  - 1) kriterijume za utvrđivanje opravdanosti troškova i prihoda;
  - 2) elemente na osnovu kojih se vrši obračun i plaćanje usluga po odobrenim cijenama, radi obezbjeđenja adekvatnog prihoda operatorima sistema;
  - 3) podsticaje ekonomskoj efikasnosti i postizanju višeg nivoa kvaliteta snabdjevanja;
  - 4) elemente za procjenu uticaja cijena prekida, cijena prilagođavanja potrošnje mogućnostima sistema i ostalih mehanizama za unaprjeđenje energetske efikasnosti;
  - 5) elemente za podsticanje povećanja energetske efikasnosti;
  - 6) elemente za podsticanje povećanja finansijske efikasnosti obavljanja djelatnosti, smanjenja troškova tih djelatnosti i poboljšanja kvaliteta usluga;
  - 7) elemente za procjenu podsticaja razvoja energetske objekata, privlačenja investicija i transfera tehnologija;
  - 8) elemente za procjenu troškova zaštite životne sredine i zaštite krajnjih kupaca.
- (2) Metodologijama iz stava 1 ovog člana mogu se utvrditi elementi za utvrđivanje cijena i tarifa zavisno od sezone, dana u sedmici, doba dana i vremena korišćenja, kao i opravdanost odobravanja troškova, prihoda ili cijena za period duži od jedne godine.
- (3) Tokom trajanja jednogodišnjeg ili višegodišnjeg perioda važenja tarifa iz stava 2 ovog člana, a posebno na kraju tog perioda, Agencija preispituje prihode i troškove za čitav period i razliku između opravdanih i stvarnih prihoda i troškova, kao i razliku u ostvarenju odgovarajućih bilansnih veličina, uzima u obzir prilikom određivanja opravdanih prihoda i troškova do kraja regulatornog perioda ili u narednom regulatornom periodu.

Član 54

- (1) Cijene za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa i tarife moraju se zasnivati na objektivnim kriterijumima utvrđenim metodologijama.
- (2) Cijene za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa i tarife određuju se na način kojim se:
  - 1) olakšava efikasna trgovina i konkurencija;
  - 2) obezbjeđuje izbjegavanje unakrsnih subvencija između kategorija potrošnje na istom naponskom nivou;
  - 3) ne ograničava likvidnost tržišta, niti ugrožava prekogranična trgovina.
- (3) Prilikom odobravanja regulatorno dozvoljenog prihoda, cijena i tarifa uzimaju se u obzir i obaveze iz međunarodnih sporazuma.
- (4) Prihodi i troškovi operatora prenosnih i distributivnih sistema vezani za priključenje na sisteme uzimaju se u obzir prilikom utvrđivanja regulatorno dozvoljenog prihoda.

VI. LICENCE I ENERGETSKE DOZVOLE

Izdavanje licenci

Član 55

- (1) Energetske djelatnosti se mogu obavljati samo na osnovu licence, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Licenca za obavljanje energetske djelatnosti može se izdati novom subjektu ili subjektu koji:
  - 1) je upisan u Centralni registar privrednog suda za obavljanje djelatnosti koja se, u smislu ovog zakona, smatra energetsom djelatnošću;
  - 2) posjeduje energetske objekte i ostale uređaje, instalacije ili postrojenja neophodna za obavljanje energetske djelatnosti koja ispunjavaju uslove i zahtjeve utvrđene tehničkim propisima, propisima o energetskej efikasnosti, propisima o zaštiti od požara i eksplozija, kao i propisima o zaštiti životne sredine;
  - 3) ima zaposlena lica za obavljanje poslova tehničkog rukovođenja, održavanja, eksploatacije i rukovanja energetskim objektima sa položenim stručnim ispitom;
  - 4) raspolaže finansijskim sredstvima koja su neophodna za obavljanje energetske djelatnosti ili dokaže da ih može obezbijediti u obimu potrebnom za obavljanje energetske djelatnosti za čije obavljanje je podnesen zahtjev za izdavanje licence;
  - 5) obavlja energetske djelatnost, a u posljednje tri godine, koje prethode godini u kojoj je podnijet zahtjev, nije mu oduzeta licenca za obavljanje iste energetske djelatnosti;
  - 6) članovi organa upravljanja nijesu bili pravosnažno osuđeni za krivična djela koja ih čine nepodobnim za vršenje funkcija.
- (3) Licenca se izdaje na zahtjev energetskog subjekta za svaku energetske djelatnost posebno.
- (4) Uz zahtjev iz stava 3 ovog člana prilažu se dokazi o ispunjenosti uslova iz stava 2 ovog člana.
- (5) Licenca sadrži naročito: naziv energetskog subjekta, energetske djelatnost, spisak energetskih objekata, podatke o kapacitetu objekata, području na kome će se energetske djelatnost obavljati i period obavljanja energetske djelatnosti.
- (6) Licenca se izdaje na period do 15 godina.
- (7) Licenca iz stava 6 ovog člana može se produžiti na zahtjev energetskog subjekta, a skratiti samo ako se skraćanjem ne ugrožava sigurnost snabdijevanja ili funkcionisanja tržišta.
- (8) Za energetske djelatnosti koje se obavljaju na osnovu koncesije licenca se može produžiti do kraja važenja koncesije.
- (9) Energetski subjekat je dužan da plati naknadu za izdavanje licence i godišnje naknade za period na koji je izdata licenca u visini koju utvrdi Agencija u skladu sa članom 45 ovog zakona.
- (10) Agencija vodi registar izdatih i oduzetih licenci.
- (11) Podaci iz registra izdatih i oduzetih licenci su javni.
- (12) Bliži uslovi iz stava 2 ovog člana, način podnošenja zahtjeva za izdavanje licence, dokazi koji se dostavljaju uz zahtjev, sadržaj i izgled licenci, postupak izdavanja, izmjena i oduzimanja licenci, način kontrole ispunjavanja uslova utvrđenih licencom, razmjene informacija sa energetskim subjektima, kao i način plaćanja naknada za licence i sadržaj registra izdatih licenci uređuju se pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 3 ovog zakona.

Član 56

- (1) Stručna osposobljenost za obavljanje poslova tehničkog rukovođenja, održavanja, eksploatacije i rukovanja energetskim objektima provjerava se polaganjem stručnog ispita.
- (2) Program i način polaganja stručnog ispita utvrđuje Ministarstvo.
- (3) Stručni ispit se polaže pred komisijom koju obrazuje ministar.

Član 57

Bez licence se mogu obavljati sljedeće energetske djelatnosti:

- 1) proizvodnja električne energije za sopstvene potrebe;
- 2) proizvodnja električne energije u objektima instalisane snage do 1 MW;
- 3) skladištenje nafte i derivata nafte za sopstvene potrebe;
- 4) trgovina na malo tečnim naftnim gasom u bocama;
- 5) proizvodnja toplote za sopstvene potrebe;
- 6) proizvodnja toplote u objektima instalisane snage do 1 MW;
- 7) trgovina električnom energijom i prirodnim gasom za dalju prodaju koja ne uključuje prodaju krajnjem kupcu, posredovanje i zastupanje na tržištu energije i
- 8) trgovina na veliko i malo naftnim derivatima koji se ne koriste u procesu sagorijevanja (bitumen, ulja, maziva, plastika, kaučuk, guma, kozmetički proizvodi i dr.).

Izmjena i oduzimanje licenci

Član 58

- (1) Agencija može, na zahtjev imaoaca licence, izvršiti izmjenu licence iz razloga koji se nijesu mogli predvidjeti prilikom njenog izdavanja.
- (2) Agencija može, na zahtjev imaoaca licence, odrediti mirovanje obaveza iz licence, ukoliko su nastupile objektivne okolnosti zbog kojih energetska subjekat nije u mogućnosti da obavlja djelatnost ili da učestvuje na tržištu, za određeni period.
- (3) Licenca se oduzima:
  - 1) na zahtjev imaoaca licence;
  - 2) prestankom obavljanja energetske djelatnosti;
  - 3) ukoliko imalac licence ne otkloni utvrđene nedostatke u roku koji odredi Agencija;
  - 4) ako imalac licence postupa protivno uslovima iz licence;
  - 5) prestankom ispunjavanja uslova utvrđenih zakonom;
  - 6) ako imalac licence ne otkloni nedostatke u radu u roku koji je odredio inspektor.
- (4) Nakon isteka roka važenja licence energetska subjekat je dužan da, na zahtjev Agencije, radi sigurnosti snabdijevanja i obezbjeđenja funkcionisanja tržišta, nastavi da pruža usluge u skladu sa opštim aktima Agencije, najduže godinu dana.

Član 59

- (1) Licenca za obavljanje energetske djelatnosti može se privremeno oduzeti ako energetska subjekat:
  - 1) prestane da ispunjava jedan ili više uslova iz člana 55 stav 2 ovog zakona;
  - 2) cijenu energije, odnosno usluga obavljanja energetske djelatnosti ne određuje u skladu sa metodologijom ili ne naplaćuje u skladu sa tarifnim sistemom ili suprotno odobrenim, odnosno propisanim cijenama;
  - 3) energetske sisteme ne održava u ispravnom i bezbjednom stanju i u skladu sa tehničkim propisima kojima se uređuju uslovi eksploatacije;
  - 4) prestane da ispunjava druge uslove za obavljanje energetske djelatnosti utvrđene ovim zakonom.
- (2) O privremenom oduzimanju licence iz stava 1 ovog člana Agencija će donijeti rješenje i odrediti rok za otklanjanje nedostataka zbog kojih se privremeno oduzima licenca, koji ne može biti duži od 60 dana od dana prijema rješenja.
- (3) Rješenje o privremenom oduzimanju licence zbog neispunjavanja uslova iz stava 1 tač. 3 i 4 ovog člana Agencija donosi na predlog nadležnog inspektora.
- (4) Ako energetska subjekat u roku koji je određen rješenjem iz stava 2 ovog člana ne otkloni nedostatke zbog kojih je licenca privremeno oduzeta, Agencija će donijeti rješenje o oduzimanju licence.
- (5) Rješenje iz st. 2 i 4 ovog člana je konačno.

Član 60

- (1) Ako bi prestanak rada energetske subjekta kome je privremeno oduzeta licenca mogao da ugrozi redovno i sigurno snabdijevanje energijom, život i zdravlje ljudi ili da prouzrokuje teške poremećaje u privredi, Agencija može, po pribavljenom mišljenju Ministarstva i nadležne inspekcije, rješenjem odobriti energetske subjektu da nastavi obavljanje energetske djelatnosti do obezbjeđenja uslova za otklanjanje štetnih posljedica prestanka rada energetske subjekta, u roku koji nije duži od roka utvrđenog članom 59 stav 2 ovog zakona.
- (2) Ako bi prestanak obavljanja energetske djelatnosti od javnog interesa ili javne usluge od strane energetske subjekta kome je oduzeta licenca mogao da ugrozi redovno i sigurno snabdijevanje energijom, život i zdravlje ljudi ili da prouzrokuje teške poremećaje u privredi, Vlada, na predlog Ministarstva, može posebnim aktom odrediti drugi energetska subjekat koji ima licencu za obavljanje iste energetske djelatnosti da obavlja energetska djelatnost na području na kome je energetska djelatnost obavljao energetska subjekat kome je oduzeta licenca.
- (3) Aktom Vlade iz stava 2 ovog člana utvrđuju se prava i obaveze energetske subjekta koji je određen za obavljanje energetske djelatnosti od javnog interesa ili javne usluge na određenom području, period u kojem će obavljati djelatnost, kao i prava vlasnika energetske objekta kojem je oduzeta licenca, ako je potreba za korišćenjem njegovog energetske objekta utvrđena aktom Vlade.

Energetska dozvola

Član 61

- (1) Energetska objekti se grade u skladu sa zakonom kojim je uređena izgradnja objekata i uređenje prostora, tehničkim i drugim propisima i na osnovu pribavljene energetske dozvole, koja se izdaje u skladu sa ovim

zakonom.

- (2) Energetska dozvola se pribavlja za izgradnju i rekonstrukciju:
  - 1) objekata za proizvodnju električne energije;
  - 2) objekata za skladištenje nafte i rezervoarskog prostora za derivate nafte preko 50 tona;
  - 3) objekata za prenos i distribuciju prirodnog gasa, objekata za skladištenje prirodnog gasa i objekata za skladištenje tečnog prirodnog gasa;
  - 4) objekata za proizvodnju toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu i objekata za distribuciju toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu.
- (3) Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo.
- (4) Energetske dozvole za izgradnju objekata iz stava 2 tačka 4 ovog člana izdaje nadležni organ lokalne uprave.
- (5) Postupak za izdavanje energetske dozvole iz stava 2 ovog člana pokreće se zahtjevom domaćeg, odnosno stranog privrednog društva, pravnog ili fizičkog lica ili preduzetnika.
- (6) Energetska dozvola može se pribaviti prije sticanja prava svojine, odnosno prava korišćenja zemljišta na kome se planira izgradnja energetskog objekta, kao i prije izdavanja akta o urbanističkim uslovima za izgradnju energetskog objekta, odnosno građevinske dozvole.
- (7) Proizvodni objekti instalisane snage do 1 MW mogu se graditi u skladu sa zakonom kojim je uređena izgradnja objekata i uređenje prostora, tehničkim i drugim propisima, po prethodno pribavljenoj energetske dozvoli i bez sprovođenja postupka javnog nadmetanja.
- (8) Na osnovu izdate energetske dozvole iz stava 7 ovog člana, Vlada donosi odluku o davanju na korišćenje državne imovine, na osnovu koje se zaključuje ugovor.
- (9) Energetska dozvola nije potrebna za:
  - 1) izgradnju energetskih objekata na osnovu koncesije, osim u slučaju iz stava 7 ovog člana;
  - 2) za rekonstrukciju objekata koji su izgrađeni na osnovu koncesije, osim u slučaju iz stava 7 ovog člana;
  - 3) objekte koji se grade po javnom oglasu iz člana 65 ovog zakona.

Kriterijumi za izdavanje dozvole

Član 62

- (1) Energetska dozvola može se izdati za izgradnju energetskog objekta koji je po vrsti i namjeni u skladu sa Strategijom razvoja energetike i Akcionim planom, odnosno programom razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije.
- (2) Energetska dozvola se izdaje na način i po postupku utvrđenim ovim zakonom.
- (3) Energetska dozvola za izgradnju proizvodnih energetskih objekata izdaje se na osnovu procjene ispunjavanja sljedećih kriterijuma:
  - 1) uslova u pogledu bezbjednog i nesmetanog funkcionisanja energetskog sistema;
  - 2) uslova za određivanje lokacije i korišćenja zemljišta;
  - 3) uslova zaštite životne sredine;
  - 4) mjera zaštite zdravlja ljudi i bezbjednosti ljudi i imovine;
  - 5) stepena energetske efikasnosti;
  - 6) uslova korišćenja primarnih izvora energije;
  - 7) uslova vezanih za tehničku opremljenost i finansijsku sposobnost podnosioca zahtjeva da realizuje izgradnju energetskog objekta;
  - 8) doprinosa smanjenju emisije CO₂;
  - 9) doprinosa ispunjenju nacionalnog cilja korišćenja obnovljivih izvora energije.

Član 63

- (1) Energetska dozvola za izgradnju gasovoda, naftovoda, produktovoda ili toplovoda može se izdati subjektu za gas ili energetskom subjektu koji obavlja djelatnost proizvodnje električne energije ili toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu, radi povezivanja njegovih objekata sa objektima kvalifikovanog kupca, izolovanog kupca, kao i sopstvenih pogona i drugih objekata proizvođača, a u cilju snabdijevanja tih objekata energijom.
- (2) Energetska dozvola iz stava 1 ovog člana može se izdati i kvalifikovanom kupcu kojem je zbog tehničkih ili drugih razloga odbijen pristup prenosnom, transportnom ili distributivnom sistemu, a pod uslovima utvrđenim pravilima koja regulišu rad prenosnog, transportnog ili distributivnog sistema.
- (3) Energetska dozvola za izgradnju gasovoda ili toplovoda neće se izdati ako bi ta izgradnja, s obzirom na trasu, prostor na kome se gradi ili uslove priključenja, ugrozila ostvarivanje ciljeva zaštite životne sredine ili ugrozila

sigurnost snabdijevanja tarifnih kupaca energijom.

- (4) Zahtjev za izdavanje energetske dozvole sadrži naročito podatke o:
  - 1) lokaciji na kojoj treba da se izgradi energetski objekat;
  - 2) roku završetka gradnje energetskog objekta;
  - 3) vrsti i kapacitetu energetskog objekta i o njegovoj energetskoj efikasnosti;
  - 4) energentima koje će energetski objekat koristiti;
  - 5) načinu proizvodnje i preuzimanja energije;
  - 6) načinu zaštite životne sredine u toku izgradnje i rada energetskog objekta;
  - 7) uslovima koji se odnose na prestanak rada energetskog objekta;
  - 8) visini planiranih finansijskih sredstava za izgradnju energetskog objekta i načinu obezbjeđivanja tih sredstava;
  - 9) izvršenim mjerenjima za obnovljivi izvor energije za koje je potrebno mjerenje i ispitivanje njegovog potencijala, uz koje se prilaže i dokaz o izvršenim mjerenjima i ispitivanjima.
- (5) Bliži kriterijumi za izdavanje energetskih dozvola za energetske objekte iz člana 61 stav 2 ovog zakona, sadržina obrazaca za podnošenje zahtjeva i registra izdatih energetskih dozvola utvrđuju se propisom Ministarstva.

Izdavanje energetske dozvole

Član 64

- (1) Protiv rješenja o izdavanju energetske dozvole, koje se izdaje u skladu sa članom 61 stav 4 ovog zakona, može se izjaviti žalba Ministarstvu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.
- (2) Energetska dozvola se izdaje na period do dvije godine.
- (3) Period važenja energetske dozvole može se produžiti na zahtjev imaoća energetske dozvole, najduže za godinu dana.
- (4) Zahtjev iz stava 3 ovog člana podnosi se najkasnije 30 dana prije isteka roka važenja energetske dozvole.

Javni oglas

Član 65

- (1) Vlada, na predlog Ministarstva, može odlučiti da objavi javni oglas za izgradnju energetskih objekata iz člana 61 stav 2 ovog zakona, u slučaju da se putem izdavanja energetskih dozvola ili davanjem koncesija ne može obezbijediti sigurno i redovno snabdijevanje energijom, odnosno planirana dinamika izgradnje energetskih objekata predviđena Strategijom razvoja energetike, Akcionim planom, odnosno programom razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije.
- (2) Javni oglas raspisuje Ministarstvo, odnosno jedinica lokalne samouprave, u skladu sa odlukom Vlade iz stava 1 ovog člana.

VII. OBAVLJANJE ENERGETSKE DJELATNOSTI

Uslovi za obavljanje energetske djelatnosti

Član 66

Energetsku djelatnost može da obavlja privredno društvo, pravno ili fizičko lice, odnosno preduzetnik, koji ispunjava uslove utvrđene ovim zakonom.

Djelatnosti od javnog interesa

Član 67

- (1) Energetske djelatnosti od javnog interesa su:
  - 1) proizvodnja električne energije;
  - 2) prenos električne energije;
  - 3) distribucija električne energije;
  - 4) organizovanje tržišta električne energije;
  - 5) transport nafte iz člana 2 ovog zakona;
  - 6) skladištenje nafte i naftnih derivata;
  - 7) trgovina električnom energijom za snabdijevanje električnom energijom kao javnom uslugom iz člana 68 ovog

zakona;

- 8) snabdijevanje koje predstavlja javnu uslugu iz člana 68 ovog zakona;
  - 9) transport i skladištenje TPG i TNG;
  - 10) trgovina na veliko TPG i TNG za snabdijevanje gasom kao javnom uslugom iz člana 68 ovog zakona;
  - 11) proizvodnja energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracija.
- (2) Djelatnosti iz stava 1 tač. 7 i 10 ovog člana obavljaju javni snabdjevači električnom energijom, odnosno prirodnim gasom.
  - (3) Energetski subjekat koji u obavljanju djelatnosti iz stava 1 ovog člana vrši snabdijevanje krajnjih kupaca energijom po regulisanim tarifama dužan je da obezbijedi redovno i sigurno snabdijevanje krajnjih kupaca, kupovinom od proizvođača, trgovaca, na organizovanom tržištu energije ili iz uvoza, primjenom najbolje poslovne prakse i mjera kojima se obezbjeđuje najprihvatljivija tarifa za krajnje kupce.
  - (4) Energetski subjekti koji vrše djelatnosti iz stava 1 ovog člana dužni su da, u cilju ostvarivanja javnog interesa, daju prioritet obezbjeđenju dovoljnih količina energije koje su potrebne za život i rad građana i poslovanje i razvoj privrednih subjekata i njihovo snabdijevanje na siguran, bezbjedan, pouzdan i kvalitetan način.

Javne usluge

Član 68

Radi obezbjeđenja redovnog, sigurnog, pouzdanog i kvalitetnog snabdijevanja energijom po prihvatljivim cijenama, kao javne usluge u oblasti energetike obavljaju se:

- 1) prenos električne energije;
- 2) distribucija električne energije;
- 3) snabdijevanje električnom energijom ili gasom:
  - koje obavlja snabdjevač posljednjeg izbora ili javni snabdjevač;
  - tarifnih kupaca dok oni ne steknu status kvalifikovanih kupaca, i
  - ugroženih (ranjivih) kupaca;
- 4) skladištenje prirodnog gasa;
- 5) prenos prirodnog gasa;
- 6) distribucija prirodnog gasa;
- 7) upravljanje postrojenjem za TPG i TNG;
- 8) proizvodnja toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje;
- 9) distribucija toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje;
- 10) snabdijevanje toplotom za daljinsko grijanje i/ili hlađenje i
- 11) skladištenje i upravljanje strateškim rezervama nafte i naftnih derivata.

Obaveza pružanja javnih usluga

Član 69

- (1) Energetski subjekti koji obavljaju djelatnost koja je članom 68 ovog zakona utvrđena kao javna usluga dužni su da, u skladu sa uslovima utvrđenim licencom, u pružanju javnih usluga obezbijede:
  - 1) sigurnost u snabdijevanju;
  - 2) kvalitet usluga i snabdijevanja;
  - 3) primjenu regulisanih tarifa za snabdijevanje ili korišćenje skladišta ili postrojenja za TPG ili TNG ili regulisanih cijena za korišćenje prenosnih ili distributivnih sistema;
  - 4) upotrebu primarnih izvora energije, gasa i goriva;
  - 5) zaštitu životne sredine;
  - 6) zaštitu zdravlja, života i imovine građana;
  - 7) mjere za zaštitu kupaca i potrošača energije.
- (2) Pružanje javnih usluga mora da bude nediskriminatorno, transparentno i lako provjerljivo.

Tržišne energetske djelatnosti

Član 70

- (1) Energetske djelatnosti koje se ne obavljaju kao javne usluge vrše se prema tržišnim principima.
- (2) Obavljanje djelatnosti na tržištu energije vrši se i organizuje u skladu sa ciljevima razvoja energetskih djelatnosti i potrebama kupaca u Crnoj Gori za obezbjeđivanjem kvalitetnog i sigurnog snabdijevanja energijom, uz

poštovanje principa konkurentnosti i jednakog pravnog položaja svih subjekata na tom tržištu u odnosu na:

- 1) ostvarivanje prava na izgradnju energetske objekta;
- 2) pribavljanje energetske dozvole za izgradnju energetske objekta;
- 3) pristup sistemima;
- 4) pravo na obavljanje energetske djelatnosti;
- 5) dostupnost informacija, i
- 6) druge slučajeve utvrđene ovim zakonom.

VIII. OBAVLJANJE ELEKTROENERGETSKE DJELATNOSTI

1. Proizvodnja električne energije

Proizvođač električne energije

Član 71

- (1) Proizvođač može, u skladu sa ovim zakonom, da:
  - 1) koristi energetske izvore za proizvodnju električne energije;
  - 2) ugovara kupovinu i prodaju električne energije;
  - 3) koristi prenosni i distributivni sistem električne energije pod uslovima utvrđenim za pristup i korišćenje tih sistema.
- (2) Proizvođač koji prodaje električnu energiju krajnjem kupcu mora imati i licencu za snabdijevanje.
- (3) Proizvođač je dužan da:
  - 1) stavi proizvodne objekte u pogon na zahtjev operatora prenosnog ili distributivnog sistema za potrebe pomoćnih i sistemskih usluga ili balansiranja;
  - 2) sa operatorima prenosnog i distributivnog sistema zaključi ugovore kojima se utvrđuju međusobna prava i obaveze u pružanju i korišćenju pomoćnih i sistemskih usluga i drugi uslovi i rokovi vezani za te usluge;
  - 3) operatoru prenosnog ili distributivnog sistema stavlja na raspolaganje podatke potrebne za rad i funkcionisanje sistema;
  - 4) u svom postrojenju omogući operatorima sistema korišćenje opreme koja je i u funkciji prenosnog ili distributivnog sistema, za potrebe ostvarivanja tokova električne energije, bez naknade;
  - 5) održava i unaprjeđuje opremu iz tačke 4 ovog stava u skladu sa potrebama funkcionisanja i planovima razvoja prenosnog ili distributivnog sistema.
- (4) Proizvođač je dužan da izradi program mjera za poboljšanje energetske efikasnosti i godišnji izvještaj o rezultatima njegove primjene i objavi ih na svojoj internet stranici.
- (5) Ministarstvo može propisati minimalni stepen energetske efikasnosti za pojedine tehnologije, koji treba da se obezbijedi prilikom izgradnje ili rekonstrukcije proizvodnog postrojenja.

Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije

Član 72

- (1) Energetski subjekti dužni su da preduzimaju mjere za povećanje udjela proizvodnje energije iz obnovljivih izvora energije u ukupnoj proizvodnji energije.
- (2) Obavezni minimalni udio obnovljivih izvora energije koji je dužan da preuzme svaki snabdjevač električne energije u ukupnom snabdijevanju električnom energijom utvrđuje Vlada, na osnovu programa razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije, odnosno programa razvoja i korišćenja visokoefikasne kogeneracije iz čl. 17 i 19 ovog zakona.
- (3) Obavezni minimalni udio iz obnovljivih izvora energije dokazuje se garancijom porijekla.
- (4) Snabdjevač električnom energijom je dužan da na računu ili promotivnom materijalu uz račun krajnjem kupcu učini dostupnim najmanje jednom godišnje:
  - 1) podatke o udjelu obnovljivih i drugih izvora energije po vrstama iz kojih je vršio snabdijevanje krajnjih kupaca električnom energijom;
  - 2) izvore informacija o uticajima na životnu sredinu izvora energije korišćenih za zadovoljavanje njegovih potreba za električnom energijom.

Član 73

- (1) Vrste i klasifikaciju po grupama postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i visokoeфикаsne kogeneracije utvrđuje Ministarstvo.
- (2) Tarifnim sistemom iz člana 20 stav 2 ovog zakona, po pribavljenom mišljenju Agencije, Vlada utvrđuje otkupne cijene energije koje mogu biti različite za različite vrste ili grupe postrojenja, kao i za različite vrste obnovljivih izvora.
- (3) Vlada može da ograniči podsticaje ili da prestane da podstiče izgradnju novih kapaciteta u slučaju negativnih uticaja na ekonomiju ili cijenu električne energije.
- (4) Ministarstvo će na osnovu akta iz stava 3 ovog člana obustaviti izdavanje energetske dozvole za objekte za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije ili kogeneracije.

Garancija porijekla

Član 74

- (1) Garancija porijekla je isprava u elektronskoj ili drugoj formi, kojom proizvođač električne ili toplotne energije za daljinsko grijanje i/ili hlađenje potvrđuje kupcu da je određena količina isporučene energije proizvedena iz obnovljivih izvora energije ili visokoeфикаsne kogeneracije.
- (2) Garancija porijekla se ne izdaje energetskom subjektu koji proizvodi toplotnu energiju za daljinsko grijanje i/ili hlađenje u postrojenju instalisane snage manje od 1 MW.
- (3) Garancija porijekla izdaje se na zahtjev proizvođača iz stava 1 ovog člana, nakon pregleda tehničke dokumentacije i neposrednog uvida u rad postrojenja.

Član 75

- (1) Garanciju porijekla izdaje Agencija.
- (2) Operator prenosnog ili distributivnog sistema na koji je priključeno postrojenje za koje se izdaje garancija porijekla dužan je da Agenciji dostavi podatke o količini proizvedene električne energije izmjerene na mjestu predaje u prenosni, odnosno distributivni sistem.
- (3) Garancija porijekla se izdaje po MWh proizvedene energije.
- (4) Garancija porijekla važi 12 mjeseci od dana izdavanja.
- (5) Garancije porijekla su prenosive. Ako snabdjevač električne energije prenese garancije porijekla na treću stranu, količina električne energije za koju su prenesene garancije porijekla mora se odbiti od ukupne količine električne energije iz obnovljivih izvora koja se snabdjevaču priznaje za ispunjavanje obaveznog minimalnog udjela iz člana 72 stav 2 ovog zakona.

Član 76

- (1) Garancija porijekla energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije naročito sadrži:
  - 1) podatke o energetskom izvoru iz kojeg je proizvedena električna energija ili toplota za grijanje i/ili hlađenje i datume početka i kraja perioda proizvodnje za koji se garancija porijekla izdaje;
  - 2) naziv, lokaciju, tip i instalisanu snagu postrojenja u kojem se proizvodi energija;
  - 3) obim investicione podrške za postrojenje, obim podsticaja za proizvedenu energiju iz postrojenja i podatke o načinu podsticanja;
  - 4) datum puštanja postrojenja u pogon;
  - 5) datum izdavanja i jedinstveni identifikacioni broj garancije porijekla i državu u kojoj je izdata.
- (2) Garancija porijekla električne energije proizvedene iz kogeneracije naročito sadrži:
  - 1) period važenja izdate garancije porijekla;
  - 2) donju kalorijsku moć goriva koje se koristi za proizvodnju električne energije za koju se izdaje garancija porijekla;
  - 3) svrhu za koju se koristi toplota proizvedena u kogeneracijskom postrojenju u kojem je proizvedena električna energija za koju se izdaje garancija porijekla;
  - 4) uštedu primarne energije u procesu proizvodnje električne energije za koju se izdaje garancija porijekla;
  - 5) podatke o količini proizvedene električne energije koja je proizvedena u skladu s kriterijumima i pravilima visoke ефикаsности.
- (3) Način izdavanja, prenošenja i povlačenja garancije porijekla, kao i način dostavljanja podataka iz člana 75 stav 2 ovog zakona, bliža sadržina garancije iz st. 1 i 2 ovog člana, podaci koji se navode u zahtjevu i dokumentacija potrebna za izdavanje garancije porijekla utvrđuju se propisom Vlade.

Član 77

- (1) Registar izdatih garancija porijekla vodi Agencija.
- (2) Sadržaj i način vođenja registra izdatih garancija porijekla utvrđuje Agencija.
- (3) U registar iz stava 1 ovog člana se upisuju i podaci o dostavljenim inostranim garancijama porijekla.
- (4) Inostrane garancije porijekla koje sadrže elemente utvrđene ovim zakonom u Crnoj Gori važe pod uslovom reciprociteta i u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

Povlašćeni proizvođač

Član 78

- (1) Energetski subjekat može steći status povlašćenog proizvođača, ako:
  - 1) je priključen na prenosni ili distributivni sistem električne energije;
  - 2) proizvodi električnu energiju iz grupa postrojenja utvrđenih propisom Ministarstva iz člana 73 stav 1 ovog zakona, uz prirodna i prostorna ograničenja i uslove, kao i mjere zaštite prirode i životne sredine;
  - 3) ima sopstveno mjerno mjesto odvojeno od mjernih mjesta na kojima se mjeri količina električne energije proizvedena u drugim tehnološkim procesima i
  - 4) radom u režimu povlašćenog proizvođača ne ugrožava sigurnost rada sistema.
- (2) Status povlašćenog proizvođača utvrđuje se rješenjem Agencije na period od 12 godina.
- (3) Svi povlašćeni proizvođači su članovi jedne balansne grupe, kojoj operator sistema ne naplaćuje odstupanja.
- (4) Povlašćeni proizvođač može da prodaje energiju na tržištu pod uslovima koji su propisani za druge proizvođače, s tim da njegovo učešće na tržištu ne može trajati kraće od 12 mjeseci.

Član 79

- (1) Povlašćeni proizvođač ima pravo na:
  - 1) otkupnu cijenu električne energije u skladu sa tarifnim sistemom iz člana 20 stav 2 ovog zakona;
  - 2) prvenstvo pri preuzimanju ukupne proizvedene električne energije u prenosni ili distributivni sistem.
- (2) Operatori prenosnog i distributivnog sistema električne energije dužni su da, u skladu sa tehničkim mogućnostima sistema u okviru aktivnosti upravljanja prenosnim i distributivnim sistemom i dispečiranja, daju prednost povlašćenim proizvođačima.
- (3) Ukoliko operatori prenosnog i distributivnog sistema, zbog sigurnosti rada sistema, ne mogu dati prednost povlašćenim proizvođačima, o tome moraju obavijestiti Agenciju i odrediti korektivne mjere za sprječavanje daljih uskraćivanja pristupa sistemu.

Član 80

- (1) Povlašćeni proizvođač dužan je da:
  - 1) Agenciji podnosi godišnji izvještaj o ostvarenju plana proizvodnje električne energije za prethodnu godinu;
  - 2) operatoru sistema i operatoru tržišta dostavlja mjesečne i godišnje planove proizvodnje, za prosječne meteorološke uslove i očekivanja u mjesečnim odstupanjima proizvodnje zasnovane na mjerenjima na osnovu kojih je utvrđen potencijal obnovljivog izvora energije;
  - 3) održava tehničko-tehnološke karakteristike i koristi postrojenja pod uslovima pod kojima je stekao status povlašćenog proizvođača;
  - 4) bez odlaganja obavijesti Agenciju o svim promjenama tehničko-tehnoloških karakteristika postrojenja ili uslova korišćenja postrojenja;
  - 5) garancije porijekla za proizvedenu energiju za koju je ostvario podsticaj, do trenutka isplate podsticaja, povuče i preda operatoru tržišta.
- (2) Sadržaj izvještaja i obavještenja iz stava 1 ovog člana utvrđuje Agencija.

Član 81

- (1) Postupak za sticanje statusa povlašćenog proizvođača pokreće se zahtjevom energetskog subjekta ili fizičkog lica.
- (2) Uz zahtjev za sticanje statusa povlašćenog proizvođača energetski subjekat prilaže dokaze o ispunjavanju uslova iz člana 78 ovog zakona.
- (3) Energetskom subjektu prestaje status povlašćenog proizvođača u sljedećim slučajevima:
  - 1) ako je rješenje o sticanju statusa doneseno na osnovu neistinitih podataka;
  - 2) ako se utvrdi da su se svojstva postrojenja promijenila zbog neodržavanja tehničko-tehnoloških karakteristika;
  - 3) ako ne ispunjava uslove iz člana 80 stav 1 tač. 1 i 4 ovog zakona;
  - 4) istekom licence u skladu sa ovim zakonom.
- (4) Način sticanja statusa i ostvarivanja prava iz člana 79 ovog zakona uređuje se propisom Vlade.

- (5) Registar povlašćenih proizvođača vodi Agencija.
- (6) Sadržaj i način vođenja registra povlašćenih proizvođača utvrđuje Agencija.

Istraživanje i utvrđivanje potencijala obnovljivih izvora energije

Član 82

- (1) Energetski objekti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, male hidroelektrane, vjetroelektrane, mogu se graditi samo nakon izvršenih prethodnih mjerenja i istraživanja potencijala obnovljivih izvora energije.
- (2) Prethodna mjerenja i istraživanja potencijala obnovljivog izvora energije vrše se na osnovu dozvole Ministarstva.
- (3) Dozvola iz stava 2 ovog člana izdaje se na period do dvije godine, na osnovu zahtjeva.
- (4) Istraživanje i mjerenje potencijala obnovljivog izvora energije može da vrši pravno lice koje ispunjava uslove u pogledu stručnog kadra i opreme.
- (5) Ispunjenost uslova iz stava 4 ovog člana utvrđuje i dozvolu iz stava 2 ovog člana izdaje Ministarstvo.
- (6) Mjerenje i istraživanje se vrši na osnovu tehničkog opisa istraživanja na koji saglasnost daje Ministarstvo.
- (7) Rezultati mjerenja i istraživanja potencijala obnovljivog izvora energije izvršenih na osnovu dozvole dostavljaju se Ministarstvu.
- (8) Bliži uslovi iz stava 4 ovog člana utvrđuju se propisom Ministarstva.

2. Prenos električne energije

Operator prenosnog sistema električne energije

Član 83

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da vrši prenos električne energije pod uslovima određenim licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Prenosni sistem električne energije, u smislu ovog zakona, čine postrojenja 110 kV, transformatori 110/h kV/kV i vodovi 110 kV, kao i postrojenja, transformatori i vodovi višeg naponskog nivoa, do mjesta priključka korisnika sistema i objekti, telekomunikaciona i informaciona oprema i druga infrastruktura neophodna za njegovo funkcionisanje.
- (3) Operator prenosnog sistema električne energije može da kupuje električnu energiju samo za balansiranje sistema, pružanje pomoćnih i sistemskih usluga i pokriće gubitaka u sistemu.
- (4) Operator prenosnog sistema električne energije ne smije da obavlja djelatnost proizvodnje električne energije.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora prenosnog sistema električne energije

Član 84

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da:
  - 1) održava, modernizuje, poboljšava i razvija prenosni sistem električne energije;
  - 2) utvrđuje tehničko-tehnološke uslove za povezivanje elektroenergetskih objekata, uređaja i postrojenja u jedinstven sistem;
  - 3) upravlja energetskim tokovima u svom sistemu i prema ostalim sistemima usklađeno sa operatorima prenosnih sistema u interkonekciji;
  - 4) upravlja prenosnim sistemom i u okviru tehničko - tehnoloških mogućnosti prenosnog sistema ne ograničava kupovinu i prodaju električne energije;
  - 5) blagovremeno izvještava operatora tržišta o bilansima sistema u realnom vremenu;
  - 6) reguliše frekvenciju i snagu razmjene;
  - 7) obezbijedi pomoćne i sistemske usluge;
  - 8) planira rad prenosnog sistema, u saradnji sa operatorom tržišta i operatorima drugih sistema;
  - 9) vrši razmjenu neophodnih podataka i dokumenata sa operatorom tržišta i operatorima sistema u interkonekciji;
  - 10) obezbjeđuje sigurnost rada elektroenergetskog sistema;
  - 11) koordinira izradu planova remonta prenosnih objekata i postrojenja korisnika sistema;
  - 12) rješava preopterećenja pojedinih elemenata prenosnog sistema, vodeći računa o ravnopravnom položaju svih korisnika prenosnog sistema;
  - 13) vrši promjene plana angažovanja elektrana u slučaju ugrožene sigurnosti funkcionisanja elektroenergetskog

- sistema, havarija, većeg odstupanja potrošnje od planiranih vrijednosti, kao i u slučajevima iz čl. 166 i 167 ovog zakona;
- 14) utvrdi pravila za primjenu transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja kapaciteta za prenos električne energije zasnovanih na tržišnim principima i dostavi ih Agenciji na odobrenje, nakon dobijenog mišljenja operatora tržišta;
  - 15) utvrđuje prekogranični kapacitet, u saradnji sa operatorima sistema u interkonekciji;
  - 16) vrši dodjelu prekograničnog kapaciteta u skladu sa principima transparentnosti i nediskriminatornosti učesnika i objavljuje informacije o dodjeli prekograničnih kapaciteta na svojoj internet stranici;
  - 17) obezbijedi mjerenje predate i primljene električne energije na tačkama razdvajanja prenosnog sistema sa distributivnim sistemima, sa korisnicima, susjednim sistemima i drugim relevantnim tačkama;
  - 18) vodi evidenciju podataka neophodnih za utvrđivanje kvaliteta isporučene električne energije koji obuhvataju i podatke o prekidima, vrijednosti napona i druge podatke koje odredi Agencija;
  - 19) utvrdi desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema iz člana 41 stav 1 tačka 1 ovog zakona, usklađen sa Strategijom razvoja energetike i Akcionim planom, odnosno planom razvoja susjednih prenosnih sistema, koji se ažurira najmanje svake treće godine i dostavi ga Agenciji na odobravanje;
  - 20) godišnje investicione planove iz člana 41 stav 1 tačka 2 ovog zakona utvrđuje prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja prenosnog sistema i prostorno-planskim dokumentima i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
  - 21) planove iz tač. 19 i 20 ovog stava objavi na svojoj internet stranici;
  - 22) utvrdi metodologiju za priključenje na prenosni sistem električne energije i dostavi Agenciji na odobravanje;
  - 23) odredi cijene priključenja na prenosni sistem na osnovu metodologije iz člana 39 stav 1 tačka 1 i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
  - 24) odobrene metodologije i cijene za priključenje na prenosni sistem, korišćenje prenosnog sistema i pomoćnih i sistemskih usluga objavi na svojoj internet stranici najmanje 15 dana prije početka primjene;
  - 25) blagovremeno objavi na svojoj internet stranici podatke od značaja za korišćenje prenosnog sistema, o kapacitetima, zagušenjima, kao i druge podatke potrebne za funkcionisanje tržišta;
  - 26) kvartalno izvještava Agenciju o:
    - planiranim isključenjima radi održavanja prenosnog sistema;
    - zahtjevima korisnika sistema za razvoj prenosnog sistema;
    - funkcionisanju prenosnog sistema;
    - zaključenim ugovorima o pomoćnim i sistemskim uslugama;
    - zaključenim ugovorima o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosu.
- (2) Podaci iz stava 1 tačka 17 ovog člana moraju biti dostupni operatorima distributivnih sistema, kao i operatorima interkonektovanih prenosnih sistema pod uslovom uzajamnosti i Agenciji.
  - (3) Operator prenosnog sistema električne energije najmanje jednom godišnje na svojoj internet stranici objavljuje izvještaj o kvalitetu snabdijevanja u skladu sa članom 38 stav 3 tačka 3 ovog zakona.
  - (4) Operator prenosnog sistema dužan je da podatke i informacije do kojih dođe u obavljanju djelatnosti, a koji predstavljaju poslovnu tajnu, odnosno koji su komercijalno povjerljivi, čuva u skladu sa zakonom.

Član 85

- (1) Proizvođači, operatori distribucije i kvalifikovani kupci priključeni na prenosni sistem dužni su da dostavljaju operatoru prenosnog sistema električne energije podatke i informacije:
  - 1) o mjerenju i ostale informacije neophodne za regulisanje frekvencije, napona i razmjenu energije;
  - 2) koje su potrebne za ostvarivanje pristupa prenosnom sistemu i izradu investicionih planova prikupljene od postojećih i potencijalnih korisnika prenosnog sistema.
- (2) Operator prenosnog sistema podatke iz stava 1 tačka 1 ovog člana razmjenjuje sa operatorima interkonektovanih prenosnih sistema pod uslovom uzajamnosti.
- (3) Operator prenosnog sistema električne energije:
  - 1) odgovoran je za siguran i pouzdan rad i funkcionisanje prenosnog sistema;
  - 2) utvrđuje uslove za priključenje korisnika na prenosni sistem u skladu sa metodologijom iz člana 39 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 3) obezbjeđuje pomoćne i sistemske usluge na efikasan i ekonomičan način.

Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema električne energije

Član 86

- (1) Rad prenosnog sistema električne energije uređuje se pravilima o radu prenosnog sistema koja utvrđuje operator prenosnog sistema električne energije.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana uređuju se:
  - 1) tehnički i drugi uslovi za priključak korisnika na prenosni sistem;
  - 2) tehnički i drugi uslovi za sigurno funkcionisanje elektroenergetskog sistema radi snabdijevanja potrošača električnom energijom propisanog kvaliteta;
  - 3) opšti uslovi za korišćenje prenosnog sistema;
  - 4) pravila o pristupu prenosnom sistemu;
  - 5) kriterijumi i način obezbjeđivanja pomoćnih i sistemskih usluga;
  - 6) način rada u vanrednim situacijama;
  - 7) tehnički i drugi uslovi za povezivanje i funkcionisanje prenosnog sistema u interkonekciji;
  - 8) način planiranja razvoja prenosnog sistema;
  - 9) funkcionalni zahtjevi i klasa tačnosti mjernih uređaja, kao i način mjerenja električne energije;
  - 10) način objavljivanja podataka potrebnih za funkcionisanje tržišta i davanje podataka operatorima sistema;
  - 11) način davanja prioriteta korišćenju domaćih izvora primarne energije za proizvodnju električne energije, koji u bilo kojoj kalendarskoj godini ne prelaze 15 % ukupne primarne energije neophodne za proizvodnju električne energije koja se troši u Crnoj Gori.
- (3) Operator prenosnog sistema električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i dostavlja ih Agenciji na odobravanje.
- (4) Pravila iz stava 1 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora prenosnog sistema električne energije.

3. Distribucija električne energije

Operator distributivnog sistema električne energije

Član 87

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da vrši distribuciju električne energije pod uslovima i na području određenim licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Distributivni sistem električne energije, u smislu ovog zakona, čine postrojenja 35 kV, transformatori 35/h kV/kV i vodovi 35 kV, kao i postrojenja, transformatori i vodovi nižeg naponskog nivoa, do mjesta priključka korisnika sistema, kao i objekti, telekomunikaciona i informaciona oprema i druga infrastruktura neophodna za njegovo funkcionisanje.
- (3) Operatori distributivnih sistema dužni su da primjenjuju iste tarife za korišćenje distributivnih sistema za iste grupe korisnika sistema u odnosu na naponski nivo, količine, način mjerenja i druge kriterijume na teritoriji Crne Gore.
- (4) Ako djelatnost distribucije električne energije obavlja više operatora distributivnih sistema, poravnanje razlika između opravdanih i ostvarenih prihoda i troškova vršiće se u skladu sa pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 8 ovog zakona.
- (5) Operator distributivnog sistema električne energije može da kupuje električnu energiju samo za pokriće gubitaka u sistemu.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora distributivnog sistema električne energije

Član 88

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da:
  - 1) upravlja i održava, modernizuje, poboljšava i razvija sistem za distribuciju električne energije;
  - 2) obezbjeđuje pouzdanu i efikasnu distribuciju električne energije;
  - 3) obezbjeđuje korisnicima distributivnog sistema jasne i precizne informacije o uslovima pružanja usluga, a naročito u odnosu na pristup distributivnom sistemu koje obuhvataju tehničke, ugovorene i raspoložive kapacitete, uz zaštitu informacija i podataka koji se smatraju povjerljivim u skladu sa zakonom;
  - 4) utvrdi desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema iz člana 41 stav 1 tačka 4 ovog zakona, usklađen sa Strategijom razvoja energetike, Akcionim planom, odnosno planom razvoja prenosnog sistema, koji se ažurira najmanje svake treće godine i dostavi ga Agenciji na odobravanje;
  - 5) godišnje investicione planove iz člana 41 stav 1 tačka 2 ovog zakona utvrđuje prema potrebama korisnika

- sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja distributivnog sistema i prostorno-planskim dokumentima i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
- 6) utvrđuje uslove za priključenje korisnika na distributivni sistem u skladu sa metodologijom iz člana 39 stav 1 tačka 1 ovog zakona;
  - 7) mjeri utrošak električne energije kod krajnjih kupaca na području na kojem pruža usluge i održava brojila u ispravnom stanju radi obezbjeđivanja tačnog mjerenja potrošnje električne energije;
  - 8) utvrdi metodologiju za priključenje na distributivni sistem električne energije i dostavi Agenciji na odobravanje;
  - 9) odredi cijene priključenja na distributivni sistem na osnovu metodologije iz člana 39 stav 1 tačka 1 i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
  - 10) odobrene metodologije i cijene za priključenje na distributivni sistem, odnosno korišćenje distributivnog sistema objavi na svojoj internet stranici najmanje 15 dana prije početka primjene;
  - 11) utvrdi metodologiju za obračunavanje i naplatu neovlašćeno preuzete električne energije i dostavi Agenciji na odobravanje.
- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da na svojoj internet stranici blagovremeno objavi rokove i uslove za korišćenje distributivnog sistema.
  - (3) Operator distributivnog sistema dužan je da obavljanje djelatnosti vrši funkcionalno razdvojeno od integrisanog elektroenergetskog subjekta u skladu sa pravilima i propisima koje utvrđuje Agencija.
  - (4) Operator distributivnog sistema dužan je da:
    - 1) primjenjuje najbolja iskustva stečena u praksi radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja i pouzdanosti rada distributivnog sistema;
    - 2) obezbijedi neprekidan rad prekograničnog voda;
    - 3) u skladu sa tehničkim propisima, održava opremu za povezivanje proizvođača i kupaca koja je smještena na njegovom servisnom području;
    - 4) podatke i informacije do kojih dođe u obavljanju djelatnosti, a koji predstavljaju poslovnu tajnu, odnosno koji su komercijalno povjerljivi, čuva u skladu sa zakonom.
  - (5) Operator distributivnog sistema dužan je da kvartalno izvještava Agenciju o:
    - 1) planiranim isključenjima radi održavanja distributivnog sistema;
    - 2) zahtjevima korisnika sistema za razvoj distributivnog sistema;
    - 3) funkcionisanju distributivnog sistema;
    - 4) zaključenim ugovorima o nabavci električne energije za pokrivanje gubitaka u distribuciji.
  - (6) Operator distributivnog sistema, najkasnije do kraja marta tekuće godine, objavljuje na svojoj internet stranici izvještaj o kvalitetu isporuke električne energije iz člana 38 stav 3 tačka 3 ovog zakona za prethodnu godinu.

Član 89

- (1) Proizvođači i krajnji kupci priključeni na distributivni sistem dužni su da, na zahtjev operatora distributivnog sistema električne energije, dostavljaju podatke o mjerenju električne energije i informacije neophodne za rad operatora prenosnog sistema.
- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da obezbijedi mjerne uređaje i njihovu ugradnju kod krajnjih kupaca o svom trošku.

Razmjena na mjestu konekcije

Član 90

- (1) Proizvođač električne energije iz obnovljivih izvora energije u postrojenjima instalisane snage do 20 kW ili visokoeffikasne kogeneracije u postrojenjima instalisane snage do 50 kW_e ima pravo na razmjenu električne energije koju u toku godine predaje u sistem ili povlači iz distributivnog sistema.
- (2) Razlika energije iz stava 1 ovog člana utvrđuje se i obračunava na godišnjem nivou.
- (3) Međusobni odnosi operatora distributivnog sistema i proizvođača iz stava 1 ovog člana, koji obuhvataju i naknadu razlike iz stava 2 ovog člana, uređuju se ugovorom koji se zaključuje na period od najmanje sedam godina.
- (4) Tehnički uslovi, standardi za priključak, sistem zaštite, kvalitet energije kao i druga pitanja od značaja za razmjenu iz stava 1 ovog člana utvrđuju se pravilima operatora distributivnog sistema.

Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema električne energije

Član 91

- (1) Rad distributivnog sistema električne energije uređuje se pravilima o radu distributivnog sistema koja utvrđuje operator distributivnog sistema električne energije za područje određeno licencom.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana naročito se uređuju:
  - 1) način održavanja i razvoja distributivnog sistema;
  - 2) način planiranja i tehnički uslovi za planiranje;
  - 3) rad i funkcionisanje distributivnog sistema;
  - 4) tehnički uslovi za priključenje na distributivni sistem i interkonekciju sa drugim sistemima;
  - 5) način dostavljanja podataka i informacija operatoru prenosnog sistema i drugim energetske subjektima koji su neophodni za njihov rad;
  - 6) način rada distributivnog sistema u vanrednim ili hitnim situacijama;
  - 7) opšti uslovi za korišćenje distributivnog sistema;
  - 8) uslovi za raskid ugovora o korišćenju distributivnog sistema koji ne otežavaju promjenu snabdjevača.
- (3) Operator distributivnog sistema električne energije u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti električne energije i dostavlja ih Agenciji na odobravanje.
- (4) Pravila iz stava 1 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora distributivnog sistema električne energije.

Mjerenje električne energije u distributivnom sistemu

Član 92

- (1) Potrošnja električne energije mjeri se mjernim uređajima na mjernim mjestima u distributivnom sistemu u skladu sa pravilima mjerenja električne energije u distributivnom sistemu.
- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da održava i unaprjeđuje sistem mjerenja električne energije i vrši mjerenja iz stava 1 ovog člana.
- (3) Pravilima mjerenja iz stava 1 ovog člana naročito se utvrđuje:
  - 1) način instalacije, prijema, ispitivanja i održavanja mjerne opreme;
  - 2) način prikupljanja mjernih i ostalih podataka na mjernom mjestu;
  - 3) način obrade, dostupnosti i prenosa mjernih i drugih podataka o mjernim mjestima korisnicima podataka, kao i način grupisanja i arhiviranja podataka.
- (4) Prikupljeni i obrađeni podaci sa mjernih mjesta dostavljaju se:
  - 1) operatoru tržišta;
  - 2) na zahtjev operatoru prenosnog sistema;
  - 3) snabdjevaču sa mjernih mjesta krajnjih kupaca koje snabdijeva, kao i podatke potrebne za balansiranje;
  - 4) proizvođaču koji je priključen na distributivni sistem, sa sopstvenog mjernog mjesta;
  - 5) na zahtjev kvalifikovanog, odnosno tarifnog kupca, sa sopstvenog mjernog mjesta.
- (5) Operator distributivnog sistema izrađuje dinamički plan zamjene brojila električne energije koja su u vlasništvu drugih pravnih i fizičkih lica i dostavlja ga Agenciji na odobravanje.
- (6) Operator distributivnog sistema i korisnik podataka dužni su da čuvaju povjerljivost podataka u skladu sa zakonom.
- (7) Pravila iz stava 1 ovog člana utvrđuje operator distributivnog sistema i dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (8) Pravila iz stava 1 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora distributivnog sistema električne energije.

4. Tržište električne energije

Član 93

- (1) Na tržištu električne energije obavlja se organizovana kupovina i prodaja električne energije u svim vremenskim okvirima, na osnovu ugovora ili neposredno na organizovanom tržištu.
- (2) Učesnik na tržištu električne energije može biti:
  - 1) proizvođač, kao lice koje prodaje i kupuje električnu energiju u svoje ime i za svoj račun i kao prodavac električne energije proizvedene u sopstvenim proizvodnim jedinicama koji može zaključivati samo poslove za koje je neophodno posjedovanje sopstvenog primopredajnog mjesta;
  - 2) snabdjevač, kao lice koje kupuje, prodaje i preprodaje električnu energiju u svoje ime i za svoj račun i ima licencu za prodaju električne energije tarifnim ili kvalifikovanim kupcima i ne mora posjedovati sopstveno

- primopredajno mjesto;
- 3) javni snabdjevač, kao lice koje kupuje i prodaje električnu energiju u svoje ime i za svoj račun i ne mora posjedovati sopstveno primopredajno mjesto;
  - 4) trgovac, kao lice koje kupuje i prodaje električnu energiju u svoje ime i za svoj račun i ne posjeduje sopstveno primopredajno mjesto i
  - 5) kvalifikovani kupac, kao lice koje kupuje električnu energiju u svoje ime i za svoj račun, posjeduje sopstveno primopredajno mjesto i ima balansnu odgovornost.
- (3) Na tržištu električne energije uspostavlja se balansna odgovornost učesnika radi nesmetanog izvršenja transakcija, njihovog korektnog obračuna i razdvajanja finansijskih transakcija od fizičke isporuke.
  - (4) Balansno odgovorni subjekat obavezan je da u utvrđenom vremenskom periodu posluje na način kojim se obezbeđuje da proizvedena i kupljena električna energija bude jednaka potrošenoj i prodatoj električnoj energiji.
  - (5) Učesnici iz stava 2 ovog člana su balansno odgovorni subjekti i dužni su da učestvuju u sistemu količinskog obračuna odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova, koje sprovodi operator tržišta.
  - (6) Operator tržišta vrši finansijsko poravnanje na osnovu utvrđenih količinskih odstupanja iz stava 5 ovog člana u koje su uključeni, pored balansno odgovornih subjekata, i operator prenosnog i distributivnog sistema.
  - (7) Učesnici na tržištu električne energije iz stava 6 ovog člana dužni su da izvrše plaćanja po finansijskom poravnanju u skladu sa ugovorom.
  - (8) Balansno odgovorni subjekti mogu se udruživati u balansne grupe radi zajedničkog obračuna odstupanja, čime postaju subjekti poravnanja date balansne grupe.
  - (9) Balansno odgovorni subjekti udruženi u balansnu grupu određuju nosioca balansne odgovornosti balansne grupe.
  - (10) Jedno primopredajno mjesto može da pripada samo jednoj balansnoj grupi ili jednom balansno odgovornom subjektu.
  - (11) Balansno odgovorni subjekat, odnosno nosilac balansne odgovornosti balansne grupe dužan je da operatoru prenosnog sistema dostavi listu primopredajnih mjesta koja pripadaju balansnoj grupi.
  - (12) Učesnici na tržištu električne energije međusobna prava i obaveze uređuju ugovorima u skladu sa tržišnim pravilima.

5. Organizovanje tržišta električne energije

Operator tržišta

Član 94

- (1) Operator tržišta obavlja djelatnost organizovanja i upravljanja tržištem na teritoriji Crne Gore na osnovu licence, u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Operator tržišta utvrđuje tržišna pravila koja dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (3) Operator tržišta utvrđuje naknadu za svoj rad u skladu sa godišnjim programom rada i finansijskim planom koju dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (4) Operatora tržišta iz stava 1 ovog člana osniva Vlada.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora tržišta

Član 95

- (1) Operator tržišta vrši naročito sljedeće poslove:
  - 1) organizuje i upravlja tržištem električne energije;
  - 2) vodi evidenciju ugovora zaključenih na tržištu električne energije u skladu sa tržišnim pravilima;
  - 3) vrši obračun količinskog odstupanja predaje i prijema električne energije od voznih redova, kao i finansijski obračun i kontrolu finansijskog poravnanja utvrđenih odstupanja;
  - 4) objavljuje informacije koje su potrebne za nesmetano djelovanje tržišta i obavljanje energetskih djelatnosti u skladu sa ovim zakonom na svojoj internet stranici;
  - 5) vodi evidenciju o snabdjevačima i kvalifikovanim kupcima i njihovim međusobnim obavezama;
  - 6) utvrđuje pravila i procedure za javno nadmetanje u skladu sa uputstvima Agencije;
  - 7) zaključuje ugovore sa snabdjevačima radi postizanja obaveznog minimalnog udjela električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora električne energije i kogeneracije;
  - 8) prikuplja naknade za podsticanje obnovljivih izvora energije i kogeneracije od snabdjevača tarifnih i kvalifikovanih kupaca;
  - 9) zaključuje ugovore sa povlašćenim proizvođačima koji imaju pravo na podsticajnu cijenu u skladu sa članom

- 79 stav 1 tačka 1 i članom 73 stav 2 ovog zakona;
- 10) obračunava, prikuplja i vrši raspodjelu sredstava prikupljenih od naknada za podsticanje obnovljivih izvora energije i kogeneracije na proizvođače električne energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije na osnovu zaključenih ugovora;
  - 11) daje mišljenje na pravila za primjenu transparentnih postupaka upravljanja i dodjeljivanja prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije zasnovanih na tržišnim principima iz člana 39 stav 2 tačka 7 ovog zakona.
- (2) Za pružanje usluga evidentiranja ugovora operator tržišta može da naplaćuje naknadu u visini koja se utvrđuje cjenovnikom koji odobrava Agencija.
  - (3) Energetski subjekti su dužni da operatoru tržišta obezbijede kontinuiran i neograničen pristup podacima koji su potrebni za obavljanje energetske djelatnosti operatora tržišta u skladu sa tržišnim pravilima.

Tržišna pravila

Član 96

- (1) Tržišnim pravilima reguliše se način organizovanja i funkcionisanja tržišta električne energije.
- (2) Tržišnim pravilima naročito se utvrđuju:
  - 1) procedure, principi i standardi za organizovanje i funkcionisanje tržišta električne energije u skladu sa primijenjenim modelom tržišta;
  - 2) način identifikacije i registracije učesnika na tržištu električne energije i operatora;
  - 3) vrste ugovora koji se zaključuju na tržištu i ugovora u vezi sa funkcionisanjem tržišta;
  - 4) produkti trgovanja na tržištu električne energije;
  - 5) standardi i procedure za obavljanje i evidentiranje transakcija na tržištu električne energije;
  - 6) standardi i procedure za izradu, održavanje i ažuriranje baze podataka za potrebe tržišta električne energije;
  - 7) standardi i procedure za prijavu, izradu, provjeru i promjenu dnevnih voznih redova;
  - 8) standardi i procedure za nabavku pomoćnih i sistemskih usluga i kupovinu električne energije za pokrivanje gubitaka u prenosnom sistemu, radi obezbjeđenja neprekidnog, sigurnog i pouzdanog snabdijevanja krajnjih kupaca električnom energijom;
  - 9) kriterijumi za tržišnu raspodjelu prava na korišćenje prekograničnih kapaciteta za prenos električne energije, radi obezbjeđenja nesmetanog vršenja prekograničnih transakcija na tržištu električne energije;
  - 10) način i postupak obračuna količinskih odstupanja za konačno poravnanje nosilaca balansne odgovornosti balansnih grupa, odnosno balansno odgovornih subjekata i njihovo finansijsko poravnanje na tržištu električne energije.
- (3) Tržišna pravila se objavljuju u "Službenom listu Crne Gore" nakon dobijanja odobrenja od strane Agencije.

Pravno lice za koordinisane aukcije

Član 97

- (1) Radi dodjele kapaciteta prekograničnih prenosnih vodova, odnosno implicitne prodaje i kupovine električne energije zajedno sa kapacitetima, operator prenosnog sistema električne energije, u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom, može sa operatorima prenosnih sistema drugih država osnovati pravno lice za koordinisane aukcije.
- (2) Pravila iz člana 39 stav 2 tačka 8 ovog zakona donosi operator prenosnog sistema električne energije, a odobrava ih Agencija usaglašeno sa drugim nadležnim organima u regionu.
- (3) Nadzor nad dodjelom kapaciteta iz stava 1 ovog člana vršiće se u skladu sa aktom o osnivanju pravnog lica za koordinisane aukcije.

Pomoćne i sistemske usluge u oblasti električne energije

Član 98

- (1) Operator prenosnog i operator distributivnog sistema električne energije dužni su da obezbijede pružanje pomoćnih i sistemskih usluga na principu minimalnih troškova.
- (2) Energetski subjekti i krajnji kupci koji posjeduju uređaje za pružanje pomoćnih i sistemskih usluga dužni su, na zahtjev operatora prenosnog ili operatora distributivnog sistema, bez odlaganja, pružati pomoćne i sistemske usluge radi obezbjeđivanja sigurnog i pouzdanog rada elektroenergetskog sistema.
- (3) Međusobna prava i obaveze u pružanju usluga iz stava 2 ovog člana uređuju se ugovorom.

IX. PRISTUP PRENOSNOM I DISTRIBUTIVNOM SISTEMU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Pristup prenosnom sistemu električne energije

Član 99

- (1) Operator prenosnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup prenosnom sistemu električne energije u granicama prenosnih kapaciteta u skladu sa tehničkim pravilima.
- (2) Operator prenosnog sistema električne energije može da odbije pristup sistemu u nedostatku kapaciteta ili ako bi odobravanje pristupa prenosnom sistemu moglo da dovede u pitanje pružanje javnih usluga iz člana 68 ovog zakona.
- (3) Operator prenosnog sistema u postupku odlučivanja o pristupu sistemu primjenjuje zakon o opštem upravnom postupku.

Izuzeće za novu infrastrukturu prenosnog sistema električne energije

Član 100

- (1) Na novoizgrađene interkonektore jednosmjerne struje na zahtjev investitora ne primjenjuju se pravila pristupu prenosnom sistemu koja obuhvataju tarife, uslove i rokove za pristup, po prethodnom odobrenju Agencije, ako:
  - 1) se investicijom povećava konkurencija u snabdijevanju električnom energijom;
  - 2) je nivo rizika takav da se investicija neće realizovati bez odobrenja izuzeća;
  - 3) je interkonektor u vlasništvu pravnog ili fizičkog lica koje je pravno odvojeno od operatora sistema na čije sisteme će se priključiti;
  - 4) troškove korišćenja interkonektora plaćaju njegovi neposredni korisnici;
  - 5) se kapital, odnosno investicija i operativni troškovi interkonektora ne nadoknađuju iz cijene korišćenja prenosnog ili distributivnog sistema koje interkonektor povezuje;
  - 6) se izuzećem ne narušava konkurencija i efikasno funkcionisanje tržišta ili efikasno funkcionisanje sistema na koji je interkonektor povezan.
- (2) Izuzeće iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i na interkonektore naizmjenične struje, ako su troškovi i rizik investicije znatno veći od troškova i rizika koji uobičajeno prate povezivanje sa susjednim prenosnim sistemima drugih država.
- (3) Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju rekonstrukcije postojećih interkonektora kojom se znatno povećava kapacitet.
- (4) Prilikom odobravanja izuzeća iz st. 1, 2 i 3 ovog člana, Agencija može:
  - 1) izuzeće odobriti za cjelokupni ili dio kapaciteta novog interkonektora ili za postojeći interkonektor sa znatno povećanim kapacitetom;
  - 2) utvrditi uslove u pogledu trajanja izuzeća i nediskriminatornog pristupa interkonektoru;
  - 3) uzeti u obzir procjenu uticaja izgradnje već planiranih kapaciteta u Crnoj Gori u odnosu na vremenski okvir za realizaciju projekta interkonektora;
  - 4) odobriti ili utvrditi pravila za upravljanje i alokaciju kapaciteta kojim se ne remeti izvršavanje dugoročnih ugovora;
  - 5) ostvariti saradnju sa zainteresovanim regulatornim tijelima.

Pristup distributivnom sistemu električne energije

Član 101

- (1) Operator distributivnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup distributivnom sistemu električne energije u granicama distributivnih kapaciteta u skladu sa tehničkim pravilima.
- (2) Operator distributivnog sistema električne energije može da odbije pristup sistemu u nedostatku kapaciteta ili ako bi odobravanje pristupa distributivnom sistemu moglo da dovede u pitanje pružanje javnih usluga iz člana 68 ovog zakona.
- (3) Operator distributivnog sistema u postupku odlučivanja o pristupu sistemu primjenjuje zakon o opštem upravnom postupku.

Obaveza čuvanja povjerljivih podataka

Član 102

Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije ne smije, prilikom nabavke ili prodaje električne energije, zloupotrebjavati komercijalno osjetljive informacije do kojih je došao u postupku odobravanja pristupa sistemu.

Razdvajanje operatora

Član 103

- (1) Energetski subjekti koji obavljaju više energetskih djelatnosti ili pored energetske obavljaju i drugu djelatnost, dužni su da te djelatnosti obavljaju funkcionalno razdvojeno.
- (2) Funkcionalno razdvajanje iz stava 1 ovog člana obuhvata:
  - 1) razdvajanje računa:
    - vertikalno integrisani subjekat dužan je da poslovanje u internom računovodstvu vodi na odvojenim računima za djelatnosti proizvodnje, prenosa, distribucije i snabdijevanja;
    - ukoliko energetski subjekat obavlja neenergetske djelatnosti, dužan je da za te djelatnosti poslovne knjige vodi odvojeno;
    - vertikalno integrisani subjekat dužan je da sačini i objavi odvojen bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o novčanim tokovima i druge izvještaje, za svaku energetsku djelatnost u skladu sa zakonom kojim je uređeno računovodstvo i revizija;
  - 2) razdvajanje upravljanja:
    - obezbjeđenjem odvojenog upravljanja različitim energetskim djelatnostima kojim se obezbjeđuje razdvojeno i nezavisno ostvarivanje međusobnih komercijalnih interesa;
    - lica koja upravljaju jednom energetskom djelatnošću ne smiju biti članovi odbora direktora vertikalno integrisanog energetskog subjekta;
    - zaposleni u jednoj energetskoj djelatnosti ne smiju obavljati poslove u drugoj energetskoj djelatnosti;
  - 3) razdvajanje informacija:
    - komercijalno osjetljive informacije o poslovanju trećih lica do kojih se dolazi obavljanjem jedne djelatnosti ne smiju se razmjenjivati sa ostalim djelovima vertikalno integrisanog subjekta u skladu sa opštim aktom.

Pravila o razdvajanju operatora prenosnog i distributivnog sistema električne energije

Član 104

- (1) Djelatnost operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije može se obavljati samo u pravnom licu nezavisnom od ostalih energetskih djelatnosti.
- (2) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije može obavljati neenergetsku djelatnost u okviru horizontalno integrisanog subjekta, pod uslovom da je obavljanje te djelatnosti funkcionalno razdvojeno.

Nezavisnost operatora

Član 105

- (1) Nezavisnost operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije iz člana 104 ovog zakona obezbjeđuje se na način da:
  - 1) članovi uprave operatora sistema u oblasti električne energije koji je dio vertikalno integrisanog energetskog subjekta ne smiju učestvovati u upravljanju u drugim djelatnostima u oblasti električne energije, različitim od djelatnosti odnosno operatora;
  - 2) se preduzimaju mjere koje garantuju da članovi uprave operatora djeluju profesionalno, odnosno u interesu društva kojim upravljaju;
  - 3) operator samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja vertikalno integrisani subjekat.
- (2) Nezavisnost operatora prenosnog ili distributivnog sistema električne energije iz stava 1 ovog člana ne odnosi se na pravo matičnog društva vertikalno integrisanog subjekta da operatoru odobrava godišnji finansijski plan i postavlja granice zaduženosti.
- (3) Matično društvo iz stava 2 ovog člana nema pravo da operatoru sistema daje uputstva za tekuće poslovanje i

odlučivanje o investicijama u sistem kojim upravlja operator, ako se ta odluka zasniva na odobrenom finansijskom planu.

Nezavisnost operatora distributivnog sistema koji je dio horizontalno integrisanog subjekta

Član 106

- (1) Radi obezbjeđenja nezavisnosti operatora distributivnog sistema električne energije iz člana 104 stav 2 ovog zakona:
  - 1) članovi uprave operatora sistema u oblasti električne energije koji je dio horizontalno integrisanog subjekta u oblasti električne energije ne smiju učestvovati u upravljanju drugim djelatnostima različitim od djelatnosti operatora;
  - 2) preduzimaju se mjere koje će garantovati da članovi uprave mješovitog operatora vrše funkciju u interesu društva sa pažnjom dobrog stručnjaka, odnosno privrednika;
  - 3) operator samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja horizontalno integrisani subjekat.
- (2) Nezavisnost operatora distributivnog sistema električne energije iz stava 1 ovog člana ne odnosi se na pravo matičnog društva u sistemu horizontalno integrisanog subjekta da operatoru odobrava godišnji finansijski plan i postavlja granice njegove zaduženosti.
- (3) Matično društvo iz stava 2 ovog člana nema pravo da operatoru sistema daje uputstva za tekuće poslovanje i odlučivanje o izgradnji ili modernizaciji djelova sistema kojima upravlja operator, ako se ta odluka zasniva na odobrenom finansijskom planu.

Razdvajanje i transparentnost računa imalaca licence

Član 107

- (1) Energetski subjekat koji obavlja više djelatnosti u oblasti električne energije (proizvodnja, prenos, distribucija ili snabdijevanje), dužan je da za svaku djelatnost odvojeno: vodi računovodstvo na odvojenim računima, sastavlja finansijske iskaze i izvještaje koji mogu biti konsolidovani.
- (2) Energetski subjekat koji pruža javne usluge dužan je da vodi odvojeno računovodstvo na odvojenim računima za javne usluge.
- (3) Energetski subjekat koji za tarifne kupce obavlja energetsku djelatnost proizvodnje toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje, energetsku djelatnost distribucije toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili energetsku djelatnost snabdijevanja toplotom za daljinsko grijanje i/ili hlađenje može voditi konsolidovane račune i sastavljati finansijske izvještaje za te energetske djelatnosti zajedno, a druge djelatnosti odvojeno.
- (4) Energetski subjekat koji ne obavlja djelatnosti iz st. 1, 2 i 3 ovog člana, a obavlja više energetskih djelatnosti ili uz energetsku djelatnost obavlja i drugu djelatnost, dužan je da odvojeno vodi poslovne knjige i sastavlja finansijske izvještaje za svaku energetsku i neenergetsku djelatnost.

Program mjera

Član 108

- (1) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije dužan je da utvrdi program mjera primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu kojim upravlja i dostavi Agenciji na odobrenje.
- (2) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije dužan je da, do 1. marta tekuće za prethodnu godinu, dostavi Agenciji godišnji izvještaj o sprovođenju programa mjera iz stava 1 ovog člana.
- (3) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije dužan je da program mjera i izvještaj iz st. 1 i 2 ovog člana objavi na svojoj internet stranici.

Više djelatnosti energetskog subjekta

Član 109

- (1) Kada se više energetskih djelatnosti u oblasti električne energije obavlja u okviru istog energetskog subjekta, međusobna prava i obaveze djelova tog energetskog subjekta, u odnosu na pojedine djelatnosti, mogu se urediti internim aktom u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Interni akt iz stava 1 ovog člana dostavlja se Agenciji i operatoru tržišta.

X. OBAVLJANJE DJELATNOSTI IZ OBLASTI GASA

Priključenje proizvođača gasa

Član 110

- (1) Priključenje proizvođača gasa na prenosni ili distributivni sistem gasa može da se vrši u skladu sa metodologijom kojom su regulisani uslovi za priključenje.
- (2) Troškove priključenja na prenosni ili distributivni sistem gasa plaća proizvođač po cijenama koje odobri Agencija.

Operator prenosnog sistema gasa

Član 111

Operator prenosnog sistema gasa dužan je da vrši distribuciju gasa pod uslovima određenim licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti u skladu sa ovim zakonom.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora prenosnog sistema gasa

Član 112

- (1) Operator prenosnog sistema gasa je dužan da:
  - 1) održava, modernizuje, poboljšava i razvija sistem za prenos prirodnog gasa i osigurava, na osnovu ekonomskih uslova, kapacitet koji je dovoljan da zadovolji razumnu tražnju za prenosom gasa, uz poštovanje zaštite životne sredine;
  - 2) balansiranje sistema vrši u skladu sa pravilima za balansiranje prenosnog sistema, koja utvrđuje i dostavlja Agenciji na odobravanje;
  - 3) upravlja kapacitetima prenosnog sistema;
  - 4) izrađuje tehničke operativne sporazume u slučaju kada je snabdjevač izvoznik ili korisnik tranzitnog gasa na području Crne Gore;
  - 5) obezbjeđuje operatorima distributivnih sistema, susjednim operatorima prenosnog sistema ili drugim subjektima za gas informacije koje su potrebne za obezbjeđenje usklađenosti sistema i za osiguranje bezbjednog i efikasnog poslovanja interkonektivnog sistema;
  - 6) obezbjeđuje korisnicima prenosnog sistema detaljne informacije o ponuđenim uslugama, uslovima za pružanje usluga i tehničke informacije, potrebne korisnicima prenosnog sistema za korišćenje prenosnog sistema, izuzimajući povjerljive informacije, na način odobren od strane Agencije;
  - 7) odobrene cijene za priključenje na prenosni sistem, korišćenje prenosnog sistema i pomoćnih i sistemskih usluga objavi na svojoj internet stranici najmanje 15 dana prije početka primjene;
  - 8) utvrdi desetogodišnji plan razvoja prenosnog sistema gasa iz člana 41 stav 1 tačka 3 ovog zakona, usklađen sa Strategijom razvoja energetike, Akcionim planom i planom razvoja susjednih prenosnih sistema, koji se ažurira najmanje svake treće godine i dostavlja ga Agenciji na odobravanje;
  - 9) godišnje investicione planove iz člana 41 stav 1 tačka 2 ovog zakona utvrđuje prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja prenosnog sistema i prostorno-planskim dokumentima i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
  - 10) planove iz tač. 8 i 9 ovog stava objavi na svojoj internet stranici.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da podatke i informacije do kojih dođe u obavljanju djelatnosti, a koji predstavljaju poslovnu tajnu, odnosno koji su komercijalno povjerljivi, čuva u skladu sa zakonom.

Tranzit gasa

Član 113

- (1) Tranzit prirodnog gasa sprovodi operator prenosnog sistema gasa u skladu sa ovim zakonom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa može da izgradi tranzitne kapacitete u skladu sa energetsom politikom Crne Gore.
- (3) Ugovori o tranzitu gasa i alokacija kapaciteta sprovode se u skladu sa licencom za prenos gasa i ovim zakonom.

Pravila za funkcionisanje prenosnog sistema gasa

Član 114

- (1) Rad prenosnog sistema gasa uređuje se pravilima o radu prenosnog sistema koja utvrđuje operator prenosnog sistema gasa.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana uređuju se:
  - 1) tehnički i drugi uslovi za priključenje korisnika na prenosni sistem;
  - 2) procedure, rokovi, uslovi i ograničenja koja se odnose na prodaju prenosnog kapaciteta ili sistema korisnika za skladištenje gasa i dalje dodjeljivanje isporučenog prenosnog i skladišnog kapaciteta drugim korisnicima;
  - 3) upravljanje tačkama ulaza gasa u prenosni sistem;
  - 4) procedure mjerenja i određivanja specifikacija kvaliteta i uslova za prihvatanje isporuke gasa;
  - 5) procedure za alokaciju izmjerenih količina gasa za korisnike na tačkama ulaza u sistem i tačkama preuzimanja;
  - 6) planiranje i održavanje prenosnog sistema i odgovornosti operatora prenosnog sistema gasa i korisnika sistema;
  - 7) način planiranja razvoja prenosnog sistema, monitoringa i kontrole njegove implementacije;
  - 8) pravila za upravljanje zagušenjima;
  - 9) procedure za balansiranje i troškovi;
  - 10) osnovni elementi na osnovu kojih će se ugovarati obaveze prenosa sa elementima za balansiranje opterećenja i pružanje javnih usluga, ograničenje maksimalnog kapaciteta koji može da bude određen istom korisniku i tačke ulaza i uslovi za oslobađanje kapaciteta koji se ne koriste;
  - 11) kriterijumi i uslovi na osnovu kojih prenos može da bude prekinut, kao i prioriteta kupaca u cilju sigurnosti snabdijevanja;
  - 12) pravila za vansudsko rješavanje sporova između korisnika sistema i operatora prenosnog sistema;
  - 13) pravila za upravljanje transakcijama operatora prenosnog sistema sa korisnicima sistema, a posebno računima koje operator prenosnog sistema mora da čuva za te potrebe;
  - 14) opis prenosnog sistema, specifikacija ulaznih i izlaznih tačaka u sistem, raspoloživi kapaciteti, vrsta usluge (kratkoročna, dugoročna, sa prekidima);
  - 15) druga pitanja u vezi sa upravljanjem, poslovanjem, održavanjem i razvojem prenosnog sistema i promjenom snabdjevača.
- (3) Operator prenosnog sistema gasa, u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana, obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti gasa i dostavlja ih Agenciji na odobravanje.
- (4) Pravila iz stava 1 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora prenosnog sistema gasa.

Operator distributivnog sistema gasa

Član 115

- (1) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da vrši distribuciju gasa pod uslovima i na području određenim licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Operator distributivnog sistema može da bude samo energetski subjekat koji je nezavisan u pogledu izbora oblika organizovanja, unutrašnje organizacije i donošenja poslovnih odluka u vršenju djelatnosti koje se ne odnose na distribuciju gasa.

Prava, obaveze i odgovornosti operatora distributivnog sistema gasa

Član 116

- (1) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da:
  - 1) upravlja, održava, modernizuje, poboljšava i razvija sistem za distribuciju gasa i osigurava dovoljno kapaciteta za podmirenje tražnje za distribucijom gasa, uz poštovanje zaštite životne sredine;
  - 2) obezbjeđuje pouzdanu i efikasnu distribuciju gasa;
  - 3) na zahtjev, priključi kupca koji se nalazi u distributivnom području u okviru raspoloživih kapaciteta i ako su ispunjeni tehnički i komercijalni uslovi;
  - 4) upravlja kapacitetima distributivnog sistema na objektivnan, transparentan i nediskriminatoran način;
  - 5) obezbjeđuje korisnicima distributivnog sistema jasne i precizne informacije o uslovima za pružanje usluga, a naročito za pristup i korišćenje distributivnog sistema, koje obuhvataju tehničke, ugovorene i raspoložive

- kapacitete, uz zaštitu informacija i podataka koji se smatraju povjerljivim u skladu sa zakonom;
- 6) utvrdi uslove i cijene za priključenje korisnika na distributivni sistem gasa u skladu sa metodologijom iz člana 39 stav 1 tačka 1 ovog zakona i dostavi Agenciji na odobravanje;
  - 7) utvrdi desetogodišnji plan razvoja distributivnog sistema gasa iz člana 41 stav 1 tačka 4 ovog zakona, u skladu sa Strategijom razvoja energetike, Akcionim planom i planovima razvoja prenosnog sistema gasa, koji se ažurira najmanje svake treće godine i dostavi Agenciji na odobravanje;
  - 8) godišnje investicione planove iz člana 41 stav 1 tačka 2 ovog zakona utvrđuje prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa desetogodišnjim planom razvoja distributivnog sistema gasa, prostorno-planskim dokumentima i dostavi Agenciji na odobravanje;
  - 9) odobrene metodologije i cijene za priključenje na distributivni sistem, korišćenje distributivnog sistema i pružanje distributivnih usluga objavi na svojoj internet stranici najmanje 15 dana prije početka primjene;
  - 10) podatke i informacije do kojih dođe u obavljanju djelatnosti, a koji predstavljaju poslovnu tajnu, odnosno koji su komercijalno povjerljivi, čuva u skladu sa zakonom.
- (2) Operator distributivnog sistema dužan je da na svojoj internet stranici blagovremeno objavi rokove i uslove za korišćenje distributivnog sistema.

Pravila za funkcionisanje distributivnog sistema gasa

Član 117

- (1) Rad distributivnog sistema gasa uređuje se pravilima o radu distributivnog sistema koja utvrđuje operator distributivnog sistema gasa za područje određeno licencom.
- (2) Pravilima iz stava 1 ovog člana naročito se uređuju:
  - 1) način održavanja i razvoja distributivnih sistema gasa;
  - 2) način planiranja i tehnički uslovi za planiranje;
  - 3) rad i funkcionisanje distributivnog sistema gasa;
  - 4) tehnički uslovi za priključenje na distributivni sistem i interkonekciju sa drugim sistemima gasa;
  - 5) način dostavljanja podataka i informacija operatoru prenosnog sistema gasa i drugim energetskim subjektima koji su neophodni za njihov rad;
  - 6) način rada distributivnog sistema gasa u vanrednim ili hitnim situacijama, uključujući poremećaj na tržištu;
  - 7) opšti uslovi za korišćenje distributivnog sistema gasa;
  - 8) uslovi za raskid ugovora o korišćenju distributivnog sistema gasa koji ne otežavaju promjenu snabdjevača.
- (3) Operator distributivnog sistema gasa, u postupku utvrđivanja pravila iz stava 1 ovog člana, obezbjeđuje odgovarajuće učešće zainteresovanih lica u oblasti gasa i dostavlja ih Agenciji na odobravanje.
- (4) Pravila iz stava 1 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora distributivnog sistema gasa.

Mjerenje isporučenog gasa

Član 118

- (1) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da mjeri isporuku gasa na svim mjernim mjestima u prenosnom sistemu i na primopredajnim mjestima sa:
  - 1) distributivnim sistemima gasa;
  - 2) sistemima za skladištenje gasa;
  - 3) postrojenjima za TPG;
  - 4) kupcima priključenim na prenosni sistem.
- (2) Operator prenosnog sistema dužan je da vrši instalaciju, održavanje i pregled tačnosti mjernih uređaja na primopredajnim mjestima iz stava 1 ovog člana, u skladu sa zakonom i propisima kojima je uređeno ispitivanje mjerne opreme.
- (3) Operator distributivnog sistema gasa dužan je da mjeri isporuku gasa na primopredajnim mjestima na koja su priključeni krajnji kupci na distributivni sistem.
- (4) Operator distributivnog sistema dužan je da vrši instalaciju, održavanje i pregled tačnosti mjernih uređaja i brojila u skladu sa zakonom i propisima kojim je uređeno ispitivanje mjerne opreme.
- (5) Operatori prenosnog i distributivnog sistema gasa dužni su da utvrde pravila mjerenja na mjernim mjestima i dostave ih Agenciji na odobravanje.
- (6) Pravilima iz stava 5 ovog člana naročito se utvrđuje:
  - 1) način instalacije, prijema, ispitivanja i održavanje mjerne opreme;

- 2) način prikupljanja mjernih i ostalih podataka na mjernom mjestu;
  - 3) način obrade, dostupnosti i prenosa mjernih i drugih podataka o mjernim mjestima korisnicima podataka, kao i način grupisanja i arhiviranja podataka;
- (7) Prikupljeni i obrađeni podaci sa mjernih mjesta dostavljaju se:
- 1) operatoru prenosnog sistema, o svim mjernim mjestima u prenosnom sistemu i na granicama distributivnog sistema;
  - 2) operatoru distributivnog sistema, o svim mjernim mjestima u distributivnom sistemu kojim upravlja;
  - 3) na zahtjev operatora prenosnog sistema, o mjernim mjestima na granicama distributivnog sistema;
  - 4) snabdjevaču, o mjernim mjestima kvalifikovanih i tarifnih kupaca koje snabdijeva, kao i podaci potrebni za balansiranje;
  - 5) proizvođaču, o sopstvenom mjernom mjestu;
  - 6) na zahtjev kvalifikovanog ili tarifnog kupca o njegovom mjernom mjestu.
- (8) Operatori prenosnog i distributivnog sistema i korisnik podataka dužni su da čuvaju povjerljivost podataka u skladu sa zakonom.
- (9) Pravila iz stava 5 ovog člana objavljuju se u "Službenom listu Crne Gore" i na internet stranici operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa.

Skladištenje gasa

Član 119

- (1) Operator sistema za skladištenje može da vrši skladištenje gasa samo na osnovu licence u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Operator sistema za skladištenje je dužan da održava sistem za skladištenje na koordinisani ili integrisani način radi optimizacije i sigurnosti sistema.
- (3) Operatori sistema za skladištenje su dužni da obezbijede čuvanje zaliha korisnika sistema za skladištenje u skladu sa ugovorom o korišćenju sistema za skladištenje.

Član 120

Operator sistema za skladištenje može da izgradi, održava i upravlja sistemima za skladištenje u cilju osiguranja bezbjednosti i efikasnosti funkcionisanja prenosnog sistema, ako je potrebno i distributivnih sistema, harmonizacije sezonskih, dnevnih i satnih varijacija potrošnje, osiguranja fizičkog balansa sistema, pružanja javnih usluga i osiguranja kapaciteta za kvalifikovane kupce.

Operator postrojenja za TPG i TNG

Član 121

Operator TPG i TNG sistema može da vrši djelatnost upravljanja postrojenjem za TPG i TNG pod uslovima određenim licencom na principima objektivnosti, transparentnosti i nediskriminatornosti u skladu sa ovim zakonom.

Obaveze operatora postrojenja za TPG i TNG

Član 122

Operator postrojenja za TPG i TNG dužan je da:

- 1) upravlja, održava i razvija bezbjedno, pouzdano i efikasno postrojenje za TPG i TNG;
- 2) priključuje postrojenje za TPG na prenosni sistem u skladu sa tehničkim pravilima za prenosni sistem i pravilima za korišćenje postrojenja za TPG;
- 3) uspostavlja i obezbjeđuje sistem mjerenja ulaznih i izlaznih tokova i parametara kvaliteta gasa;
- 4) istače i regasifikuje TPG i TNG na osnovu sklopljenih ugovora;
- 5) obezbijedi objektivne i jednake uslove za pristup postrojenju za TPG i TNG u skladu sa ovim zakonom;
- 6) utvrdi petogodišnji plan razvoja za TPG i TNG postrojenja koji se ažurira godišnje i dostavi ga Agenciji na odobravanje;
- 7) godišnje investicione planove iz člana 41 stav 1 tačka 2 ovog zakona utvrđuje prema potrebama korisnika sistema, u skladu sa razvojnim planom iz tačke 6 ovog stava i prostorno - planskim dokumentima i dostavi ih Agenciji na odobravanje;
- 8) pruža informacije operatoru prenosnog sistema, u cilju sigurnog i efikasnog funkcionisanja i razvoja

- interkonektovanih sistema;
- 9) dostavlja informacije učesnicima tržišta gasa o obimu i datumu prekida rada postrojenja za TPG i TNG i očekivanom smanjenju kapaciteta TPG i TNG postrojenja;
  - 10) podatke i informacije do kojih dođe u obavljanju djelatnosti, a koji predstavljaju poslovnu tajnu, odnosno koji su komercijalno povjerljivi, čuva u skladu sa zakonom.

Prava operatora postrojenja za TPG I TNG

Član 123

- (1) Operator postrojenja za TPG i TNG može da nabavlja gas za sopstvenu potrošnju i kompenzaciju gubitaka gasa u postrojenju za TPG i TNG.
- (2) Operator postrojenja za TPG i TNG ima pravo da ograničava ili privremeno prekida ugovoreno istakanje i regasifikaciju TPG i TNG u slučaju:
  - 1) neposredne opasnosti po život i zdravlje ljudi, odnosno imovinu radi otklanjanja opasnosti;
  - 2) krizne situacije i njenog otklanjanja;
  - 3) planiranog održavanja ili rekonstrukcije postrojenja za TPG i TNG;
  - 4) nepoštovanja ugovornih obaveza kupca.

Operator kombinovanog sistema

Član 124

- (1) Upravljanje prenosnim, distributivnim sistemima gasa, postrojenjima za TPG i TNG i sistemom za skladištenje može da vrši jedan operator kao operator kombinovanog sistema.
- (2) Operator kombinovanog sistema može da bude samo energetski subjekat koji je nezavisan u pogledu izbora oblika organizovanja, unutrašnje organizacije i donošenja poslovnih odluka u vršenju djelatnosti koje se ne odnose na prenos, distribuciju gasa, upravljanje postrojenjima za TPG i TNG i sistemima za skladištenje.
- (3) Lice odgovorno za upravljanje operatorom kombinovanog sistema ne smije biti uključeno u strukturu integrisanog subjekta koji je direktno ili indirektno odgovoran za dnevne operacije proizvodnje i snabdijevanja.
- (4) Na nezavisnost operatora kombinovanog sistema primjenjuje se član 133 ovog zakona.
- (5) Za vršenje djelatnosti operatora kombinovanog sistema Agencija izdaje posebne licence.
- (6) Operator kombinovanog sistema utvrđuje program mjera za izbjegavanje diskriminacije i njegov monitoring.

Tržište gasa

Član 125

- (1) Na organizaciju i način rada tržišta gasa shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona kojima je uređeno tržište električne energije.
- (2) Na tržišna pravila gasa koja odobrava Agencija shodno se primjenjuju uslovi propisani za tržište električne energije, osim organizovanog tržišta, a poslove operatora tržišta vrši operator prenosnog sistema gasa.

XI. PRISTUP SISTEMIMA GASA

Pristup prenosnom i distributivnom sistemu gasa

Član 126

- (1) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa dužan je da obezbijedi nediskriminatoran pristup prenosnom, odnosno distributivnom sistemu gasa u granicama prenosnih ili distributivnih kapaciteta u skladu sa tehničkim pravilima.
- (2) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa na svojoj internet stranici objavljuje rokove i uslove koje odobrava Agencija, uključujući pravila za korišćenje prenosnog, odnosno distributivnog sistema, metodologije iz člana 38 stav 1 tačka 1 alineja 1 ovog zakona, kao i cijene za korišćenje prenosnog ili distributivnog sistema gasa iz člana 51 stav 4 ovog zakona.

Član 127

- (1) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa može da odbije pristup sistemu u nedostatku kapaciteta

ili ako bi odobravanje pristupa prenosnom, odnosno distributivnom sistemu moglo da dovede u pitanje pružanje javnih usluga iz člana 68 ovog zakona.

- (2) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa može da odbije pristup prenosnom, odnosno distributivnom sistemu zbog tehničke nekompatibilnosti sistema i/ili ekonomskih i finansijskih poteškoća kod ugovora "uzmi ili plati" koji se primjenjuju kod zahtjeva za pristup sistemu.
- (3) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema u postupku odlučivanja o pristupu sistemu primjenjuje zakon o opštem upravnom postupku.

Pristup sistemima za skladištenje gasa

Član 128

- (1) Operator sistema za skladištenje gasa je dužan da omogući nediskriminatoran pristup sistemima za skladištenje gasa ili rezervi u sistemu gasa, kao i pratećim uslugama.
- (2) Stav 1 ovog člana ne primjenjuje se na pomoćne i sistemske usluge i privremeno skladištenje koje se odnosi na postrojenja za TPG i TNG i koja su potrebna za proces regasifikacije i kasnije utiskivanje u prenosni sistem.
- (3) Kriterijume za određivanje prioriteta za pristup sistemima za skladištenje utvrđuje Agencija.
- (4) Pravila za funkcionisanje sistema za skladištenje utvrđuje operator sistema za skladištenje gasa i dostavlja Agenciji na odobravanje.
- (5) Operator sistema za skladištenje gasa je dužan da objavi cijene, rokove i uslove za priključenje i korišćenje sistema za skladištenje, kao i pravila iz stava 4 ovog člana na svojoj internet stranici.

Pristup mrežama proizvodnih gasovoda

Član 129

- (1) Proizvođač gasa je dužan da obezbijedi pristup mrežama proizvodnih gasovoda subjektima za gas, osim za djelove gasovoda koji se upotrebljavaju u procesu proizvodnje na lokaciji gdje se proizvodi gas.
- (2) Pristup mrežama proizvodnih gasovoda se ograničava ili odbija, ako:
  - 1) ugrožava sigurnost i neprekidnost snabdijevanja;
  - 2) postoje tehničke nekompatibilnosti koje ne mogu biti otklonjene uz razumne troškove;
  - 3) remeti efikasnost postojeće i planirane proizvodnje na toj lokaciji ili postojeće obaveze prema vlasnicima i svim ostalim korisnicima te mreže.
- (3) Proizvođač gasa u postupku odlučivanja o pristupu mrežama proizvodnih gasovoda primjenjuje zakon o opštem upravnom postupku.

Pristup postrojenjima za TPG i TNG

Član 130

- (1) Operator postrojenja za TPG i TNG je dužan da omogući nediskriminatoran pristup postrojenjima za TPG i TNG svim subjektima za gas na osnovu objavljenih tarifa iz člana 40 stav 2 tačka 3 ovog zakona, koje su urađene na osnovu metodologije iz člana 39 stav 1 tačka 2 ovog zakona, koje operatori postrojenja za TPG i TNG dostavljaju Agenciji na odobravanje.
- (2) Pristup mrežama proizvodnih gasovoda će se ograničiti ili odbiti u slučajevima ako postoji tehničko ograničenje ili u slučaju izuzetka u skladu sa članom 138 ovog zakona.

Obaveza čuvanja povjerljivih podataka

Član 131

Operator prenosnog sistema gasa, operator distributivnog sistema gasa, operatori sistema za skladištenje i operatori postrojenja za TPG i TNG ne smiju prilikom nabavke ili prodaje gasa zloupotrebljavati komercijalno osjetljive informacije do kojih su došli u postupku odobravanja pristupa sistemima.

Pravila o razdvajanju operatora prenosnog sistema gasa

Član 132

- (1) Djelatnost operatora prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa, operatora sistema za skladištenje gasa i

- operatora postrojenja za TPG i TNG, uključujući operatora koji je dio vertikalno integriranog subjekta, može se obavljati samo u pravnom licu, nezavisnom od drugih energetske djelatnosti.
- (2) Operator distributivnog sistema gasa može obavljati neenergetsku djelatnost u okviru horizontalno integriranog subjekta, pod uslovom da je obavljanje te djelatnosti funkcionalno razdvojeno.
  - (3) Operatori distributivnih sistema gasa mogu obavljati u istom pravnom licu i druge javne usluge u skladu sa ovim zakonom.

Nezavisnost operatora

Član 133

- (1) Nezavisnost operatora prenosnog sistema gasa, operatora distributivnog sistema gasa, operatora sistema za skladištenje i operatora postrojenja za TPG i TNG, u skladu sa članom 132 st. 1 i 2 ovog zakona, osigurava se tako da:
  - 1) članovi uprave operatora u oblasti gasa koji je dio vertikalno integriranog energetskog subjekta ne smiju učestvovati u upravljanju drugim djelatnostima u oblasti gasa, različitim od djelatnosti odnosnog operatora;
  - 2) se preduzimaju mjere koje garantuju da članovi uprave operatora djeluju profesionalno, odnosno u interesu društva kojim upravljaju;
  - 3) operator samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja vertikalno integrirani subjekat.
- (2) Matični subjekat ne smije operatoru sistema davati naloge u vezi redovnog poslovanja i odlučivanja o investicijama u odnosu na sistem kojim upravlja operator, ako se te odluke donose u skladu sa godišnjim finansijskim planom operatora sistema.

Nezavisnost operatora distributivnog sistema gasa koji je dio horizontalno integriranog subjekta

Član 134

- (1) Radi obezbjeđenja nezavisnosti operatora distributivnog sistema gasa iz člana 132 stav 2 ovog zakona:
  - 1) članovi uprave operatora sistema u oblasti gasa koji je dio horizontalno integriranog subjekta u oblasti gasa ne smiju učestvovati u upravljanju drugim djelatnostima različitim od djelatnosti operatora;
  - 2) preduzimaju se mjere koje će garantovati da članovi uprave mješovitog operatora vrše funkciju u interesu društva sa pažnjom dobrog stručnjaka, odnosno privrednika;
  - 3) operator samostalno odlučuje o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvoj sistema kojim upravlja, nezavisno od drugih djelatnosti koje obavlja horizontalno integrirani subjekat.
- (2) Nezavisnost operatora distributivnog sistema gasa iz stava 1 ovog člana ne primjenjuje se na pravo matičnog društva u sistemu horizontalno integriranog subjekta da operatoru odobrava godišnji finansijski plan i postavlja granice njegove zaduženosti.
- (3) Matično društvo iz stava 2 ovog člana nema pravo da operatoru sistema daje uputstva za tekuće poslovanje i odlučivanje o izgradnji ili modernizaciji dijelova sistema kojima upravlja operator.

Razdvajanje i transparentnost računa imalaca licence u oblasti gasa

Član 135

- (1) Energetski subjekat koji obavlja više djelatnosti u oblasti gasa (proizvodnje, prenosa, distribucije, snabdijevanja, upravljanja postrojenjem za TPG i upravljanja sistemom za skladištenje) dužan je da za svaku djelatnost odvojeno: vodi računovodstvo na odvojenim računima, sastavlja finansijske iskaze i izvještaje koji mogu biti konsolidovani.
- (2) Na druge djelatnosti u oblasti gasa primjenjuje se odredba člana 107 ovog zakona.

Program operatora

Član 136

- (1) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema gasa, operator sistema za skladištenje i operator postrojenja za TPG i TNG, dužni su da utvrde programe primjene nediskriminatornih uslova za pristup sistemu kojim upravljaju i dostave Agenciji na odobravanje.
- (2) Operatori iz stava 1 ovog člana dužni su da, do 1. marta tekuće za prethodnu godinu, dostave Agenciji godišnji

izvještaj o sprovođenju programa iz stava 1 ovoga člana.

- (3) Operatori iz stava 1 ovog člana dužni su da programe i izvještaje o sprovođenju programa iz st. 1 i 2 ovog člana objave na svojim internet stranicama.

Više djelatnosti u istom pravnom licu

Član 137

- (1) Kada se više energetske djelatnosti obavlja u okviru istog subjekta za gas, međusobna prava i obaveze djelova tog subjekta za gas, u odnosu na pojedine djelatnosti, mogu se urediti internim aktom u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Interni akt iz stava 1 ovog člana dostavlja se Agenciji i operatoru tržišta.

XII. IZUZEĆA I ALOKACIJA KAPACITETA

Izuzeće za novu infrastrukturu gasa

Član 138

- (1) Na novoizgrađene infrastrukturne objekte kao što su: interkonektori između država, prenosni vodovi gasa, postrojenja za TPG i TNG i sistemi za skladištenje ne primjenjuju se pravila pristupa utvrđena ovim zakonom u odnosu na važeće tarife, uslove i rokove za pristup, po prethodnom odobrenju Agencije, ako:
- 1) se investicijom povećava konkurencija u snabdijevanju gasom ili povećava sigurnost u snabdijevanju;
  - 2) je nivo rizika takav da se investicija neće realizovati bez odobrenja izuzeća;
  - 3) je nova infrastruktura u svojini pravnog ili fizičkog lica koje je pravno odvojeno od operatora sistema na čije sisteme će se priključiti;
  - 4) troškove korišćenja infrastrukturnog objekta plaćaju neposredni korisnici;
  - 5) se izuzećem ne narušava konkurencija i efikasno funkcionisanje tržišta gasa ili efikasno funkcionisanje sistema na koji je infrastruktura priključena.
- (2) Prilikom odlučivanja o izuzeću iz stava 1 ovog člana, Agencija će cijeniti obim investicije i period trajanja projekta i druge okolnosti u skladu sa zakonom.
- (3) Aktom o dodjeli izuzeća, Agencija može da odredi pravila za upravljanje i alokaciju kojom se ne remeti izvršavanje dugoročnih ugovora.
- (4) Ukoliko se gradi interkonektor, akt o izuzeću iz stava 1 ovog člana donosi se nakon odgovarajuće saradnje ostvarene sa nadležnim organima drugih država.
- (5) Akt o izuzeću naročito sadrži:
- 1) razloge za izuzeće;
  - 2) efekte izuzeća na konkurenciju i efikasno funkcionisanje tržišta gasa;
  - 3) vremenski period i udio ukupnog kapaciteta gasne infrastrukture za koju se dodjeljuje izuzeće;
  - 4) doprinos infrastrukture diverzifikaciji u snabdijevanju gasom.

Izuzeća vezana za obaveze "uzmi ili plati"

Član 139

- (1) Ukoliko subjekat za gas ima ozbiljne ekonomske i finansijske poteškoće zbog obaveza po ugovorima "uzmi ili plati" može Agenciji podnijeti zahtjev za privremeno izuzeće od obaveze obezbjeđenja pristupa.
- (2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se prije ili nakon odbijanja pristupa sistemu u kojem se navode razlozi za odbijanje pristupa i način prevazilaženja problema. Zahtjev koji se podnosi nakon odbijanja pristupa, podnosi se bez odlaganja.
- (3) Prilikom odlučivanja o zahtjevu iz stava 1 ovog člana Agencija naročito cijeni:
- 1) potrebu obezbjeđenja nediskriminatornog, transparentnog i konkurentnog tržišta za gas;
  - 2) potrebu zaštite javnog interesa u pružanju javne usluge i sigurnosti u snabdijevanju;
  - 3) procjenu ozbiljnosti ekonomskih i finansijskih teškoća sa kojima se suočavaju subjekti za gas, operator prenosnog sistema ili kvalifikovani kupci;
  - 4) datume potpisivanja i rokove iz ugovora;
  - 5) napore učinjene za prevazilaženje problema;
  - 6) procjenu mogućnosti nastupanja ozbiljnih teškoća prilikom preuzimanja obaveza iz ugovora "uzmi ili plati";
  - 7) nivo konekcije i kompatibilnosti sistema sa drugim sistemima;

- 8) efekte izuzeća na funkcionisanje tržišta gasa.
- (4) Subjekti za gas kojima nije odobreno izuzeće iz stava 1 ovog člana ne smiju odbiti pristup sistemu zbog obaveza iz ugovora "uzmi ili plati" o nabavci gasa.
- (5) Akt o odobrenju izuzeća iz stava 1 ovog člana Agencija objavljuje na svojoj internet stranici.

Alokacija kapaciteta i upravljanje zagušenjem

Član 140

- (1) Operator sistema dužan je da kapacitet mreže stavi na raspolaganje učesnicima na tržištu gasa u skladu sa integritetom i zahtjevima efikasnog poslovanja sistema.
- (2) Operator prenosnog sistema gasa dužan je da, u skladu sa pravilima Agencije, obavještava Agenciju o potencijalnim zagušenjima na ulaznoj ili izlaznoj tački sistema koju izaziva povećana potražnja kapaciteta.
- (3) Kada operator prenosnog sistema gasa zaključi nove ugovore o prenosu ili ponovo pregovara o postojećim ugovorima o prenosu, tim ugovorima se utvrđuju prava i obaveze:
  - 1) u pogledu zagušenja, kada nivo tražnje prelazi tehnički kapacitet i dodjele ugovorenog, a neiskorišćenog kapaciteta na primarnom tržištu najmanje dan unaprijed;
  - 2) korisnika sistema u pogledu trajne ili privremene prodaje neiskorišćenih ugovorenih kapaciteta na sekundarnom tržištu.
- (4) Agencija odobrava primjenu transparentne i nediskriminatorne naknade koja je dio tarife za prenos i tranzit, kako bi se otklonila zagušenja na identifikovanim ulaznim ili izlaznim tačkama.

XIII. PRIKLJUČENJE NA PRENOSNI ILI DISTRIBUTIVNI SISTEM

Član 141

- (1) Priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa vrši se na osnovu saglasnosti za priključenje koju izdaje operator prenosnog ili distributivnog sistema.
- (2) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da izda saglasnost za priključenje iz stava 1 ovog člana, ako ne postoje tehnička ograničenja u prenosnom ili distributivnom sistemu i ako uređaji i instalacije objekta koji se priključuje ispunjavaju uslove propisane zakonom, tehničkim i drugim propisima.

Član 142

- (1) Saglasnost za priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa izdaje se na zahtjev privrednog društva, pravnog lica, preduzetnika ili fizičkog lica.
- (2) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da odluči po zahtjevu za priključenje u roku od 30 dana od dana prijema urednog zahtjeva.
- (3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, za proizvodne i složnije objekte za koje je potrebna izrada sistemskih analiza i/ili izrada elaborata o priključenju rok za rješavanje po zahtjevu je 120 dana od dana prijema urednog zahtjeva.
- (4) Troškove izrade sistemskih analiza snosi operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije ili gasa, a troškove izrade elaborata o priključenju korisnik sistema.
- (5) Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana može se podnijeti žalba Agenciji u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja.

Član 143

- (1) Saglasnost za priključenje objekta na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa naročito sadrži: uslove za priključenje, uključujući mjesto i procjenu troškova priključenja, način, tehničke uslove i rok priključenja, kao i mjesto i način mjerenja isporučene energije.
- (2) Tehnički i drugi uslovi iz stava 1 ovog člana utvrđuju se u skladu sa tehničkim i drugim propisima.
- (3) Tehničke propise o zahtjevima za izgradnju, održavanje i korišćenje energetskih objekata utvrđuje Ministarstvo.

Član 144

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema utvrđuje ispunjenost uslova iz saglasnosti za priključenje i zaključuje ugovor o priključenju objekta sa korisnikom sistema.
- (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana zaključuje se u pisanoj formi i naročito sadrži:
  - 1) prava i obaveze ugovornih strana u odnosu na priključenje i održavanje priključnog uređaja;

- 2) tehničke i eksploatacione karakteristike objekta;
  - 3) način i uslove rada sistema;
  - 4) specifikaciju negativnih povratnih uticaja ugrađenih uređaja;
  - 5) prava i obaveze u vezi kvaliteta električne energije ili gasa;
  - 6) način mjerenja električne energije ili gasa u tačkama priključenja;
  - 7) sprovođenje mjera zaštite na radu u normalnim uslovima ili uslovima poremećaja rada sistema;
  - 8) mjere zaštite u održavanju objekata;
  - 9) obaveze međusobnog obavještanja;
  - 10) odgovornosti u slučaju nepoštovanja ugovora;
  - 11) trajanje ugovora i uslove za produženje ugovora;
  - 12) prava i obaveze u slučaju prestanka ugovora;
  - 13) po potrebi, detaljno uputstvo o manipulacijama u prenosnom ili distributivnom sistemu i na strani korisnika koje sadrži:
    - redosljed potrebnih manipulacija;
    - određivanje načina pristupa uređajima koji su locirani na posjedu korisnika, i
    - razgraničenje nadležnosti;
  - 14) visinu naknade i način plaćanja za priključenje ili za povećanje priključne snage.
- (3) Operator distributivnog sistema i operator prenosnog sistema električne energije zaključuju u pisanoj formi ugovor o priključenju na prenosni sistem iz stava 2 ovog člana.

Član 145

- (1) Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa dužan je da mjerni uređaj, odnosno mjerno-regulacionu stanicu za priključenje objekta krajnjeg kupca, odnosno proizvođača energije na sistem ugradi kao svoje sredstvo, održava, obezbjeđuje baždarenje i vrši mjerenje isporučene energije.
- (2) Mjesto predaje energije i mjesto razgraničenja odgovornosti za predatu energiju između energetske subjekata međusobno, odnosno između energetskog subjekta i krajnjeg kupca energije je mjerni uređaj, odnosno mjerno-regulaciona stanica iz stava 1 ovog člana.

Član 146

Troškove za priključenje iz člana 143 stav 1 ovog zakona plaća korisnik sistema operatoru prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa.

Član 147

- (1) Energetski subjekat koji snabdijeva energijom objekat tarifnog ili kvalifikovanog kupca i krajnji kupac energije mogu zaključiti ugovor o prodaji električne energije, gasa ili toplote prije priključenja objekta kupca na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa ili sistem za distribuciju toplote, ako je kupac ispunio obaveze utvrđene saglasnošću za priključenje i ako objekat kupca ispunjava sve tehničke i druge propisane uslove.
- (2) Ugovor iz stava 1 ovog člana dostavlja se operatoru prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa ili sistema za distribuciju toplote, koji je dužan da priključi objekat krajnjeg kupca na prenosni ili distributivni sistem u roku od 15 dana od dana dostavljanja ugovora.
- (3) Ako operator prenosnog ili distributivnog sistema ne priključi objekat krajnjeg kupca na prenosni, odnosno distributivni sistem u roku iz stava 2 ovog člana, nadležni inspektor, na zahtjev krajnjeg kupca, provjerava, u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva, ispunjenost uslova za priključenje i ako utvrdi da su ispunjeni svi uslovi za priključenje, naložiće energetskom subjektu da, bez odlaganja, izvrši priključenje objekta.

Član 148

- (1) Zabranjeno je priključenje na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa ili na sistem za distribuciju toplote objekata za čiju izgradnju, odnosno korišćenje nije pribavljena građevinska dozvola u skladu sa zakonom.
- (2) Privremeno se mogu priključiti na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa privremeni objekti, gradilište, kao i objekti za koje je odobren probni rad u skladu sa zakonom.
- (3) Objekti iz stava 2 ovog člana priključuju se na osnovu saglasnosti u skladu sa ovim zakonom.

Član 149

- (1) Ako zbog tehničkih ograničenja nije moguće priključenje objekata korisnika sistema na prenosni ili distributivni sistem i u slučaju da planom razvoja sistema nije predviđena izgradnja potrebne infrastrukture ili je planirana za

- kasniji period, korisnik sistema-investitor može o svom trošku da izgradi infrastrukturu za priključenje.
- (2) Izgradnja infrastrukture iz stava 1 ovog člana može se vršiti po pribavljenoj saglasnosti za priključenje.
  - (3) Uz zahtjev za dobijanje saglasnosti iz stava 2 ovog člana dostavlja se i predmjer i predračun radova.
  - (4) Saglasnost iz stava 2 ovog člana, pored elemenata iz člana 143 stav 1 ovog zakona, uz odobrenje Agencije, može da sadrži i način, uslove i rokove za preuzimanje infrastrukture iz stava 1 ovog člana od strane operatora prenosnog ili distributivnog sistema, radi obezbjeđenja tehničko-tehnološkog jedinstva i sigurnosti funkcionisanja sistema, obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja i očuvanja prostora u skladu sa prostorno-planskim dokumentom.
  - (5) Infrastruktura iz stava 1 ovog člana, izgrađena u skladu sa uslovima iz saglasnosti koju izdaje operator prenosnog ili distributivnog sistema, je priključak ili dio prenosnog ili distributivnog sistema.
  - (6) Infrastrukturu iz stava 1 ovog člana koja, u skladu sa uslovima iz saglasnosti, postaje dio prenosnog ili distributivnog sistema, korisnik sistema predaje na upravljanje i korišćenje operatoru prenosnog, odnosno distributivnog sistema ugovorom.
  - (7) Operator prenosnog, odnosno distributivnog sistema plaća naknadu na osnovu ugovora iz stava 6 ovog člana za korišćenje infrastrukture korisniku sistema - vlasniku infrastrukture.
  - (8) Iznos naknade iz stava 7 ovog člana utvrđuje se u visini korigovane vrijednosti investicije na dan kada postaje dio prenosnog ili distributivnog sistema, po stopi amortizacije koju primjenjuje operator sistema i otplaćuje u najviše 20 jednakih godišnjih rata, sa dogovorenom kamatom koja će uvažiti stopu povrata na investicije i prosječnu kamatnu stopu na kredite, za investicije operatora prenosnog ili distributivnog sistema u godini u kojoj se utvrđuje iznos naknade.
  - (9) Danom predaje na upravljanje i korišćenje operatoru prenosnog ili distributivnog sistema izgrađena infrastruktura iz stava 1 ovog člana postaje dio prenosnog ili distributivnog sistema i evidentira se kao osnovno sredstvo operatora sistema i počinje otplata naknade iz stava 7 ovog člana.
  - (10) Naknada iz stava 7 ovog člana, troškovi održavanja, razvoja i upravljanja infrastrukturom iz stava 1 ovog člana, nakon predaje na upravljanje i korišćenje, uračunavaju se u opravdane troškove djelatnosti operatora prenosnog ili distributivnog sistema, a u toku perioda trajanja ugovora ne obračunava se povrat na sredstva.
  - (11) Infrastruktura iz stava 1 ovog člana prelazi u vlasništvo nadležnog operatora prenosnog ili distributivnog sistema nakon otplate posljednje rate u skladu sa ugovorom.
  - (12) Prava i obaveze korisnika sistema u pogledu priključka uređuju se ugovorom o priključenju iz člana 144 ovog zakona.

Član 150

- (1) Infrastruktura koja služi za prenos ili distribuciju električne energije, a u vlasništvu je korisnika sistema ili drugih lica, radi obezbjeđenja tehničko-tehnološkog jedinstva i sigurnosti funkcionisanja sistema, obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja i očuvanja prostora u skladu sa prostorno-planskim dokumentom, može se, na zahtjev operatora prenosnog ili distributivnog sistema i uz odobrenje Agencije, ugovorom prenijeti na upravljanje i korišćenje operatorima sistema u skladu sa članom 149 st. 6, 7, 8, 9, 10, 11 i 12 ovog zakona, u kom slučaju se može odrediti drugo mjesto priključenja.
- (2) Korisnik sistema koji nije saglasan da infrastruktura iz stava 1 ovog člana postane dio prenosnog ili distributivnog sistema, dužan je da pribavi licencu za obavljanje djelatnosti operatora sistema ako se odnosna infrastruktura koristi za snabdijevanje drugih kupaca.
- (3) Korisnik sistema iz stava 2 ovog člana dužan je da, do pribavljanja licence, radi obezbjeđenja nesmetanih tokova električne energije, operatorima sistema omogući korišćenje opreme koja je potrebna za funkcionisanje prenosnog ili distributivnog sistema, kao i korišćenje slobodnih kapaciteta bez naknade i održava tu infrastrukturu u funkcionalnom stanju.

Član 151

Operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije dužan je da obezbijedi prioritet u priključenju postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije, ukoliko tehnički uslovi to dozvoljavaju.

XIV. DIREKTNI VODOVI

Član 152

- (1) Direktni vod električne energije ili gasa, u smislu ovog zakona, je električni vod ili gasovod koji je komplementaran sa gasnim sistemom ili prenosnim i distributivnim sistemima električne energije kojim se ostvaruje direktna povezanost kupca sa proizvođačem električne energije, mrežom proizvodnih gasovoda ili

gasnim sistemom druge države.

- (2) Subjekti za gas mogu da snabdijevaju kvalifikovane kupce preko direktnog voda, na osnovu odobrenja izdatog u skladu sa pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 6 ovog zakona.
- (3) Proizvođači električne energije i snabdjevači električne energije mogu da vrše snabdijevanje za sopstvene potrebe i kvalifikovane kupce preko direktnog voda, na osnovu odobrenja izdatog u skladu sa pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 6 ovog zakona.

XV. SNABDIJEVANJE ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I GASOM

Snabdjevači

Član 153

- (1) Snabdijevanje električnom energijom ili gasom može da vrši energetska subjekat na osnovu licence u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Prije početka snabdijevanja snabdjevač je dužan da:
  - 1) zaključi ugovor o poravnavanju odstupanja u skladu sa tržišnim pravilima;
  - 2) zaključi ugovor o korišćenju prenosnog i/ili distributivnog sistema;
  - 3) zaključi ugovor o obezbjeđivanju energije i potrebnih kapaciteta;
  - 4) utvrdi opšte uslove za snabdijevanje u skladu sa članom 39 stav 3 ovog zakona i objavi ih na svojoj internet stranici;
  - 5) zaključi ugovor o snabdijevanju, odnosno kupoprodaji električne energije ili gasa sa kupcem.
- (3) Snabdjevač može snabdijevati tarifnog ili kvalifikovanog kupca samo ako operator prenosnog ili distributivnog sistema na koji su priključena postrojenja krajnjeg kupca sam, odnosno na osnovu odluke nadležnog inspektora utvrdi da postrojenja ispunjavaju uslove za sigurno snabdijevanje.
- (4) Snabdjevač je dužan da plati korišćenje sistema, usluge i naknade operatorima i ostalim licima za koje se prikupljaju naknade u skladu sa ovim zakonom.
- (5) Ukoliko krajnji kupac ne ispunjava obaveze utvrđene ugovorom, odnosno računom za isporučenu energiju, snabdjevač je dužan da krajnjem kupcu prethodno upozori da, u roku koji ne može biti kraći od osam dana od dana dostavljanja upozorenja, izmiri dospjele obaveze, odnosno postigne sporazum o ispunjenju obaveza.
- (6) Ukoliko krajnji kupac ne izmiri obaveze iz stava 5 ovog člana u ostavljenom roku, snabdjevač podnosi zahtjev operatoru prenosnog ili distributivnog sistema za prekid isporuke električne energije ili gasa.
- (7) Operator prenosnog ili distributivnog sistema dužan je da, na osnovu zahtjeva iz stava 6 ovog člana, izvrši prekid isporuke koji ne može početi u petak, subotu ili nedjelju, na državni praznik ili dan prije praznika.
- (8) Snabdjevač je dužan da sačini i na svojoj internet stranici objavi program mjera:
  - 1) pomoći tarifnim i kvalifikovanim kupcima u ispunjavanju dospjelih ugovornih obaveza radi sprječavanja obustave snabdijevanja;
  - 2) pomoći snabdijevanja tarifnih i kvalifikovanih kupaca na mjestima udaljenim od urbanih sredina;
  - 3) podsticanja upotrebe obnovljivih izvora energije i kogeneracije;
  - 4) podsticanja energetske efikasnosti.
- (9) Snabdjevač je dužan da sačini i najmanje jednom godišnje objavi na svojoj internet stranici broj tarifnih i kvalifikovanih kupaca kojima je bilo obustavljeno snabdijevanje, razloge za obustavu snabdijevanja i druge podatke u skladu sa opštim uslovima za snabdijevanje.
- (10) Snabdjevač električne energije je dužan da kupuje električnu energiju od povlašćenih proizvođača, u obimu proporcionalnom udjelu električne energije kojom snabdijeva svoje kupce u ukupnoj količini električne energije isporučene krajnjim kupcima u Crnoj Gori.

Javni snabdjevač

Član 154

- (1) Snabdijevanje električnom energijom ili gasom po regulisanim tarifama domaćinstava i kvalifikovanih kupaca koji izaberu taj način snabdijevanja kao javnu uslugu vrši energetska subjekat koji ovlasti Vlada u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Javni snabdjevač iz stava 1 ovog člana dužan je da:
  - 1) snabdijeva domaćinstva i kvalifikovane kupce priključene na distributivne sisteme električne energije ili gasa koji izaberu taj način snabdijevanja;
  - 2) utvrdi opšte uslove za snabdijevanje i dostavi Agenciji na odobravanje;

- 3) snabdijevanje električnom energijom i gasom vrši po tarifama koje odobri Agencija;
- 4) preuzima mjere radi postizanja sigurnog i kvalitetnog snabdijevanja domaćinstava i kvalifikovanih kupaca koji su izabrali taj način snabdijevanja;
- 5) preuzima mjere za postizanje najpovoljnije cijene energije koje su sastavni dio regulisanih tarifa.
- (3) Vršenje funkcije javnog snabdjevača reguliše se pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 5 ovog zakona.
- (4) Na poslovanje javnog snabdjevača primjenjuju se odredbe člana 153 ovog zakona.
- (5) Poslove javnog snabdjevača električnom energijom, odnosno javnog snabdjevača za gas obavlja energetska subjekat koga odredi Vlada.
- (6) Poslove javnog snabdjevača može da vrši samo energetska subjekat koji ima sjedište u Crnoj Gori, na osnovu licence za snabdijevanje.
- (7) Način prenošenja poslova na izabranog javnog snabdjevača električne energije i gasa koji je dužan da preuzme i snabdijevanje tarifnih kupaca utvrđuje se propisom Vlade.

Snabdjevač posljednjeg izbora

Član 155

- (1) Snabdjevač posljednjeg izbora snabdijeva krajnjeg kupca električnom energijom ili gasom bez zahtjeva kupca, u slučaju kada:
  - 1) snabdjevač koji je snabdijevao krajnjeg kupca nije više u mogućnosti da vrši ugovoreno snabdijevanje usljed bankrota, odnosno insolventnosti ili ozbiljnog poremećaja na tržištu;
  - 2) je kupac bez mogućnosti da utiče na nastale okolnosti i bez zaštite gubi snabdijevanje.
- (2) Snabdijevanje iz stava 1 ovog člana može da traje najduže tri mjeseca.
- (3) Metodologiju iz člana 39 stav 1 tačka 4 ovog zakona i tarife za snabdijevanje iz stava 1 ovog člana utvrđuje javni snabdjevač i dostavlja ih Agenciji na odobravanje.
- (4) Tarife iz stava 3 ovog člana mogu biti više od prosječne cijene ili tarife za snabdijevanje sličnih kupaca snabdijevanih na tržištu.
- (5) Snabdjevač posljednjeg izbora bez odlaganja obavještava kupca o uslovima snabdijevanja i tarifi, uz upoznavanje kupca da ima pravo izbora snabdjevača.
- (6) U slučaju iz stava 1 ovog člana svaki kupac ima pravo izbora snabdjevača.
- (7) Na snabdjevača posljednjeg izbora ne primjenjuju se odredbe člana 153 st. 5 i 7 ovog zakona.
- (8) Snabdjevač posljednjeg izbora je dužan da sačini i najmanje jednom godišnje objavi na svojoj internet stranici broj snabdijevanih kupaca, ukupnu količinu isporučene električne energije ili gasa i prosječni period te vrste snabdijevanja, odvojeno za domaćinstva i ostale kupce.
- (9) Za sve kupce snabdjevač posljednjeg izbora je javni snabdjevač.
- (10) Kupci priključeni na prenosni sistem dužni su da pribave bankarsku garanciju u iznosu tromjesečne fakture za planiranu potrošnju obračunatu po važećim tarifnim stavovima i predaju je snabdjevaču posljednjeg izbora koji može otpočeti vršiti funkciju snabdjevača posljednjeg izbora za te kupce nakon prijema bankarske garancije.

Snabdjevač ugroženih (ranjivih) kupaca

Član 156

- (1) Ugroženi (ranjivi) kupci su domaćinstva priključena na distributivni sistem električne energije ili gasa u kojima žive lica:
  - 1) koja su u stanju socijalne potrebe utvrđene od nadležnog organa, i
  - 2) invalidi, lica sa posebnim potrebama i lica lošeg zdravstvenog stanja kod kojih može nastupiti ugroženost života ili zdravlja zbog ograničenja ili obustave snabdijevanja energijom.
- (2) Bliži način ostvarivanja prava iz stava 1 ovog člana, kao i mjere zaštite ugroženih (ranjivih) kupaca utvrđuju se propisom organa državne uprave nadležnog za poslove socijalnog staranja.
- (3) Snabdjevač je dužan da zaključi ugovor o snabdijevanju i otpočne snabdijevanje kupca bez odlaganja, nakon podnošenja zahtjeva kupca uz koji su priloženi dokazi o kumulativnom ispunjavanju uslova iz stava 1 ovog člana.
- (4) Tarife za snabdijevanje ugroženih (ranjivih) kupaca kojima se ne obustavlja snabdijevanje određuje Agencija.
- (5) Ugroženi (ranjivi) kupci imaju pravo na snabdijevanje iz ovog člana dok ispunjavaju uslove iz stava 1 ovog člana, koji se provjeravaju polugodišnje.
- (6) Razliku između troškova i prihoda iz djelatnosti snabdjevača ugroženih (ranjivih) kupaca električne energije ili gasa obezbjeđuje Vlada.
- (7) Snabdjevač ugroženih (ranjivih) kupaca je javni snabdjevač električne energije ili gasa.

Pravila o promjeni snabdjevača

Član 157

- (1) Pravilima o promjeni snabdjevača iz člana 38 stav 2 tačka 7 ovog zakona uređuju se uslovi i način promjene snabdjevača električne energije ili gasa.
- (2) Postupak promjene snabdjevača u skladu sa pravilima iz stava 1 sprovodi se besplatno, po zahtjevu krajnjeg kupca:
  - 1) stavljanjem na raspolaganje potrebnih podataka od strane starog snabdjevača operatoru sistema i novom snabdjevaču, uključujući i stanje duga krajnjeg kupca;
  - 2) potpisivanjem ugovora o snabdijevanju sa novim snabdjevačem;
  - 3) evidentiranjem promjene snabdjevača kod operatora prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa po zahtjevu novog snabdjevača ili krajnjeg kupca;
  - 4) preuzimanjem balansne odgovornosti od strane novog snabdjevača;
  - 5) obezbjeđenjem dovoljnog kapaciteta novom snabdjevaču od strane operatora prenosnog i distributivnog sistema;
  - 6) okončanjem postupka kada novi snabdjevač počne sa snabdijevanjem, odnosno kada stari snabdjevač bude obaviješten od strane operatora prenosnog ili distributivnog sistema da mu je prestala obaveza snabdijevanja.
- (3) Snabdjevač čiji je ugovor u postupku raskidanja ne može postavljati uslove za raskidanje ugovora, uključujući neplaćene obaveze i dužan je da snabdijeva kupca do okončanja postupka promjene snabdjevača, osim u slučaju iz člana 153 stav 6 ovog zakona.
- (4) Sporove nastale povodom žalbe krajnjih kupaca ili snabdjevača u vezi ovog postupka rješava Agencija.
- (5) Žalba ne odlaže sprovođenje postupka promjene snabdjevača i stupanje na snagu novog ugovora o snabdijevanju.

Prava i obaveze kupaca

Član 158

- (1) Krajnji kupci električne energije ili gasa su kvalifikovani kupci, osim domaćinstava koja su tarifni kupci električne energije ili gasa.
- (2) Kvalifikovani kupci imaju pravo na izbor snabdjevača i promjenu snabdjevača električne energije i gasa.

Član 159

- (1) Krajnji kupac ima pravo da u slučaju tehničkih ili drugih smetnji u isporuci energije, čiji uzrok nije na objektu kupca, zahtijeva da se te smetnje otklone u najkraćem roku.
- (2) Energetski subjekat je dužan da smetnje iz stava 1 ovog člana otkloni u roku u kome se najbrže može otkloniti smetnja, u skladu sa normama o izvođenju odgovarajućih radova, a najduže u roku od 24 sata od prijema obavještenja, osim u slučajevima kada to objektivno nije moguće.
- (3) Smetnjama u isporuci energije iz stava 1 ovog člana ne smatraju se prekidi u isporuci energije nastali zbog primjene mjera ograničenja isporuke iz člana 171 ovog zakona.
- (4) Krajnji kupac je dužan da energiju koristi pod uslovima utvrđenim ugovorom o snabdijevanju energijom i u skladu sa zakonom.
- (5) Krajnji kupac je dužan da energiju koristi za sopstvene potrebe, pod uslovima za kategoriju i grupu potrošnje utvrđenim u saglasnosti za priključenje.
- (6) Krajnji kupac je dužan da omogućí ovlašćenim licima energetskih subjekata pristup mjernim uređajima i instalacijama, kao i mjestu priključka radi očitavanja, provjere ispravnosti, otklanjanja kvarova, zamjene i održavanja uređaja i izmještanje mjernih mjesta van objekta tj. na granicu vlasništva, ili obustave isporuke energije u slučajevima kada vlasnik ili stanar neovlašćeno koristi električnu energiju ili ne plati račun za isporučenu električnu energiju u skladu sa utvrđenim rokovima i uslovima.

Zaštita kupaca

Član 160

- (1) Snabdjevač je dužan da sa krajnjim kupcem u pisanoj formi zaključi ugovor o snabdijevanju.
- (2) Ugovor iz stava 1 naročito sadrži:
  - 1) usluge koje pruža snabdjevač, uključujući vrijeme početka i kvalitet snabdijevanja;

- 2) način dobijanja informacija o važećim tarifama i naknadama za održavanje;
  - 3) trajanje ugovora, uslove za obnavljanje i raskid ugovora ili prestanak pružanja usluga;
  - 4) način utvrđivanja naknade u slučaju nepoštovanja ugovorenih usluga;
  - 5) način rješavanja sporova u skladu sa članom 49 ovog zakona.
- (3) Snabdjevač je dužan da snabdijevanje krajnjih kupaca vrši u skladu sa opštim uslovima za snabdijevanje, koji moraju biti objavljeni najmanje 15 dana prije početka snabdijevanja i naročito sadrže:
- 1) način promjene ugovorenih uslova snabdijevanja i pravo krajnjeg kupca na povlačenje;
  - 2) način obavještanja o povećanju naknada prije primjene povećanja;
  - 3) način informisanja o važećim cijenama, tarifama i standardnim rokovima i uslovima, posebno u pogledu pristupa i usluga;
- (4) Snabdjevač je dužan da na svojoj internet stranici objavi cijene i tarife za domaćinstva - kvalifikovane kupce.
- (5) Snabdjevač je dužan da svim krajnjim kupcima pod istim uslovima kao javni snabdjevač obračuna i naplati:
- 1) korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije ili gasa;
  - 2) naknadu za rad operatora tržišta;
  - 3) naknadu za pomoćne i systemske usluge;
  - 4) naknadu za podsticanje obnovljivih izvora energije;
  - 5) druge naknade u skladu sa zakonom.
- (6) Snabdjevač je dužan da plati korišćenje sistema, usluge i naknade operatorima i ostalim licima za koje se prikupljaju naknade u skladu sa ovim zakonom.
- (7) Snabdjevač je dužan da naplaćuje energiju i usluge na osnovu računa koji moraju biti pregledni i razumljivi.

XVI. OBAVLJANJE DJELATNOSTI U OBLASTI TOPLOTE

Proizvodnja toplote za daljinsko grijanje

Član 161

- (1) Proizvodnja toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu namijenjena je za snabdijevanje krajnjih kupaca toplotom.
- (2) Proizvođač toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu dužan je da proizvedenu toplotu isporučuje snabdjevaču toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu.
- (3) Proizvođač toplote iz stava 2 ovog člana dužan je da pri izboru tehnologije za proizvodnju toplote prednost daje tehnologijama koje u potpunosti ili djelimično koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju.
- (4) Organ lokalne uprave priprema godišnji bilans potreba količina proizvedene i isporučene toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu na osnovu potreba krajnjih kupaca.
- (5) Proizvođač toplote iz stava 2 ovog člana dužan je da proizvodne kapacitete, podstanice i druge instalacije održava u ispravnom stanju, da obezbijedi njihovu stalnu pogonsku, funkcionalnu sposobnost i bezbjedno korišćenje u skladu sa tehničkim i drugim propisima i standardima koji se odnose na uslove eksploatacije te vrste objekata i instalacija i uslove zaštite životne sredine utvrđene zakonom.

Član 162

Organ jedinice lokalne uprave vodi registar proizvođača toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu, koji sadrži naročito podatke o: postrojenjima za proizvodnju toplote, lokaciji na kojoj se nalaze, instalisanoj snazi toplane, vremenu predviđenom za eksploataciju, uslovima izgradnje i eksploatacije za to postrojenje, vrsti primarnog izvora koji koristi i subjektima koji obavljaju energetska djelatnost proizvodnje toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu u tim objektima.

Distribucija toplote i snabdijevanje

Član 163

- (1) Distributer toplote upravlja distributivnim sistemom za toplotu i snabdijeva toplotom za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu tarifne kupce pod uslovima utvrđenim ovim zakonom i propisima koje donosi nadležni organ jedinice lokalne uprave.
- (2) Distributer toplote iz stava 1 ovog člana dužan je da:
  - 1) vrši distribuciju toplote svim kupcima toplote na području na kojem obavlja tu djelatnost i da upravlja distributivnim sistemom na principima javnosti i nediskriminatornosti;
  - 2) obezbijedi održavanje, funkcionisanje i razvoj distributivnog sistema usklađen sa potrebama kupaca kojima

- isporučuje toplotu na određenom području;
- 3) izradi plan razvoja, kojim utvrđuje način i dinamiku izgradnje novog i rekonstrukciju postojećeg distributivnog sistema i drugih distributivnih kapaciteta za period od pet godina, kao i da sprovede njegovu realizaciju;
  - 4) omogućiti priključak novih postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije ili visokoefikasnu kogeneraciju.

Član 164

- (1) Distributer toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu dužan je da donese pravila o radu distributivnog sistema, uz saglasnost nadležnog organa jedinice lokalne uprave.
- (2) Pravilima o radu distributivnog sistema iz stava 1 ovog člana naročito se uređuju:
  - 1) tehnički uslovi za priključenje korisnika na sistem;
  - 2) tehnički uslovi za povezivanje sa proizvođačem;
  - 3) tehnički i drugi uslovi za bezbjedan pogon distributivnog sistema i obezbjeđivanje pouzdanog i kontinuiranog snabdijevanja kupaca toplotom;
  - 4) postupci u kriznim situacijama;
  - 5) funkcionalni zahtjevi i klasa tačnosti mjernih uređaja, kao i način mjerenja toplote.
- (3) Pravilima iz stava 1 ovog člana u vezi sa mjerenjem isporučene toplote utvrđuje se:
  - 1) da se mjerenje obezbijedi na ulazu u objekat kod svakog kupca;
  - 2) da se predvide podsticaji i tarifne olakšice za kupce koji ugrade mjerne uređaje na ulazu u objekat.
- (4) Distributer toplote iz stava 1 ovog člana u obavljanju djelatnosti snabdijevanja toplote dužan je da objavi:
  - 1) opšte uslove za snabdijevanje toplotom;
  - 2) tarifni sistem za snabdijevanje toplotom.
- (5) Distributer toplote iz stava 1 ovog člana dužan je da pravila iz stava 1 i opšte uslove iz stava 4 tačka 1 ovog člana, nakon odobravanja, objavi u sredstvima javnog informisanja jedinice lokalne uprave i "Službenom listu Crne Gore - Opštinski propisi".
- (6) Organ jedinice lokalne uprave svojim propisom, u skladu sa zakonom, u vezi sa snabdijevanjem toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu utvrđuje:
  - 1) uslove i način obezbjeđivanja kontinuiteta u snabdijevanju toplotom kupaca na određenom području;
  - 2) prava i obaveze proizvođača i distributera toplote;
  - 3) prava i obaveze kupaca toplote;
  - 4) tarifne sisteme i daje saglasnost na cijene toplote i
  - 5) druge uslove kojima se obezbjeđuje redovno i sigurno snabdijevanje kupaca toplotom.
- (7) Organ jedinice lokalne uprave dužan je da, propisom iz stava 6 ovog člana, pri izboru rješenja za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu daje prednost rješenjima koja predviđaju proizvodnju toplote u postrojenjima koja koriste obnovljive izvore energije i kogeneraciju.

XVII. SIGURNOST SNABDIJEVANJA I MJERE U SLUČAJU POREMEĆAJA NA TRŽIŠTU ELEKTRIČNE ENERGIJE I GASA

Sigurnost snabdijevanja

Član 165

- (1) Godišnji izvještaj o stanju sigurnosti snabdijevanja energijom i očekivanim potrebama za energijom sačinjava Ministarstvo i dostavlja Vladi do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.
- (2) Izvještaj iz stava 1 ovog člana sadrži:
  - 1) pogonsku sigurnost prenosnih i distributivnih sistema električne energije i gasa;
  - 2) predviđanje bilansa proizvodnje i potrošnje za naredni petogodišnji period;
  - 3) očekivano stanje sigurnosti snabdijevanja za narednih pet do 15 godina;
  - 4) investicione namjere operatora prenosnog sistema i korisnika prenosnog sistema električne energije ili gasa za narednih pet ili više godina, uključujući izgradnju prekograničnih vodova;
  - 5) načela upravljanja zagušenjima u prenosnim i distributivnim sistemima u skladu s međunarodnim pravilima;
  - 6) postojeće i planirane vodove prenosnog sistema električne energije ili gasa;
  - 7) očekivani razvoj proizvodnje, snabdijevanja, prekograničnih razmjena i potrošnje, uzimajući u obzir mjere za upravljanje potrošnjom;
  - 8) područne, nacionalne i evropske ciljeve održivosti razvoja, uključujući međunarodne projekte.
- (3) Izvještaj iz stava 1 ovog člana objavljuje se na internet stranici Ministarstva, uz prethodno pribavljeno mišljenje Agencije.

Član 166

- (1) U slučaju poremećaja na tržištu prouzrokovanog neočekivanim nedostatkom energije, neposredne ugroženosti, nezavisnosti i cjelovitosti države, prirodnih nepogoda i tehnoloških katastrofa (krizne situacije) Vlada može propisati:
  - 1) mjere ograničenja trgovine pojedinim vrstama energije;
  - 2) posebne uslove trgovine;
  - 3) mjere ograničenja izvoza ili uvoza energije;
  - 4) posebne uslove za izvoz ili uvoz energije;
  - 5) mjere obavezne proizvodnje energije;
  - 6) prioritete isporuke energije kupcima.
- (2) Operatori prenosnih i distributivnih sistema dužni su da, u skladu sa ovim zakonom, obezbijede odgovarajuće kapacitete za prekogranični prenos energije, sigurnost snabdijevanja energijom i razmjenu podataka u slučaju ugrožene sigurnosti snabdijevanja ili mjera iz člana 170 stav 1 ili člana 171 stav 1 ovog zakona.
- (3) Operatori sistema dužni su da obezbijede primjenu mjera iz stava 1 ovog člana na transparentan i nediskriminatoran način koji ne narušava pravila tržišta.
- (4) Mjere iz stava 1 ovog člana su privremene i mogu se primjenjivati do otklanjanja poremećaja iz stava 1 ovog člana.

Mjere u slučaju poremećaja na tržištu i opšte nestašice električne energije i nadležnost za sprovođenje mjera

Član 167

- (1) Pravilima o funkcionisanju prenosnog i distributivnih sistema električne energije uređuje se funkcionisanje sistema u normalnim i kriznim situacijama poremećaja na tržištu, odnosno opšte nestašice električne energije.
- (2) Planovima razvoja, investicionim planovima koji se donose u skladu sa ovim zakonom i podsticajnim mjerama za investicije naročito se utvrđuju mjere za sprječavanje nestašice električne energije.

Mjere u slučaju poremećaja na tržištu i opšte nestašice gasa i nadležnost za sprovođenje mjera

Član 168

- (1) Snabdjevač gasa koji je u prethodnoj godini snabdijevao 20 % ili više ukupno prodate količine gasa u Crnoj Gori dužan je da, u slučaju smetnji na izvoru ili na transportnom putu, osigura najmanje 30 % količina od ugovorenih za normalno snabdijevanje u tekućoj godini, obezbjeđujući ih iz drugih izvora ili skladišta ili drugim transportnim putem.
- (2) Snabdjevač je dužan da, do 31. januara tekuće za prethodnu godinu, dostavi Ministarstvu i Agenciji izvještaj o obezbjeđivanju sigurnosti snabdijevanja, koji naročito sadrži:
  - 1) mjere za obezbjeđivanje sigurnosti snabdijevanja, kriterijume i način njihove primjene;
  - 2) obim upotrijebljenih skladišnih kapaciteta i informacije o zaključenim dugoročnim ugovorima;
  - 3) indikativne ciljeve sigurnosti snabdijevanja za narednih pet godina i predviđene mjere, uključujući skladištenje.
- (3) Mjere obezbjeđivanja sigurnosti snabdijevanja i bliži sadržaj izvještaja iz stava 2 ovog člana utvrđuju se propisom Vlade.

Član 169

- (1) Za snabdijevanje u slučajevima poremećaja ili nestašice prioritet u snabdijevanju imaju posebni kupci:
  - 1) domaćinstva;
  - 2) kupci koji obavljaju djelatnost zdravstva, rehabilitacije, obrazovanja i socijalnog staranja;
  - 3) kupci koji upotrebljavaju gas za grijanje potrošača iz tač. 1 i 2 ovog stava ili proizvode toplotu za daljinsko grijanje i/ili hlađenje iz tač. 1 i 2 ovog stava, u obimu koji je potreban za ove kupce;
  - 4) operatore sistema gasa za potrebe funkcionisanja sistema.
- (2) Posebni kupci iz stava 1 ovog člana, osim domaćinstava, su dužni da obavijeste svoje snabdjevače o vrsti potrošnje i potrebnim količinama na svojim primopredajnim mjestima za određeni period, u skladu sa zahtjevom snabdjevača, u roku od dva mjeseca od prijema zahtjeva.
- (3) Moguće sporove koji proizilaze iz razvrstavanja ili nerazvrstavanja kupaca u status posebnog kupca, po stavu 1 ovog člana, rješava Agencija.

Član 170

- (1) Snabdjevač koji snabdijeva gasom posebne kupce iz člana 169 ovog zakona dužan je da snabdijeva gasom i u uslovima:
  - 1) djelimičnog ograničenja snabdijevanja za 20% količina u odnosu na količine iz prethodne godine, na nivou države, u periodu koji propisuje Vlada, ne dužem od 30 dana;
  - 2) izuzetno niske prosječne temperature u periodu od pet dana, koji statistički nastupaju svakih 20 godina u periodu između prvog decembra i zadnjeg dana februara.
- (2) Obaveza snabdjevača je da osigura dovoljne količine gasa:
  - 1) za omogućavanje nesmanjene potrošnje kao prije ograničenja, uzimajući u obzir temperature u odnosnom periodu;
  - 2) za omogućavanje dovoljnog grijanja prostorija kod izuzetno niskih spoljašnjih temperatura.
- (3) Snabdjevač koji snabdijeva posebne kupce iz člana 169 ovog zakona dužan je da u izvještaju iz člana 168 stav 2 ovog zakona navede:
  - 1) količine gasa utrošenog za snabdijevanje posebnih kupaca u prethodnoj godini;
  - 2) mjere i način obezbjeđivanja sigurnosti snabdijevanja u slučajevima iz stava 1 ovog člana, način obezbjeđenja dodatne količine gasa i obaveze snabdijevanja kupaca iz stava 2 ovog člana.
- (4) Bliže obaveze iz stava 1 ovog člana i period njihove primjene, način određivanja potrebnih količina za obezbjeđivanje sigurnosti snabdijevanja, kao i način dokazivanja sprovođenja mjera, utvrđuju se propisom Ministarstva.

Član 171

- (1) U slučaju izuzetnih uslova iz člana 170 stav 1 ovog zakona ili drugih okolnosti zbog kojih je snabdijevanje u Crnoj Gori ozbiljno poremećeno u dužem periodu, operatori prenosnog i distributivnih sistema su dužni da preduzmu mjere za obezbjeđenje snabdijevanja posebnih kupaca gasom, kojima se ne narušava sigurno funkcionisanje sistema.
- (2) Operatori sistema dužni su da na svojoj internet stranici objave plan hitnih mjera za obezbjeđenje snabdijevanja posebnih kupaca.
- (3) Ako zbog obima ili trajanja izuzetnih uslova iz člana 170 stav 1 ovog zakona planirane mjere nijesu dovoljne za obezbjeđenje snabdijevanja posebnih kupaca, operatori prenosnog i distributivnih sistema dužni su da ograniče ili obustave isporuku gasa na primopredajnim mjestima kupaca.
- (4) Svi kupci, osim domaćinstva, dužni su da operatorima sistema na koje su priključeni njihovi uređaji daju podatke o tim uređajima. Operatori sistema su dužni da objave zahtjev za dostavljanje podataka i obrasce na svojoj internet stranici.
- (5) Grupe kupaca i vrste uređaja i redosljed ograničenja i prekida snabdijevanja, uzimajući u obzir način upotrebe gasa kod pojedinih vrsta kupaca, neophodnost gasa za život i zdravlje ljudi i vrstu i obim štete prouzrokovane ograničenjem ili prekidom snabdijevanja utvrđuju se propisom Vlade.

Član 172

- (1) Operator prenosnog i distributivnog sistema dužan je o primjeni mjera iz člana 171 ovog zakona redovno i bez odlaganja obavještavati Ministarstvo i Agenciju.
- (2) U slučajevima ograničenja ili prekida snabdijevanja iz člana 171 ovog zakona, operator prenosnog ili distributivnog sistema, snabdjevač i kupac snose troškove tih mjera.

XVIII. REZERVE GORIVA

Operativne rezerve

Član 173

- (1) Energetski subjekti koji proizvode električnu energiju ili toplotu za daljinsko grijanje ili proizvode ili uvoze naftu i naftne derivate (osim tranzita) dužni su da formiraju i obnavljaju strateške i operativne rezerve.
- (2) Operativne rezerve nafte i naftnih derivata iz stava 1 ovog člana obezbjeđuju energetski subjekti koji proizvode ili uvoze naftu i naftne derivate u obimu koji obezbjeđuje nesmetano snabdijevanje tržišta tim proizvodima u uslovima neporemećenog funkcionisanja tržišta.
- (3) Potrebne operativne rezerve energije, način obezbjeđivanja prostora za njihov smještaj, način i uslove njihovog korišćenja i obnavljanja i način upravljanja operativnim rezervama utvrđuju se propisom Vlade.

- (4) Operativne rezerve nafte i naftnih derivata moraju se čuvati odvojeno od strateških rezervi.

Strateške rezerve

Član 174

- (1) Za potrebe sigurnosti snabdijevanja, energetske subjekti koji snabdijevaju kupce naftom i naftnim derivatima i kupci naftnih derivata koje ne snabdijevaju ti energetske subjekti dužni su da obezbijede strateške rezerve nafte i naftnih derivata u ukupnoj količini koja je jednaka devedesetodnevnoj prosječnoj potrošnji u prethodnoj godini u Crnoj Gori.
- (2) Strateške rezerve nafte i naftnih derivata iz stava 1 ovog člana dužna su da obezbijede pravna lica koja su u prethodnoj godini prodala kupcima najmanje 25 tona sirove nafte ili naftnih derivata i novi učesnici na tržištu, za koje se obaveza računa procjenom prodaje u prvoj godini poslovanja, najmanje 50 tona sirove nafte ili naftnih derivata.
- (3) Upravljanje strateškim rezervama vrši kao javnu uslugu pravno lice koje osnuje Vlada u skladu sa zakonom, s tim što su nafta i naftni derivati u vlasništvu lica iz st. 1 i 2 ovog člana.
- (4) Lica iz st. 1 i 2 ovog člana su dužna da plaćaju naknadu za formiranje, održavanje i upravljanje strateškim rezervama u skladu sa propisom Vlade.
- (5) Za skladištenje strateških rezervi nafte i naftnih derivata iz stava 1 ovog člana mogu se koristiti skladišni kapaciteti u Crnoj Gori i drugim državama.
- (6) Vlada utvrđuje:
- 1) rokove i uslove za početak i dinamiku formiranja strateških rezervi nafte i naftnih derivata i sa tim usklađenu metodologiju kojom se uređuje formiranje najviše maloprodajne cijene derivata;
  - 2) rokove i uslove uključujući i finansijske koji se odnose na upravljanje i održavanje strateških rezervi u skladu sa obavezama preuzetim potvrđenim međunarodnim ugovorom;
  - 3) rokove i uslove skladištenja, uključujući i zahtjeve i uslove koji se odnose na lokacije skladišnih kapaciteta;
  - 4) rokove i uslove provjeravanja kvaliteta i obnavljanja rezervi;
  - 5) naknadu i način naplaćivanja naknade za formiranje, skladištenje i upravljanje strateškim rezervama.
- (7) Uvoznici i izvoznici nafte i naftnih derivata dužni su da prijave svaki uvoz i izvoz naftnih derivata Ministarstvu.
- (8) Način prijavljivanja uvoza i izvoza nafte i naftnih derivata, vrsta podataka i rokovi utvrđuju se propisom Ministarstva.

XIX. ODREĐIVANJE CIJENE UGLJA ZA POTREBE PROIZVODNJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 175

- (1) Isporuka uglja za proizvodnju električne energije u Crnoj Gori vrši se na osnovu ugovora između proizvođača uglja i proizvođača električne energije.
- (2) Ugovor za isporuku uglja iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
- 1) cijenu, kvalitet i količinu uglja koji se isporučuje;
  - 2) zahtjeve utvrđene energetske bilansom;
  - 3) obavezu održavanja količina uglja na deponijama dovoljnih za nesmetan rad termoelektrana i toplana u trajanju od najmanje petnaest dana.

XX. ZAŠTITA ENERGETSKIH OBJEKATA

Član 176

- (1) Vlasnici, odnosno držaoci nepokretnosti dužni su da omogućе energetskim subjektima nesmetan pristup do nepokretnosti i na nepokretnosti na kojima se nalaze ili grade energetske objekti, radi izvođenja radova na izgradnji, održavanju, kontroli ispravnosti objekta, uređaja, postrojenja ili opreme i izvođenja drugih neophodnih radova.
- (2) Energetski subjekat iz stava 1 ovog člana dužan je da plati vlasniku nepokretnosti naknadu za eventualno pričinjenu štetu izvođenjem radova, čiju visinu utvrđuju sporazumno.
- (3) Ukoliko vlasnik nepokretnosti i energetski subjekat ne postignu sporazum iz stava 2 ovog člana, visinu naknade štete određuje nadležni sud.

Član 177

- (1) Nadležni državni organ može naložiti izmještanje energetskog objekta samo u slučaju izgradnje objekata saobraćajne, energetske i komunalne infrastrukture, objekata za potrebe odbrane zemlje, vodoprivrednih objekata i objekata za zaštitu od elementarnih nepogoda i drugih objekata koji se, u skladu sa zakonom o eksproprijaciji, smatraju objektima od opšteg interesa, a koji se, zbog prirodnih ili drugih karakteristika, ne mogu graditi na drugoj lokaciji, kao i u slučaju izgradnje objekata i izvođenja radova na eksploataciji rudnog bogatstva.
- (2) U slučaju iz stava 1 ovog člana troškove izmještanja energetskog objekta, podrazumijevajući i troškove gradnje, odnosno postavljanja tog energetskog objekta na drugoj lokaciji, snosi investitor objekta zbog čije izgradnje se izmješta energetski objekat.

Član 178

- (1) Zabranjena je izgradnja objekata koji nijesu u funkciji obavljanja energetskih djelatnosti, kao i izvođenje drugih radova ispod, iznad ili pored energetskih objekata, suprotno zakonu, kao i tehničkim i drugim propisima.
- (2) Zabranjeno je zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu iznad, ispod ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost energetskog objekta.
- (3) Operator sistema na čijem području se nalazi energetski objekat dužan je da redovno uklanja drveće i drugo rastinje koje ugrožava rad energetskog objekta.
- (4) Vlasnici i nosioci drugih prava nad nepokretnostima koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta ne smiju vršiti radove ili druge radnje kojima se onemogućava ili ugrožava rad i funkcionisanje energetskog objekta, bez prethodnog odobrenja energetskog subjekta koji je vlasnik, odnosno korisnik energetskog objekta.
- (5) Energetski subjekat na zahtjev vlasnika ili nosioca drugih prava nad nepokretnostima koje se nalaze ispod, iznad ili pored energetskog objekta može izdati odobrenje za izvođenje radova iz stava 4 ovog člana u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.

XXI. NEOVLAŠĆENO KORIŠĆENJE ENERGIJE

Član 179

- (1) Zabranjeno je samovoljno priključivanje objekata, uređaja ili instalacija na prenosni ili distributivni sistem električne energije ili gasa ili instalaciju drugog kupca, kao i na sistem za distribuciju toplote za daljinsko grijanje i/ili hlađenje.
- (2) Zabranjeno je korišćenje energije bez ili mimo mjernih uređaja ili suprotno propisima ili uslovima utvrđenim ugovorom koji reguliše snabdijevanje energijom.
- (3) Pravno ili fizičko lice koje neovlašćeno koristi električnu energiju ili gas dužno je da operatoru prenosnog ili distributivnog sistema na koji su priključeni njegovi uređaji plati štetu po cijeni važećoj kod javnog snabdjevača za istu kategoriju kupaca na dan naplate.
- (4) Visina štete određuje se u iznosu godišnje potrošnje tog kupca ili, ako je to povoljnije za snabdjevača, u iznosu prosječne godišnje potrošnje za istu kategoriju kupaca, ako metodologijom iz stava 6 ovog člana nije drukčije utvrđeno.
- (5) Kada operator prenosnog ili distributivnog sistema električne energije ili gasa utvrdi da pravno ili fizičko lice neovlašćeno koristi energiju, u smislu st. 1 i 2 ovog člana, dužan je da:
  - 1) bez odlaganja isključi takav objekat sa prenosnog ili distributivnog sistema;
  - 2) obračuna i naplati neovlašćenu preuzetu električnu energiju ili gas, u skladu sa st. 4 i 6 ovog člana.
- (6) Utvrđivanje visine štete zbog neovlašćenog korišćenja energije vrši se na osnovu metodologije iz člana 39 stav 1 tačka 3 ovog zakona.

Član 180

- (1) Operator distributivnog sistema sačinjava program mjera za otkrivanje, utvrđivanje, dokazivanje i sprječavanje neovlašćenog korišćenja električne energije.
- (2) Program mjera iz stava 1 ovog člana naročito sadrži:
  - 1) način i postupak otkrivanja, utvrđivanja i dokazivanja neovlašćenog korišćenja električne energije;
  - 2) plan stalnih, privremenih i dodatnih mjerenja;
  - 3) način obrađivanja prikupljenih podataka;
  - 4) način čuvanja povjerljivosti podataka;
  - 5) unutrašnje mjere u energetskim subjektima za sprječavanje nepravilnosti vezanih za neovlašćeno korišćenje električne energije;
  - 6) način edukacije javnosti;
  - 7) druge mjere i radnje potrebne za efikasno sprječavanje neovlašćenog korišćenja električne energije;

8) ocjenu potrebnih finansijskih sredstava i ocjenu efekata predloženih mjera.

XXII. NABAVKA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 181

- (1) Na nabavku električne energije ili gasa za balansiranje sistema, systemske usluge, pokriće gubitaka u sistemu, za snabdijevanje koje je ovim zakonom određeno kao javna usluga, kao i nabavku električne energije na organizovanom tržištu i nabavku nafte i naftnih derivata na berzanskom tržištu, ne primjenjuje se zakon kojim se uređuju javne nabavke.
- (2) U slučaju havarija i hitnih remontnih radova na uređajima i postrojenjima koje energetske subjekt nije mogao predvidjeti, a neophodno je izvršiti hitnu nabavku rezervnih djelova ili usluga, ne primjenjuje se zakon kojim se uređuju javne nabavke.
- (3) Energetski subjekti dužni su da podnesu izvještaj organu uprave nadležnom za javne nabavke o nabavkama izvršenim u skladu sa st. 1 i 2 ovog člana, u roku od 15 dana od dana izvršene nabavke.
- (4) Organ uprave nadležan za javne nabavke dužan je da izvještaj iz stava 3 ovog člana odmah objavi na svojoj internet stranici.

XXIII. INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 182

- (1) Nadzor nad primjenom zakona i drugih propisa pri projektovanju, proizvodnji, izgradnji i tehničkoj ispravnosti, tehničkoj sigurnosti, standardima, tehničkim normativima i normama kvaliteta proizvoda i usluga, upotrebi i pogonskoj spremnosti objekata, postrojenja i uređaja, kao i drugih propisa iz oblasti energetike vrši Ministarstvo.
- (2) Poslove inspeksijskog nadzora u okviru nadležnosti Ministarstva vrše energetske inspektori, i to: elektroenergetski i termoenergetski inspektori.

Član 183

- (1) Poslove elektroenergetskog inspektora može da obavlja diplomirani inženjer elektrotehnike energetskog smjera, koji ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci, položen stručni ispit i koji ispunjava i druge uslove propisane zakonom.
- (2) Poslove termoenergetskog inspektora može da obavlja diplomirani inženjer mašinstva termoenergetskog smjera, koji ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci, položen stručni ispit iz odgovarajuće oblasti i koji ispunjava i druge uslove propisane zakonom.
- (3) Inspektor je samostalan u svom radu u granicama ovlašćenja utvrđenih zakonom i drugim propisima i za svoj rad je lično odgovoran.
- (4) Ministarstvo bliže propisuje obrazac i sadržinu legitimacije inspektora.

Prava i dužnosti elektroenergetskog inspektora

Član 184

- (1) Elektroenergetski inspektor vrši inspeksijski nadzor nad projektovanjem, proizvodnjom, izgradnjom, eksploatacijom i održavanjem objekata za proizvodnju, prenos, distribuciju električne energije i drugih elektroenergetskih postrojenja i instalacija, u skladu sa ovlašćenjima utvrđenim ovim zakonom.
- (2) Elektroenergetski inspektor ima pravo i dužnost da nadzire primjenu zakona, normativa, standarda i tehničkih propisa:
  - 1) u postupku pribavljanja energetske dozvole i odobrenja za izgradnju i rekonstrukciju elektroenergetskih objekata, odnosno izvođenja radova na montaži i ugradnji instalacija, uređaja i opreme;
  - 2) u toku izrade tehničke dokumentacije za izgradnju i rekonstrukciju elektroenergetskih objekata;
  - 3) pri proizvodnji elektroenergetskih uređaja i opreme i izgradnji, odnosno proizvodnji elektroenergetskih objekata, odnosno izvođenju radova na montaži i ugradnji instalacija, uređaja i opreme;
  - 4) pri obavljanju djelatnosti proizvodnje, prenosa i distribucije električne energije i snabdijevanja u okviru nadležnosti inspekcije;
  - 5) pri održavanju i eksploataciji elektroenergetskih objekata, uređaja, mjernih sklopova, postrojenja i instalacija;
  - 6) po osnovu stručne i radne osposobljenosti lica koja rukovode i rukuju elektroenergetskim objektima i opremom, kao i lica koja rade na održavanju i izgradnji elektroenergetskih objekata, uređaja, postrojenja i

- instalacija;
- 7) po osnovu kvaliteta isporučene električne energije, pouzdanosti i sigurnosti pogona elektroenergetskih objekata i isporuke električne energije.
- (3) Elektroenergetski inspektor vrši i druge poslove utvrđene zakonom ili propisom donijetim na osnovu zakona.

Prava i dužnosti termoenergetskog inspektora

Član 185

- (1) Termoenergetski inspektor vrši inspekcijski nadzor nad:
- 1) projektovanjem, proizvodnjom, izgradnjom, eksploatacijom i održavanjem objekata za: proizvodnju, preradu, skladištenje i distribuciju prirodnog i tečnog naftnog gasa, proizvodnju, transport i distribuciju toplote za daljinsko grijanje ili industriju u skladu sa ovlaštenjima utvrđenim ovim zakonom;
  - 2) projektovanjem, proizvodnjom, izgradnjom, eksploatacijom i održavanjem: kotlovskih postrojenja (parnih, vrelovodnih, termouljnih i toplovodnih), stabilnih i mobilnih posuda pod pritiskom, rashladnih i drugih termoenergetskih postrojenja, uređaja i opreme;
  - 3) stručnom osposobljenošću osoba koje obavljaju poslove projektovanja, proizvodnje, nadzora, rukovođenja, rukovanja i održavanja termoenergetskih postrojenja, uređaja i opreme pod pritiskom;
  - 4) racionalnim i ekonomičnim korišćenjem toplote.
- (2) Termoenergetski inspektor ima pravo i dužnost da provjerava:
- 1) da li je pribavljeno odobrenje nadležnog organa za postavljanje, izgradnju i rekonstrukciju termoenergetskih postrojenja, instalacija, uređaja i opreme pod pritiskom;
  - 2) da li je tehnička dokumentacija za izgradnju, postavljanje i rekonstrukciju termoenergetskih postrojenja, instalacija, uređaja i opreme pod pritiskom izrađena u skladu sa zakonom, tehničkim propisima i standardima;
  - 3) da li se izrada, ugradnja i ispitivanje i održavanje opreme pod pritiskom vrši u skladu sa zakonom, tehničkim propisima i standardima;
  - 4) da li energetski subjekti koji obavljaju djelatnosti proizvodnje, transporta, distribucije i isporuke toplote za daljinsko grijanje ili industrijsku upotrebu, transporta, distribucije i isporuke prirodnog gasa i TNG ispunjavaju uslove propisane zakonom za obavljanje tih djelatnosti;
  - 5) da li se oprema pod pritiskom redovno održava i da li se vrši njena redovna kontrola i ispitivanje u toku eksploatacije u skladu sa tehničkim propisima i standardima;
  - 6) urednost isporuke i kvalitet energenata i toplote koja se isporučuje kupcima.
- (3) Termoenergetski inspektor vrši i druge poslove utvrđene zakonom ili propisom donijetim na osnovu ovog zakona.

Ovlašćenja inspektora

Član 186

- (1) U vršenju inspekcijskog nadzora elektroenergetski inspektor i termoenergetski inspektor su ovlašćeni da:
- 1) nalože da se utvrđene nepravilnosti i nedostaci otklone u roku koji odrede;
  - 2) obustave izgradnju energetskog objekta, odnosno postavljanje uređaja, postrojenja i instalacija ili opreme pod pritiskom, ako:
    - u određenom roku nijesu otklonjene utvrđene nepravilnosti i nedostaci;
    - se izgradnja energetskog objekta, uređaja, postrojenja i instalacija vrši bez odobrenja nadležnog organa ili suprotno tehničkoj dokumentaciji na osnovu koje je izdato odobrenje;
  - 3) zabrane obavljanje energetske djelatnosti ili gradnju energetskog objekta, ako nije pribavljena dozvola za obavljanje djelatnosti ili akt na osnovu kojeg se može graditi objekat;
  - 4) narede obustavu daljnje gradnje ili korišćenja energetskog objekta, odnosno obustavu snabdijevanja energijom ili korišćenje energije, ako se ti objekti ne grade, ne koriste ili ne održavaju po odobrenoj ili potvrđenoj dokumentaciji prema posebnim tehničkim ili drugim propisima i ako zbog toga postoji neposredna opasnost za stabilnost i sigurnost energetskih objekata, zdravlje ili život ljudi ili sigurnost saobraćaja ili susjednih građevina;
  - 5) zabrane upotrebu energetskog objekta, odnosno korišćenje uređaja, postrojenja, instalacija i opreme pod pritiskom, ako:
    - rad energetskog objekta, uređaja, postrojenja ili instalacije dovodi u opasnost život ili zdravlje ljudi i imovinu;
    - po isteku roka utvrđenog rješenjem o obustavi upotrebe, odnosno korišćenja objekta nijesu otklonjene utvrđene nepravilnosti i nedostaci;

- se energetsom subjektu oduzme licenca za obavljanje djelatnosti u energetsom objektu zbog neispunjavanja propisanih uslova, osim u slučaju iz člana 59 ovog zakona.
- (2) Energetski subjekat, pravno lice ili preduzetnik kome je rješenjem inspektora naloženo otklanjanje nedostataka i nepravilnosti dužan je da u pisanoj formi obavijesti inspektora o otklanjanju nedostataka i nepravilnosti u roku koji je određen rješenjem.
- (3) Nadležna inspekcija će, u skladu sa zakonom, naložiti obustavu gradnje ili rušenje građevinskih objekata koji se grade bez odobrenja iz člana 178 stav 5 ovog zakona.

Član 187

- (1) Inspektor ne može da izrađuje ili da učestvuje u izradi tehničke dokumentacije i vršenju tehničke kontrole tehničke dokumentacije za objekte nad kojima vrši inspeksijski nadzor i da vrši stručni nadzor nad izgradnjom, odnosno izvođenjem radova na objektima nad kojima vrši inspeksijski nadzor.
- (2) Energetski subjekat, privredno društvo i drugi vlasnik energetske objekta, uređaja ili postrojenja dužan je da omogući inspektorima nesmetano izvršavanje inspeksijskog nadzora, da mu dozvoli ulazak u objekte, da mu stavi na raspolaganje sve zahtijevane podatke, dokumenta i izvještaje potrebne za vršenje inspeksijskog nadzora.
- (3) Inspeksijski nadzor se obavlja u skladu sa zakonom koji uređuje inspeksijski nadzor.
- (4) Zapisnik o inspeksijskoj kontroli objekata iz nadležnosti Agencije dostavlja se na njen zahtjev.

XXIV. KAZNENE ODREDBE

Prekršaji

Član 188

- (1) Novčanom kaznom od pedesetostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo ili drugo pravno lice i preduzetnik, ako:
  - 1) ne pripremi i ne dostavi Ministarstvu podatke za izradu energetske bilansa u propisanom roku ili ako svoj bilans ne usaglasi sa energetske bilansom Crne Gore (član 15 stav 4);
  - 2) obavlja energetske djelatnost bez izdate licence (član 55 stav 1);
  - 3) obavlja energetske djelatnost nakon isteka roka važenja licence (član 55 stav 6);
  - 4) obavlja energetske djelatnost nakon oduzimanja licence (član 58 stav 3 i član 59 stav 1);
  - 5) obavlja energetske djelatnost suprotno pravilima o funkcionisanju prenosnog, odnosno distributivnog sistema električne energije (član 86 stav 1 i član 91 stav 1);
  - 6) obavlja energetske djelatnost suprotno tržišnim pravilima (član 96);
  - 7) ne čuva tajnost povjerljivih, komercijalnih, poslovnih i drugih podataka do kojih dođe obavljanjem energetske djelatnosti (član 102);
  - 8) obavlja energetske djelatnost suprotno pravilima o funkcionisanju prenosnog odnosno distributivnog sistema gasa (član 114 stav 1 i član 117 stav 1);
  - 9) korisnika sistema kome je izdata saglasnost za priključenje ne priključi na prenosni, odnosno distributivni sistem ili to ne učini u određenom roku (član 142 st. 2 i 3 i član 147 st. 2 i 3);
  - 10) operatorima sistema ne omogući korišćenje opreme koja je potrebna za funkcionisanje prenosnog ili distributivnog sistema, kao i korišćenje slobodnih kapaciteta bez naknade i ne održava tu infrastrukturu u funkcionalnom stanju (član 150 stav 3);
  - 11) izvrši prekid isporuke električne energije kupcu suprotno članu 153 stav 7 i članu 179 stav 5 tačka 1;
  - 12) ne postupi po zahtjevu operatora prenosnog ili distributivnog sistema iz člana 98 stav 2 ili odbije da sklopi ugovor iz člana 98 stav 3 ovog zakona.
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u privrednom društvu ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od trostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom od desetostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

Član 189

- (1) Novčanom kaznom od desetostrukog do stopedesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo ili drugo pravno lice i preduzetnik, ako:
  - 1) priključi objekat na prenosni ili distributivni sistem bez prethodno pribavljene saglasnosti za priključenje operatora prenosnog ili distributivnog sistema (član 141 stav 1);
  - 2) ne koristi energiju pod uslovima utvrđenim u saglasnosti za priključenje (član 159 stav 5).

- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu novčanom kaznom od trostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom od trostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

Član 190

- (1) Novčanom kaznom od desetostrukog do stostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazniće se za prekršaj privredno društvo ili drugo pravno lice i preduzetnik, ako:
  - 1) ne omogući ovlašćenim licima energetskeg subjekta pristup mjernim uređajima i instalacijama, kao i mjestu priključka radi kontrole, održavanja, izmještanja ili prekida isporuke energije (član 159 stav 6);
  - 2) onemogući ovlašćenim licima energetskeg subjekta pristup do nepokretnosti i na nepokretnosti na kojima se nalaze ili grade energetske objekti (član 176 stav 1);
  - 3) gradi objekte i izvodi radove ispod, iznad ili pored energetskeg objekta bez odobrenja energetskeg subjekta ili ako sadi drveće i drugo rastinje na zemljištu iznad, ispod ili u neposrednoj blizini energetskeg objekta, koji ometaju proizvodnju, prenos, distribuciju ili isporuku energije (član 178 st. 1, 2 i 4).
- (2) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u privrednom društvu, odnosno drugom pravnom licu novčanom kaznom od trostrukog do dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.
- (3) Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i fizičko lice novčanom kaznom od trostrukog do desetostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori.

XXV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 191

- (1) Energetski subjekti koji na dan stupanja na snagu ovog zakona obavljaju energetske djelatnosti uskladiće svoje poslovanje sa ovim zakonom u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema iz člana 104 ovog zakona izvršiće se u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Do osnivanja operatora tržišta u skladu sa članom 94 ovog zakona, djelatnost operatora tržišta obavljajuće operator prenosa u okviru funkcionalno razdvojene cjeline, odnosno pravnog lica u skladu sa pravilima iz člana 38 stav 2 tačka 4 ovog zakona.
- (4) Naknada za rad operatora tržišta je sastavni dio naknade za korišćenje prenosnog sistema do osnivanja operatora tržišta iz stava 3 ovog člana.
- (5) Danom osnivanja operatora tržišta iz stava 3 ovog člana prestaje da važi licenca operatoru prenosa za obavljanje djelatnosti operatora tržišta.

Član 192

- (1) Javni snabdjevač električne energije će se odrediti u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Javni snabdjevač električne energije će predložiti Agenciji opšte uslove iz člana 153 stav 2 ovog zakona u roku od 90 dana od dana određivanja javnog snabdjevača.
- (3) Vlada može odrediti da se u periodu do 31. decembra 2012. godine odredba člana 154 stav 2 ovog zakona primjenjuje i na krajnje kupce priključene na prenosni sistem, ukoliko za to postoje ekonomski, socijalni i drugi opravdani razlozi.
- (4) Javni snabdjevač prirodnog gasa će predložiti Agenciji opšte uslove iz člana 153 stav 2 ovog zakona u roku od 90 dana od dana njegovog određivanja.

Član 193

- (1) Operatori za oblast gasa i javni snabdjevač prirodnog gasa odrediće se u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona ili najkasnije u roku od 90 dana od dana izdavanja građevinske dozvole za gradnju prenosnog gasovoda.
- (2) Operatori za oblast gasa pripremiće akta iz svoje nadležnosti i podnijeti ih na odobravanje Agenciji u roku od šest mjeseci od dana određivanja.
- (3) Pravno razdvajanje operatora distributivnog sistema gasa i snabdjevača izvršiće se u roku od jedne godine od isteka kalendarske godine u kojoj broj kupaca koje snabdjevač gasa snabdijeva pređe 100.000.
- (4) Propis iz člana 171 stav 5 ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana određivanja operatora za oblast gasa i javnog snabdjevača prirodnog gasa.
- (5) Metodologije iz člana 38 stav 1 tačka 1 alineje 2 i 3 ovog zakona koje se odnose na gas utvrdiće se u roku od 90

dana od dana isteka roka iz stava 1 ovog člana.

Član 194

- (1) Do utvrđivanja metodologija na osnovu ovlaštenja iz ovog zakona primjenjivaće se metodologije utvrđene na osnovu Zakona o energetici ("Službeni list RCG", br. 39/03).
- (2) Metodologije za utvrđivanje tarifa i cijena iz čl. 51 i 52 ovog zakona utvrdiće se do kraja 2011. godine.
- (3) Privremene metodologije za određivanje cijena i tarifa za korišćenje prenosnih i distributivnih sistema električne energije utvrdiće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Privremena metodologija za određivanje tarifa za snabdijevanje električnom energijom tarifnih kupaca ili kupaca koje snabdijeva javni snabdjevač električne energije utvrdiće se u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (5) Prilikom utvrđivanja metodologija iz st. 3 i 4 ovog člana ne primjenjuju se odredbe člana 53 stav 1 tač. 3,4,5,6,7 i 8 ovog zakona, kao ni podsticajne mjere za kvalitet snabdijevanja.
- (6) Minimalni standardi kvaliteta snabdijevanja električnom energijom iz člana 38 stav 3 tačka 2 alineje 1 i 3 ovog zakona utvrdiće se u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, a iz člana 38 stav 3 tačka 2 alineja 2, u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona. Do utvrđivanja tih standarda operatori prenosnog i distributivnog sistema dužni su da uspostave sisteme za prikupljanje podataka o kvalitetu snabdijevanja i dostavljanje tih podataka Agenciji.
- (7) Metodologije za utvrđivanje tarifa i cijena iz čl. 51 i 52 ovog zakona koje se odnose na gas utvrdiće se najkasnije u roku od šest mjeseci od određivanja operatora prenosnog i distributivnog sistema gasa.
- (8) Pravila za poravnanje razlike između opravdanih i stvarnih prihoda i troškova između pojedinih operatora iz člana 38 stav 2 tačka 8 ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana određivanja područja na kojem će novi operator distributivnog sistema pružati usluge.

Član 195

Cijena uglja za proizvodnju električne energije utvrdiće se za period do jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, u skladu sa pravilima koja utvrđuje Agencija u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 196

- (1) Program razvoja i korišćenja obnovljivih izvora energije iz člana 17 stav 1 ovog zakona i program razvoja i korišćenja visokoeфикаsne kogeneracije iz člana 19 stav 1 ovog zakona donijeće se u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Nacionalni okvirni cilj udjela energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji energije utvrdiće se najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Tarifni sistem za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije iz člana 20 stav 2 ovog zakona utvrdiće se u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 197

- (1) Prvi izvještaj iz člana 18 stav 1 ovog zakona dostaviće se u roku od dvije godine od dana donošenja programa iz člana 17 stav 1 ovog zakona.
- (2) Prvi izvještaj koji se podnosi u skladu sa stavom 1 ovog člana, pored podataka iz člana 18 stav 2 ovog zakona, sadrži i:
  - 1) nazive organa, odnosno institucija nadležnih za prijem zahtjeva i izdavanje energetske dozvola, građevinskih i upotrebnih dozvola za postrojenja koja koriste obnovljive izvore energije i za pružanje pomoći investitorima projekata;
  - 2) podatke o pravilima uspostavljanja automatizma u slučaju nepostupanja organa u predviđenom roku;
  - 3) podatke o lokacijama za korišćenje obnovljivih izvora energije predviđenim prostorno - planskom dokumentacijom i lokacijama za izgradnju postrojenja za daljinsko grijanje i hlađenje.

Član 198

- (1) Regulatorna agencija za energetiku osnovana u skladu sa Zakonom o energetici ("Službeni list RCG", br. 39/03) nastavlja sa radom u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Članovi Odbora Agencije, direktor i zamjenik direktora Agencije nastavljaju sa vršenjem funkcija do isteka mandata na koje su izabrani.
- (3) Agencija će uskladiti statut sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 199

- (1) Pravila za izdavanje licenci iz člana 38 stav 2 tačka 3 ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do donošenja pravila iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se pravila donesena na osnovu Zakona o energetici ("Službeni list RCG", br. 39/03).
- (3) Licence izdate do dana stupanja na snagu ovog zakona važe do isteka roka na koji su izdate.

Član 200

Opšti akti za pružanje usluga operatora prenosnog i distributivnog sistema i operatora tržišta uskladiće se sa ovim zakonom najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 201

Poslove iz člana 84 stav 1 tačka 16 ovog zakona vršiće operator prenosnog sistema do uspostavljanja vršenja tih poslova u skladu sa potvrđenim međunarodnim ugovorom.

Član 202

Jedinice lokalne samouprave dužne su da usklade razvojna dokumenta sa ovim zakonom i donesu lokalne energetske planove najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 203

- (1) Tarifne kupce, do izbora javnog snabdjevača u skladu sa članom 154 stav 5 ovog zakona, nastavlja da snabdijeva snabdjevač koji ih je snabdijevao do stupanja na snagu ovog zakona, na način i pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- (2) Kupce koji na dan stupanja na snagu ovog zakona imaju status kvalifikovanog kupca nastavlja da snabdijeva snabdjevač koji ih je snabdijevao do stupanja na snagu ovog zakona, ako kupac ne promijeni snabdjevača.
- (3) Snabdjevač koji je vršio djelatnost javnog snabdijevanja do stupanja na snagu ovog zakona nastavlja obavljanje djelatnosti javnog snabdijevanja do dana preuzimanja poslova javnog snabdjevača električne energije koga odredi Vlada.

Član 204

Odredba člana 149 ovog zakona primjenjuje se na energetske objekte koji nijesu sastavni dio planova razvoja prenosnih ili distributivnih sistema najduže pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 205

- (1) Tarifni kupci - domaćinstva postaju kvalifikovani kupci od 1. januara 2015. godine.
- (2) Kvalifikovane kupce iz stava 1 ovog člana dužan je da snabdijeva energetske subjekat koji ih je snabdijevao električnom energijom do 1. januara 2015. godine pod istim uslovima, osim cijena, do promjene snabdjevača.
- (3) Operatori prenosnog sistema i korisnici prenosnog sistema, osim snabdjevača, zaključiće ugovor o priključenju u skladu sa ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Operator distributivnog sistema električne energije zaključiće ugovore o priključenju sa krajnjim kupcima u skladu sa ovim zakonom najkasnije do 1. januara 2015. godine.
- (5) Korisnici sistema iz člana 150 stav 2 ovog zakona dužni su da pribave licencu u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 206

- (1) Jedinica lokalne samouprave donijeće propis o uslovima i načinu snabdijevanja toplotom za daljinsko grijanje i/ili hlađenje ili industrijsku upotrebu u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Distributeri toplote donijeće akte iz svoje nadležnosti u roku od šest mjeseci od isteka roka iz stava 1 ovog člana.

Član 207

Na postupke započete prije stupanja na snagu ovog zakona primjenjivaće se propisi doneseni do stupanja na snagu ovog zakona.

Član 208

Planski dokumenti koji obuhvataju elektroenergetske i gasne prenosne i distributivne sisteme, koji se donose u

skladu sa zakonom kojim je uređena izgradnja objekata i uređenje prostora, prije donošenja, moraju se uskladiti sa planovima iz člana 41 stav 1 ovog zakona.

Član 209

- (1) Propisi na osnovu ovlašćenja iz ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Do donošenja propisa iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se propisi koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Tehnički propisi doneseni do stupanja na snagu ovog zakona primjenjuju se do donošenja tehničkih propisa na osnovu ovlašćenja utvrđenih ovim zakonom.

Član 210

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o energetici ("Službeni list RCG" br. 39/03).

Član 211

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

SU-SK Broj 01-70/25

Podgorica, 22. aprila 2010. godine

Skupština Crne Gore 24. saziva

Predsjednik,

Ranko Krivokapić, s.r.